

Universitätsbibliothek Paderborn

Annalium Paderbornensium Pars ...

Complectens Inprimis Fusiozem Episcoporum Paderbornensium, Deinde Succinctiorem Historiam Reliquorum Per Westfaliam Antistitum, Tum Res Gestas Aliorum In Eadem Hac Regione Clarorum Virorum, Postremo Pontificum, Imperatorum, Principum &c. Gesta, maximè ea, quæ Westfaliam contingunt

Ab anno Christi 1228. usq[ue] ad annum 1500.

Schaten, Nicolaus

Nevhsii, 1698

Liber XVII. [1441 - 1463]

urn:nbn:de:hbz:466:1-31195

ANNALIUM
PADERBORNENSIIUM
LIBER XVII.

THEODORICUS
MORSANUS

Archiepiscopus Coloniensis

Et

Paderbornensis Ecclesiæ Admi-
nistrator Episcopus

XXXVI,

Bellum

od hoc
vio. 326
derit, re-
ndi,
graphia
ab Gu-
rico ar-
is expo-
opificio
sti disci-
ctus, ab
mptibus
dia inter
enbergi-
Joannes
olim in
rico Ha-
Germa-
alia tra-
non mo-
rs illa
m,

ANNA

Bellum Sufatense & Monasteriense,

ac cæteræ à Theodorico Archiepiscopo res gestæ
per Westfaliam.

Annus Christi 1441.

Eugenij IV Pont. II.
Friderici IV Cæsaris 2.
Theodorici Administ. Pad 26.

*Aneas
Sylvius
Cochlaus
Spondanus
Nanclerus.
Comitiis
Mogun-
tiæ finitis,
Cæsar in
Austriam
regredi-
tur, Un-
gariam
Bohemi-
amque
pacatu-
rus.*

** al. Pog-
bracius.*

*Erasmus
in Chron.
Osnabrug.
Discor-
dia inter
Canoni-
cos Osnab-
rugen-
ses.*

Cæsar sub initium anni hujus consequentis Co-
mitia, quæ Moguntia indixerat, magna Princi-
pum frequentia celebravit. Accessere quoque
Moguntiam Eugenij pontificis & Concilij Ba-
sileensis Oratores; quisque Cæsarem & Prin-
cipes ad suas partes trahere connisus. Verum à
Principibus superioris anni decretum est repe-
tutum: medios videlicet partium Cæsarem &
Principes mansuros, donec aliud in synodo generali extra Florenti-
num constitueretur; id quod Theodorici Coloniensis Archiepiscopi
auctoritate & pertinacia in pontificem actum est. Cæsar post illa in
Austriam regressus, ad turbatas res Bohemiarum & Ungariarum moderan-
das. Ungari enim ab excessu Alberti Regis sui Uladislauum Poloniae
Regem elegere, non expectato posthumo Alberti Regis filio Uladis-
lao; quem tamen mox alij Ungarorum, postquam in lucem editus
fuit, expetere. In Bohemia simili modo pugnatum. Nam cum alij
Uladislauum posthumum heredem regni dicerent; aliis immatura
pueri ætas displicebat; eoque Alberto Bavariae Duci regnum detu-
lere. quod cum ille aspernaretur, nec heredi filio, monitus
à Friderico Rege, præripere vellet; alij ipsi Friderico Roma-
norum Regi obtulere. Sed cum & ille se tutorem Regis
filij diceret, quem nefas esset paterno regno spoliare; Bohemi
subinde multum inter se discordantes in factiones abiere: ac præva-
lentibus demum hæreticis, Georgium* Podiebratium, hæreticum
hominem, regni gubernatorem dixere; qui se postea Regem tulit,
creditusque fuit Uladislauum adolescentem veneno sustulisse. His regni
utriusque curis Fridericus Romanorum Rex annum hunc consumpsit.
Cæteris ferè provinciis circumquiescentibus, haud leviter con-
turbata Westfalia, ex fœdo Osnabrugensium dissidio. Suscepta jam
ab aliquot annis simultas erat inter Hugonem Schagenium Deca-
num, & Joannem Warendorpium seniore e jus Collegij, ac Præpo-
situm ad S. Joannem, quæ clam etiam in factiones Canonicorum
abierat. Incendit hos Decanus, homo elati & inquieti ingenij, rapis
nonnullis

nonnullis è Clero in carceres, specie quidem violatæ disciplinæ Ecclesiasticæ, re autem, ut ferebatur, odio Warendorpium opprimeret, traxit in partes suas è Cathedralibus Canonicis Gisbertum de Wulffstein Scholasticum, Nicolaum Bockrodium Thesaurarium, Joannem Brinckium, Hermannum Munsterum, Egbertum de Herberen, Joannem Kerfenbrochium juniorem, & Hardewicum Weddesche Melensem archidiaconum. At longè major potiorque pars se Warendorpio adungebat, offensa Decani insolentia: Joannes Vossius archidiaconus Mersensis, Joannes Meppensis Cantor, Joannes Kerfenbrochius Senior, Everhardus de Dickle, Conradus Bremensis Magister, Gerhardus Leidensis Præpositus Brameschensis, Gerhardus Schuter legum doctor Decanus Bremensis, Everhardus * Lackeren doctor sacrorum Canonum Decanus Daventriensis, archidiaconus Frisiæ & Embslandiæ; quibus in acie summum postea momentum accessit urbs Osnabrugensis. Tanto igitur partium studio confusus Warendorpius, homo severæ mentis publicum in urbe tribunal erigit; postulatusque in iudicium Decanus. Accusabatur rapuisse thesaurum Ecclesiæ, decoxisse patrimonium sacrum, ab alienasse bona Episcopi & Capituli, & quæ hujusmodi erant crimina; ob quæ, cum iustus adesse non compareret, damnatur reus, suspenditur à divinis, & Ecclesiæ ingressu prohibetur. His ut se expediret Decanus, appellavit ad Concilium Basileense; à quo postquam faventes causæ literas acceperat, contempsit ea, quæ adversus se prolata erant; festoq; sacrorum cinerum die, cinctus magno Canonicorum comitatu, Basilicam intrat. Warendorpius ea super re certior factus, chorum milite implet, venientemque Decanum vi aggreditur, & è choro proturbat. Oritur cruenta & fœdi exempli pugna inter ipsa templi penetralia; captoq; Decano, cæteri territi in fugam se vertunt; quorum alij etiam, ut vitæ consulerent, se per fenestras Ecclesiæ præcipites dedere. Decanus in tetrum & longum carcerem abripitur. Quæ postquam ad Theodoricum Colonensem archiepiscopum Metropolitanum eorum relata fuere, ob sacrilegum facinus, Canonicis usum sacrorum interdicunt; stetitque diu Ecclesia sacris suis orba.

*al. Locke-
pren.
Erumpit
in cruen-
tam pu-
gnam.

Spectabat hæc Ericus Episcopus, & cum muneris ipsius esset partes componere, sinebat collidi; donec ad se Canonici profugi ex urbe venirent, & Decani partibus se adjungerent. Quo exacerbatus Warendorpius cum suis, iram convertit in Episcopum, jussitque prædia Ecclesiæ reddere, quæ turpi pactione, ut eligeretur, dederat Capitulo. Ille contra citare Warendorpium cum suis Jburgum ad dicendam causam. Recusat id Warendorpius; nec sibi integrum ait esse, ibi causam dicere, ubi omnia in gratiam Decani composita sint. Novum inde disidium inter Episcopum & Canonicos, quod mox in mutua spolia prædiorum bonorumque erupit. Nec civium pecoribus parcitum, quæ ab Episcopi ministris, quòd in factione Warendorpij

Ipsum
etiam E-
piscopum
Ericum
involvit.

Pppp

rendorpij

Episcopi
frater Jo-
annes Ho-
janus, dice-
cesin infe-
stat.

rendorpij essent, Jburgum abducta. Auctor incentorque huius prædatorii belli Joannes Hojanus Comes, frater Erici Episcopi, cui ille omnem Diœcesis gubernationem in manus dederat, homo turbidi & præferocis ingenij, hic omnia pacis consilia turbare; Nobiles, Ministeriales, ac milites provinciales evocare Jburgum ad spolia civium Osnabrugensium: adjungere sibi in societatem belli Albertum Mindensem Episcopum, utriusque fratrem: fœdere præterea artrahere Duces Brunswicenses, Wilhelmum & Fridericum; quorum promissis auxiliis grandia sperare ausus Joannes Comes, & bellum urbi Osnabrugensi indicere. At nec Osnabrugenses ad hæc interriti cives armant, opem vicinarum civitatum implorant, militem exterum per diœcesin Monasteriensem & Marchiam conscribunt; quibus ultro accessere Mauritius Comes Spiegelbergius, Fridericus de Hörde compluresque è nobilitate viri, bellandi cupiditate incensi. Increvere urbis Osnabrugensis & Warendorpii vires (quibus una adversus Ericum Episcopum conspiratio erat) accessione Conradi Diepholdij Comitum, summæ ædis Præpositi. Quàm dignitatem, cum Diepholdius à sede apostolica impetrasset, Ericus Episcopus Lubertum Westfalium obtrudere contendebat; eò Diepholdius hostis Erici Episcopi, Warendorpio & urbi se conjunxit, familiæ viribus præpollens. Atque his Osnabrugenses Canonici confirmati, Ericum Episcopum Jburgum Osnabrugum vocant ad dicendam causam; ac ne tergiversandi rationem obtendat, literas severitatis addunt. Sed his spretis, Joannes Comes, diœcesis gubernator, urbis vias & comœatum intercludere, armisque hostilibus Osnabrugenses divexare, prædas agere; quæ modò Jburgum, modò Wittlagium, modò Furstenavium admunitiora diœcesis castra trahebantur, ingemiscente ipso Erico Episcopo; qui auditus aliquando cum lacrymis dicere: Qua ego fiducia ad Dei tribunal accedam, qui gregem populi mei ita tractari affligiq; patior? vir cetera bonus, sed ad regendum minus idoneus, qui omne imperium Joanni fratri, homini turbulento & arroganti permiserat. Ut hoc consequi solet, quando Episcopi consanguineis frenum regendi laxius permittunt, quàm ipsi repetere possunt. Sed his exacerbati Osnabrugenses, Furstenaviæ castrum & Oppidum, in quo ipse tum Hojanus Diœcesis turbamentum commorari compertus erat, educto ex urbe milite aggrediuntur, & expugnant. Comes Hojanus cum ex conscientia malefactorum vitæ suæ timeret, in ædes Parochi se abdidit aliquamdiu, multumque conquisitus venit in manus Osnabrugensium; à quibus Osnabrugum captivus abducitur, & in ardem carcerem turris, in quem olim Simon Comes Lippiensium coniectus erat, detruditur: loco tam angusto, ut in pedes se erigere non posset. Hæsit in eo conclusus per sex annos, non alio situ corporis, quàm cubando & sedendo. Servat hodie tum turris ab ariete nomen.

Capitur
ab Osnabrugensi-
bus, & tur-
ri inclu-
ditur.

Ex autho-
ratur Eri-

Intervenit hisce turbis postremam Theodoricus Colonien-
Archie-

archiepiscopus, Metropolitanus eorum, postulatus arbiter; auditusq; coram singulorum querelis, urbem & Canonicos inter se composuit. Et quia Ericus Episcopus, à quo regendi prudentiam requirebant, ante alios accusabatur; Coloniensis Archiepiscopus suavitè Canonicis, fratrem suum Henricum Monasteriensem Episcopum in locum Erici deligerent administratorem suum; multaque pollicitus, facilè omnes in hanc sententiam adduxit. Exauctorato igitur Hojano, Henricus Morfanus sublectus est. Quam in rem scriptum mox ad Basileensis Concilij Patres; apud quos cum magna gratia valeret archiepiscopus, tam id facilè à Concilio, quàm à Canonicis impetravit. Quo comperto, Ericus Coloniæ ad Præpositi munus, ex quo postulatus erat Episcopus, rediit, privatamque felicius, quàm publicam vitam egit. Multum posthæc laboravit Ericus pro fratre redimendo. At cum neuter lytro solvendo par esset, ad Fridericum Cæsarem profectus, ex itinere à Comitibus de Hoynstein intercipitur, captivusque in castrum Laer abripitur, non prius è carcere liberatus, quàm mille & quingentos florenos dependeret. Non destitère interim consanguinei Hojani causam utriusque captivi agere apud Fridericum Cæsarem; quam & ille eò sollicitius suscepit, quòd ex eadem Brunswicensi familia cum Hojanis consanguinitatem traheret. Quo comperto, Osnabrugenses ad Concilium Basileense appellavère; nec Cæsaris auctoritas valuit in Hojano relaxando. Ea nimirum tum unius urbis Osnabrugensis insolentia erat, quæ contempto etiam Cæsaris mandato, Hojanum ad sex annos in vinculis retinuit. At vix dum è diocesi Osnabrugensi emigrarat Ericus, cum ab Ordinibus evocatur Henricus Monasteriensis Episcopus; qui & nono Julij hoc anno magno omnium Principum plausu, Principi chori aræ impositus, admissusq; in possessionem, Osnabrugensis Ecclesiæ gubernationem adiit. Ita verò Theodoricus Coloniensis archiepiscopus, postquam iisdem prope artibus Ericum ab Osnabrugensi, quibus Wilhelmum antistitem nostrum à Paderbornensi Episcopatu dimoverat, regiam quandam potentiam per Westfaliam complexus est; quippe qui præter Coloniensem archiepiscopatum, Ducatum Westfaliæ, & Paderbornensem diocesin, viribus Henrici fratris, sibi Monasteriensem & Osnabrugensem Episcopatum conjunxerat. Profuitque hæc potentia primò Osnabrugensi diocesi, quam Henricus Administrator, expugnato castro Gronenberg & Hunteborch in integrum restituit, impositisq; præfidiis Albertum Hojanum Osnabrugensibus hætenus infestum tandem repressit. Fecitq; deinde horum fratrum auctoritas & quatuor Principatum conjunctio, nequis etiam vicinorum Comitum aut Principum Paderbornensem Episcopatum infestis armis ingredi tentaret. Confirmato in hunc modum dominatu per Westfaliam, Theodoricus Coloniensis archiepiscopus majora ausus, bellum Susatense, tot scriptoribus celebre, & tot Westfaliæ cladibus funestum, est aggressus.

cus, & eligitur
Henricus Morfanus Episc.
Osnabr.

Incarceratur & ipse Ericus à Comitibus de Hoynstein.

Wittius de
bello Susa.
Trithem. in
Chron.
Spanhei.
Chron. Tre-
mon.
Chron. Co-
lon.
Chron. Mo-
nast.
Gelen. l. 2.
c. 2.
In vita S.
Engelb.
Paderit. in
chron. Lip-
piens.
Theodo-
ricus bel-
lum Susa-
tense in-
choat:
ejus belli
causa.

aggressus. Causa belli, ut supra diximus, indictum tributum; cui se ante omnes opposuere Susatenses, obtendendo libertatem & privilegia; quod urbem suam dicerent antiquissimam Westfalix & Angariæ Metropolitim, quæ ab omnibus tributis & Archiepiscoporum Coloniensium oneribus immunis esset. Quam libertatem ut tuerentur adversus Archiepiscopum, foedus iniere non modò cum cæteris Ducatù Westfalix Oppidis, sed & cum vicinis Westfalix urbibus; quarum tum magna potentia erat, eademque causa libertatis agitari persuadebatur. Quæ res cum ad apertam rebellionem vergeret, indicta sunt anno 1438 publica ab Archiepiscopo comitia ordinum totius Ducatù Westfalix, in iisque his omnis in hunc modum composita: uti Archiepiscopus eam libertatem nobilitati & Oppidis relinqueret, quam inauguratus jurârat; vicissim populus Principem suum in omnibus recognosceret. Postulatum deinde ab Archiepiscopo, ut nobilitas & Oppida repeterent sigilla à Susatensibus, quibus foedus sanxerant. Pronus adhuc equestris ordo & Oppida Ducatù Westfalix; primique, qui foederibus renunciavere, Rudenses fuerunt, quos cæteri deinde consecuti sunt. Soli ex his pertinaces obstitere Susatenses, qui neq; ad tributum pensitationem, neque ad ullam submissionem sese ab Archiepiscopo flecti patiebantur. Questus hac super re Archiepiscopus cum ordinibus, Oppida & equestres viros concitavit adversus Susatenses; & quam hi indigne tulere unicam urbem se ab imperio Archiepiscopi & communi onere exemptam velle, tam prò conspiravere cum Archiepiscopo. Ac priusquam ad arma res procederet, primum monitis salutaribus tentati sunt, permissumque, ut tributa ipsi in sua curia colligerent, ac tertiam ex his partem sibi retinerent. Id cum recusarent cives, res minis agi coepit; missusque Walramus Archiepiscopi frater cum Lothario Quadio & armata nobilitate, qui hostilia urbi Susatensi denunciaret. Sed & ad illa incivili Susatenses, responderunt, malle se extrema subire, quam jacturam suæ libertatis facere. Quapropter Archiepiscopus hoc anno cum instructo exercitu Rhenum transgressus, Susatensi urbi sese circumfudit, agros & villas eorum depopulando. Cives ubi demessa segete per territorium suum omnia evastari, ac militi in spolia dari conspexere; Consulem Rojum emittunt ad Archiepiscopum; qui cum nihil præter inania verba deferret ex urbe, hæsit per æstatem Archiepiscopus circa urbem. Advenere interim à Metropolitanò Canonico Collegio missi, qui ad tractationem pacis rem deduxere. Eadem inde in urbe Coloniensi instituta est, sed tanta partium contumacia, ut nec Canonici cum Archiepiscopo, nec Susatenses quicquam de jure suo remitti vellent; ausi etiam Susatenses palam renunciare Metropolitanò Collegio, nisi integram sibi libertatem relinquerent, fore ut brevi urbs à Dicecesi avulsa in alterius Domini potestatem veniret; jam enim cum Adolpho Duce Clivensi pacti, Tutorem eum delegerant, cui & se & urbem dedere machinabantur. Non

Non hæc latebant Archiepiscopum. Et ille, ne temere se præcipitaret in bellum, commissus cum insolenti urbe & potenti Cliviæ Duce, omnem controversiæ causam ad Fridericum Regem detulit, in cuius iudicio lis accensa, per biennium exinde tanquam sub cineribus hæsit.

Annus Christi 1442.

Eugenij IV Pont. 12.
Friderici III. Cæsar. 3.
Theodorici Administ. Pad. 27.

Anno tandem postero Fridericus Rex designatus ad coronam accipiendam, Rheni provincias peragravit; Iustratisque Imperij urbibus, magno Principum & procerum comitatu, secundo Rheno Bonnam devectus, magnificentissimè à Theodorico Archiepiscopo excipitur. Ea ex urbe terrestri itinere Aquisgranum deducitur, confluyente totius Rheni inferioris & Westfaliæ nobilitate. Accessit & Jacobus Trevirensis Archiepiscopus cum ingenti procerum turba. Aderat etiam Ludovicus S. Cæciliæ Cardinalis, à Concilio Basileensi missus Legatus; quem Leodiensis Episcopus ex urbe ejecit, quòd ob Schisma Concilij celebritati huic præsentem ferre nollet. Igitur dum extra muros urbis, Colonienfis Archiepiscopi adventum præstolatur, turbas hæc composuit Colonienfis, magnus Concilij patronus, eòq; Eugenio Pontifici hætenus invisus. Apparatis Aquisgrani omnibus ad coronationem Regis, Theodoricus Archiepiscopus solemne Missæ sacrificium exorsus, litatâque hostia sacra, in circumfusa fulgentissimorum Principum & procerum corona Fridericum diademate, sceptro, & regali purpura xvii Junij exornavit. Tertius hic, quem post Sigismundum & Albertum Theodoricus Romanorum Regem Aquisgrani inunxit.

Fridericus Romanorum Rex à Theodorico Archiep. Colon. Aquisgrani coronatur. *Trithem. in Chron. Spanheim. Chron. M. Belgii. Chron. Colon. Brouver. l. 19. annal. Trevir. Cuspinianus in Frider.*

Peraçta consecratione, Fridericus à Theodorico & Jacobo Trevirensi Archiepiscopis splendido cæterorum Episcoporum ac Principum comitatu Coloniam deductus, festoque D. Albani die magna gratulatione Agrippinensium civium est exceptus. Ea in urbe, postquam à Magistratu Sacramentum fidei acceptum, multa pro tranquillitate vicinarum provinciarum, cum primisque Westfaliæ, ordinavit. Nec tamen à Susatensibus impetratum, ut in concordiam cum suo Archiepiscopo venirent, pertinaciam eorum inflammante Clivensium Duce, quocum rebellionem suam confirmare laborabant, & omni se Archiepiscopi ac Principis sui jurisdictione eximere. Agrippina Rex Francofortum ascendit, ad Principum, quæ indixerat comitia, quo & Nicolaus Panormitanus Abbas ac Cardinalis à Concilio Basileensi missus Legatus accessit. Eo in congressu Principum Jacobus Trevirensis Archiepiscopus, multiq; Germaniæ & Saxoniae Præsules ac Principes regalibus donati. Multa præterea à Rege de momentis,

Trithem. in Chron. Spanheim. Chron. M. Belgii. Chron. Colon. Brouver. l. 19. annal. Trevir. Cuspinianus in Frider.

netis, & priscis Cæsarum legibus renovata præscriptaque. Demum & Caroli IV diploma, quod auream bullam vocant, ad Imperij tranquillitatem instauratum est.

Comitia
Franco-
furtensia.
acta in
hoc con-
cilio.

His magno Principum concordia transactis, Cæsar secundum Rheni Mœnique ripam Francofurtum ascendit ad comitia, quæ Principum congressu celeberrima fuere. In his publico decreto sancitum, mediis inter Eugenium & Felicem partibus standum; dum aliud in aliis comitiis statueretur, animadvertendumque in eos, qui privata auctoritate bella gererent, aut rapinis grassarentur. Delatæ præterea haud leves querelæ adversus præsides iudicesque occulti per Westfaliam iudicij, quod per id tempus in multis adhuc veterem obtinuisse vigorem satis hæc acta comitorum commonstrant; sancitumque Cæsaris & principum sententia, procedendum in hoc iudicio secundum Caroli M. Leges, ac secundum ea, quæ iussu Sigismundi Imperatoris recens Theodoricus Colonienfis Archiepiscopus præscripsisset: deligendosque ad id esse viros probitate, prudentia, & legum peritia claros; non infames, perjuros, illegitimo toro natos, aut servitute obnoxios: ac nullum in id iudicium vocandum, nisi qui manifesti criminis compertus fuerit, aut aliter comprehendi non possit; secus si agerent. Vigraviatus dignitate officisque exuendos esse.

Cæsar inde Argentoratum & Brisacum delatus, iter in Austriam repetiit. Consilium optimo Cæsari erat, Italiam intrare, & pro majorum ritu augustale Imperii decus cum regio nomine conjungere; verum ob Schisma, quod inter Eugenium Pontificem & Felicem intervenerat coronationem illam differri consultius habuit; quæ post à Nicolao V Pontifice, ut referemus, magna celebritate peracta est.

Chron.
Marburg.
MS.
Diocesis
Pader-
bornen-
sis, per
absenti-
am Ad-
ministra-
toris sui
prædo-
num in-
curfioni-
bus expo-
nitur.

Illustratum quidem egit Theodoricus Archiepiscopus Administrator noster; sed sua absentia Paderbornensem diocesin vicinorum prædis expositam reliquit. Festo enim Gorgonij Martyris Dux Grubenhagenensis, Comes Spiegelbergius, & Conradus de Alten eques cum trecentorum equitum globo irruptionem fecere in Diocesin; nihilque veriti Cæsaris & Principum ad Rhenum præsentiam, omne, quod se ad Borgentricam obtulit, pectus trans Visurgim abduxere. Quo comperto, Brakelenses, Warburgenses, Borgenticenses, Peckelshemenses, & ex vicinis Oppidis incolæ conglobati hostes insequuntur. Junxere se iis ex equestri nobilitate Henricus Spiegelius, Joannes Valckenbergius, Hartmannus de Judæis cum duobus filiis; transitoque Visurgi, noctu Ducem cum prædonum turbam saltu Solingano obruunt. Captus Comes Sternebergius, & cum eo magna nobilium Brunswicensium pars; quos Warburgum abductos ingenti lytro capita redimere iussere.

Warbur-
genfes
Klencki-
um agros

Æcedam hanc suorum cladem ab Oppidanis Paderbornensibus acceptam ulturus Wilhelmus Klenckius, Brunswicensis nobilis, cum agmine octingentorum equitum in diocesin involat. Ea irru-
ptio,

ptio, quia in civium Paderbornensium agros parata erat, monitique super hac essent cives, ex insidiis excepere Klenckium, & cum turpi clade rejecere. Non his quievit Klenckius; alteram quadringentorum & quinquaginta equitum irruptionem facit in Warburgensem agrum. Nec Segniores Warburgenses homini occurrunt, caduntque. Ex horum, uti & aliorum, quos in saltu Solingano vinctos tenebant, lytro in unum congesto, Warburgenses omnia urbis debita exsolverunt, & turrim, quam Saxoniam dixere, perpetuæ ignominiae monumentum exstruxere. Ita stolidi illa prædonum capita identidem retusa. Quid non facturi Paderbornenses, inter quos tot milites quot cives & Oppidani, si Principem suum & belli Ducem præsto habuissent?

Annus Christi 1443.

Eugenij IV Pont. 13.

Friderici IV Cæsaris 4.

Theodorici Administ. Pad 28.

Annus dehinc quadragesimus tertius Germaniæ quietior successit per Friderici Regis auspicia; quo & alterna fortuna pugnatum adversus Amurathem Turcarum Imperatorem; duo enim per id tempus fulmina belli Christiani, Joannes Huniades supremus Hungariæ præfectus, & Schanderbegus Epirotarum Princeps, tot secundis præliis & cladibus afflixere Amurathem, ut pacem in decem annos pacisci necesse habuerit. Quam cum postea improbaret Julianus Cardinalis, persuaderetque, Ladislao Poloniæ & Ungariæ Regi, fidem Turcis sine Pontificis auctoritate datam abrumpendam esse: resumptis anno proximo armis, pugnatum ad Varnam: at sanè infelici successu; eo enim in prælio cum Uladislaus ipse Rex, tum Julianus Cardinalis repente occubuere.

Bonfin.
Aneas
Sylvius in
Europa
Nauclerius.
Christia-
ni fœdi-
fragi à
Turcis
cœdun-
tur.

Sollicitatum & hoc anno bellum Susatense: quod tamen intra prava consilia hærebat. Quippe Susatenses exacerbati in Coloniensem Archiepiscopum non destitère Adolphum Cliviæ Ducem & Marchiæ Comitem exorare, ut armatum urbis suæ patrocinium susciperet. Quam in rem alios post alios misere Legatos, qui provoluti etiam ad pedes Ducis, tandem ad arma flexere; quod jam senio gravis Joannem filium in subsidium hujus belli gerendi è Burgundia domum revocarat. Erat is juvenis xxv annorum, Mariam Ducis Burgundiæ filiam natum, eoque in aula Burgundica à primis annis educatus, & omnibus equestribus tyrociniis exercitus, Princeps bellicæ gloriæ cupidus, atque ipsa juventute animosus. Hunc recenti connubio cum Navarri Regis filia conjunctum, nec minus consanguineorum potentia, quam popularium studio inflatum, Adolphus pater Theodorico Archiepiscopo armorum suorum Ducem objecit; magnum etiam belli lucrum reportaturus, si Susatum in meditullio Marchiæ, Angariæ, & Westfaliæ metropolim provinciis suis adjiceret, & Morsanum, à quo hæctenus tot bellis agitatedus depressusque erat, aliquando ulcisci liceret.

Heymericus
Decanus
Sautensis
lib. Sophio
Logicus
Teschem.
Susaten-
ses Du-
cem Cli-
viæ ad
suas par-
tes tra-
hunt.

Annus

Annus Christi 1442.

Eugenij IV Pont. 14.

Friderici III. Regis 5.

Theodorici Administ. Pad. 29.

Danave de
bello Susat.
Trithemius
in chron.

Wittius de
bello Susat.
Frovin. in
chron. Osna-
brug.

Chron. Tre-
mon.

Chron. Co-
lon.

Pideritius
in chron.

Lippienf.
Gelen. lib. 2

c. 2. in vita
Engelb.

Stangefol.
Teschemach

p. 2.

Continu-
atio di-
scordie

& belli in-
ter Archi-
episco-
pum, &

Susatum.

Susatens-
es opera
Ducis Cli-
venfis im-
plorant.

& Oppidis, qui in illorum potestate forent, donec lis omnis compo-
neretur.

Anno dehinc proximo celeberrima comitia Norimbergæ à Cæsare habita. Ad quæ accessere Theodoricus Moguntinus, Jacobus Trevirensis, Saxo & Brandenburgicus Electores, cum magno Principum numero. Multa de tranquillitate Imperij, & pace Ecclesiæ, per Schisma turbata, consilia; sed quæ, ut intra Germanos consuevit, majori pompa quàm successu rerum agitata, Colonienfis quo minus accederet, impediit bellum Susatense, eaque flamma hoc anno erupit. Omnia prius tentabat archiepiscopus, quo, aut cives ad obsequium, aut si minus, ad æquas pacis conditiones componeret. Appellatum jam erat ad Fridericum Regem. Is verò quia Ducem Lawenburgicum arbitrum constituerat, convenere ad Albim partium legati; sed quæ Susatensium erat pertinacia, nihil istic confectum est; quòd Susatenses ad Eugenium Pontificem, quem archiepiscopo adversantem sciebant, appellarent. Contra archiepiscopus rem prius in Imperio decidi urgebat; idque tanto æquius poscebat, quòd Susatenses se ob omni jurisdictione archiepiscopi liberos proclamarent, qui uni Cæsari tantum parerent. At quàm iniquam hinc causam agerent Susatenses, satis constabat, quòd Susatum esset patrimonium Ecclesiæ Colonienfis, à Dagoberto Francorum Rege antiquitus Cuniberto archiepiscopo datum, ac deinde cum Ducatu Westfaliæ, Friderici Imperatoris dono & potestate, cessisset Colonienfi archiepiscopo. Igitur ad vetera Ecclesiæ suæ jura defendenda Ordines Hovestadium convocat; quòd & frater Henricus Monasteriensis Episcopus, & Comes Teclenburgicus cum Ritbergenfi Comite accessere. Ibi in publico ordinum congressu decretum, teneri Susatenses ad decimum nummum suo Principi pendendum, haud secus quàm cætera urbium ducatus Westfaliæ obsequia; id si recusarent, nec Magistratum, nec civile judicium deinceps habituros: ac dignos esse, in quos archiepiscopus pœnis animadverteret. Quæ postquam Susatensibus per scripta, & in senatu perlecta fuere, incredibile, quæ populi concitatio consecuta sit: tum illi palam tumultuari; vulgare passim literas ad vicinas civitates, quibus de oppressa libertate, & archiepiscopi injuriis quærebantur: mittere Legatos ad Ducem Clivensem, cui auxilia sollicitarent, & Ducis filium invitarent in urbem, cui fiderent. Quibus cognitis, mittit archiepiscopus Walramum fratrem ad Clivensem, hortando, rogandoque ne se rebellium suorum armis miscere velit. Simul missi Legati in urbem, qui ex æquo bonoque tractarent. Oblati etiam duo ex equestri ordine, toridemque è Clero

neretur. At postquam Susatenses certiores facti de patrocínio Clivensis, omnem pacis tractationem abrumpunt; idemque cum intelligeret Archiepiscopus ex Walramo fratre, ex aula Ducis reverso; omnia Susatensibus, quæ postulare fas esset, ultro indulget, modò à fœdere cum Clivensi resiliant. Hic cives multò insolentiores, & tanquam ex triumpho causam suam agere. Quæ res permovit Archiepiscopum, ut & ipse arma expediret, omnesque ad urbem aditus intercludendos mandaret.

Nec segnior Clivensis post festum Corporis Christi præmittit Joannem Steckium, virum consilio manuque promptum, cum turma octoginta equitum in urbem; quem in pervigilio Joannis Baptistæ Joannes Dux, bellicosus juvenis, bis mille & quadringentis armatis viris, & magna parte nobilitatis insegurus, urbem intrat. Cui altero die curiam ingresso Magistratus, & cives solemni ritu magnoque plausu juramentum fidei dixere. Non perinde Clerus, qui in fide Archiepiscopi manebat, sat gnarus, qua religione suo Archiepiscopo devinctus esset; ideoque Decanus Collegii Albertus Milichusius, equestris ordinis, cum Dux accepto juramento basilicam S. Patrocli ingredi pararet, ausus fores occludere, quæ res novum tumultum concivit inter Clerum & cives; & quia Archiepiscopus urbi Susatensium sacrorum interdixerat, plerique è clero sponte urbe emigrarunt. Huic malo ut occurreret Dux Clivensis, Eugenii Pontificis opem imploravit; scriptisque ad Pontificem literis impetravit diploma, quo omnia Canonicorum Collegia, religiosorum Cœnobia, locaque sacrorum per universas Ducis provincias à jurisdictione sacra Colonienſis Archiepiscopi exsolverentur. Quà pœna etiam Monasteriensis diœcesis comprehensa; Quòd Henricus Monasteriensium Episcopus haud secus quàm frater ejus Colonienſis Archiepiscopus Felicem Pseudopontificem coleret. Juvabit nunc ipsum Pontificis diploma recitare,

Dux Clivensis à Pontifice impetrat exemptionem locorum sui ducatus à jurisdictione Archiep. Colon.

Eugenius servus servorum Dei venerabili fratri Episcopo Trajectensi salutem et Apostolicam benedictionem. Pastoralis officii desuper nobis divina providentia commissi debitum postulat et requirit, ut contra nostrorum et Romanæ Ecclesiæ rebellium temeritatem, eorum, qui in nostra et Sedis Apostolica obedientia, devotione et fide firmi et immobiles permanserunt, statui, quieti, et animarum saluti salubriter consulamus. Exhibita siquidem nobis pro parte dilectorum filiorum, nobilium virorum, et Adolphi Ducis Clivensis et Joannis ejus primogeniti petitio continebat, quod cum tam seculares quam Ecclesiasticæ personæ, nec non Collegia, Capitula, et Monasteria, Ecclesiæ, et alia loca Ecclesiastica in suis dominiis et terris in Colonienſi et Monasterienſi diœcesi consistentia, pro eo quod Archiepiscopus Colonienſis nobis et Sedi Apostolicæ rebellis et inobediens existit, et iniquitatis filius Henricus, qui se gerit pro Episcopo Monasterienſi, damnationis filio Amadeo, olim Sabaudia Ducis, qui se Felicem V. nominare ausu sacrilego præsumit, etiam post et contra processus Apostolicos et adhaerentes fautores et sequaces per nos factos adhære-

Q999

re præ-

reprasumit, plurima in spiritualibus et temporalibus detrimenta percipiant, et animarum pericula incurrant, cum hæreticis et Schismaticis nobis rebellibus jure ordinario sint subiecti, pro parte dictorum Ducis, et primogeniti nobis humiliter fuit supplicatum, ut eorum et subditorum statui et saluti providere misericorditer dignaremur. Nos igitur, quibus pascendi oves Christi divinitus est tributa potestas, volentes, ne in perditionis barathrum animæ fidelium perducantur, sed potius ab hæreticorum contagione retrabantur, et ne illorum labes corda christicolarum possit inficere, debito remedio providere, omnia et singulas personas, Collegia, Capitula, Monasteria, Ecclesias et loca qualibet Ecclesiastica, dominia, terras, et alia supradicta, donec aliud super hoc duxerimus disponendum ab omni jurisdictione, potestate, et superioritate spirituali Coloniensis Archiepiscopi et Monasteriensis Episcopi eximentes et liberantes, unum Episcopum et titularem, gratiam et communionem Apostolicæ sedis habentem, qui in dictis dominiis, locis et terris, quæ dicti Dux, et primogenitus in præfatis Coloniensi et Monasteriensi diocesis ad præsens obtinent, et in futurum quilibet obtinebit, Clericum ordinare, et ad omnes ordines Ecclesiasticos et presbyteratus promovere, chrismata et oleum sacrum conficere, et omnia alia et singula pontificalia jura omnemque spiritualem, quam Archiepiscopus Coloniensis et Episcopus Monasteriensis inibi pro tempore habere et exercere consueverunt de consuetudine vel de jure, tam in visitando, corrigendo et reformando, quam alia necessaria pro bono regimine Cleri illarum partium faciendo, exercere valeat: nec non contra omnes et singulas personas seculares et Ecclesiasticas cujuscunque status, ordinis, et religionis, ac conditionis fuerint: Monasteria quoque, Prioratus, Collegia, universitates, quorumcunque ordinum, etiam mendicantium, quæ Schismatis labe infecta essent, aut præfato Amadeo quomodolibet adhererent, seu faverent, et contra omnes et singulos non obedientes et rebelles nobis inquirere, et procedere, illosque per censuras Ecclesiasticas, et alia juris remedia, omni appellatione postposita, ac correctionem realem et personalem, beneficiorumque, quorumlibet suorum, etiam si Monasteria, Prioratus, et dignitates conventuales, et personatus et officia fuerint, privare, et realiter amovere possit, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Nè non excommunicationis, et interdicti, aliasque omnes et singulas litteras, quorumcunque tenorem fuerint, per ipsos Archiepiscopum, Henricum, et Decanum S. Cuniberti Coloniensem, et quoscunque alios, quacunque etiam auctoritate fungentes, in personas, Monasteria, Prioratus, Collegia dignitates, Ecclesias, et Ecclesiastica loca, quacunque præfata, latis et promulgatas, et in posterum faciendas auctoritate nostra renovare, tollere et annullare queat, ac cum ipsis personis, quæ sic excommunicata, seu irregularitas maculam incurrisse putarent, super hujusmodi irregularitate dispensare, et eas rehabilitare, et in pristinum statum reponere valeat, deputandi, ac cum amovendi, ac alium loco sui reponendi, dum per præfatos Ducem et primogenitum requisita fuerint, auctoritate præfata tenore præsentium concedimus facultatem. Volentes similiter, et sibi tenore præsentium concedentes ut omnia et singula, dignitates, personatus, administrationes et officia, Monasteria, Priora-

Prioratus, cæteraque beneficia Ecclesiastica, quæcunque in dictis terris, dominiis et locis nunc vacantia, et impofterum, siue per priuationes huiusmodi, seu alias quomodolibet vacatura, quæcunque, qualiacunque, et cuiuscunque valoris fuerint, quæ in turno, seu mense ordinariorum vacare contigerint, dummodo non sint Sedi Apostolica reservata, personis idoneis siue per præfatos Ducem et primogenitum nominandi auctoritate præfata conferre, et de illis providere, ac personas, quibus huiusmodi beneficia contulerit, in corporalem possessionem ipsorum beneficiorum inducere, et de eorum fructibus, redditibus, proventibus, juribus, et obventionibus uniuersis integre responderi facere libere et licite valeat, constitutionibus et ordinationibus Apostolicis ac synodalibus et provincialibus, conciliis, statutisque Ecclesiarum, et Monasteriorum prædictorum, in quibus huiusmodi beneficia forsitan fuerint, iuramenta quoque per personas ipsas præfatis Archiepiscopo, et Henrico hæctenus forsitan præstita, quæ non adhuc relaxata sunt, nullius esse decernimus valoris ac momenti, contrariis non obstantibus quibuscunque. *Data Romæ apud S. Petrum. Anno 1444, 17 Calend. Pontificatus nostri anno 14.*

Atque id diploma transmissum Rudolpho Diepholtio Ultrajectensi Episcopo, cujus vicariæ jurisdictioni Pontifex omnia utriusque Episcopi loca subjecit. Hic enim Episcopus cum Duce Cliviæ & Geldriæ Eugenij Pontificis partes in Germania sectabatur; simulque bellicosus Princeps sociale belli foedus adversus Coloniensem Archiepiscopum cum Clivensi conjunxerat; multum hæctenus offensus Colonienfi ob Walramum fratrem, quem bis simul æmulum objecerat in Ultrajectensi Episcopatu, semel post Friderici, iterum post Suederi Episcopi mortem. Nec minus indignè ferebat Diepholtius dominatum Morsanorum ad Rhenum & per Westfaliam. Quare & præter Ducem Burgundiæ arma sua conjunxit cum Joanne Cliviæ Duce.

Accessit & per id tempus, quo hæc agitabantur, Bernardus Comes Lippiensis ad Ducis Cliviæ partes, magnum hujus socialis belli momentum, turbamentumque Westfaliæ. Is enim festo Apostolorum Petri & Pauli Lipstadium ingressus, renovatoque fidei juramento, cives in foedus cum Susatensibus & Duce Clivensi attraxit; & quose arctius Duci Clivensi devinciret, juvenili bellandi ardore abreptus, mediam urbis Lipstadij partem, quam hæctenus à Comite pignoris loco tenebat Dux Clivensis, 8000 marcis argenti Duci vendidit. Ita verò toto Lipstadio potitus Clivensis, qui jam alteram partem Oppidi, ab Engelberto Colonienfi Archiepiscopo oppignoratam avo suo, tenebat; ut ad annum 1366 diximus. Id juvenis consilium, ad quod à suis inductus erat, improbatum ab aliis; tum quòd avitam majorum sedem abalienaret à familia; tum quòd bellum susciperet contra sanguineum Archiepiscopum; quippe cujus parens Morsani Comitis filia natus erat. Sed his neglectis, foedus cum Clivensi iniit; cui subscripsere Conradus Steckius, quem & Lipstadij gubernatorem reli-

Bernardus Comes Lippiensis ad partes Ducis Clivensis & Susatensium accedit; mediamque Lipstadij partem vendit.

quit, Goswinus Kettelerus, Lubertus Torckius, Clamor Buschius, Theodoricus Mallinckrotius; Bartholomæus Lakius, Joannes Moltenbeckius, Joannes Borchius, Conradus Exteren, partim Satrapæ & Consiliarij, partim ex equestri ordine viri. His peractis confirmatisque, Joannes Dux Clivensis ad patrem se Clivos retulit, instructurus exercitum, quo Archiepiscopo occurreret; & Comes Lippiensis Blombergam regressus in comitatum, ad societatem belli adduxit Simonem fratrem, quem post Theodoricum Administratorem Paderborna habuit Episcopum, Comitem Schawenburgicum, Comitem Hojanum, cæterosque Westfaliæ proceres.

Plures
Westfa-
liz Urbes
& Nobi-
les in So-
cialecum
Urbe Su-
fatenfi
bellum
conspi-
rant.

Invitata post illa ad sociale bellum civitates. Ex his adjungere sese Monasterium, Osnabrugum, Paderborna, Hervordia, Lemgo-
via, aliaque Westfaliæ nobiliora Oppida; tanquam ad communis li-
bertatis signum evocarentur. Sola Tremonia excepta, quæ ex pacto
foedere partes Archiepiscopi secuta. Ultro præterea se Adolpho Du-
ci Clivensi obtulere in societatem belli ex vicinis proceribus Joannes
Comes Schawenburgicus, Conradus & Joannes Steckius, Clamor
Buschius, Lubertus Torckius, Goswinus Kettelerus, Otto Wilichius,
Elbertus & Joannes Alpen, Theodoricus Mallingrotius; interque
hos Goswinus de Schawenburg, gente Bohemus, acer miles, mul-
tumque post Archiepiscopo ex Susatensi urbe infestus.

Confæ-
derati
Archiep.
Colon.

Ad hunc conversum hostilemque rerum statum Theodoricus
Archiepiscopus ad arma sollicitatus, Ducatus Westfaliæ nobilitatem
militemque vasallorum collegit; quos inter, præter foederatos, Wil-
helmum Saxonicum Ducem, Albertum Mindensem, Bernardum
Hildesimensem, & Henricum fratrem Monasteriensem Episcopum,
accessere Joannes & Philippus Naslovij, Gerhardus Seinius, Joannes
Sigenhagius, Waltamus Waldecensis, Reinerus Hanavius, Conra-
dus Ritbergius, Henricus & Mauritius Pymontani, Henricus Spie-
gelbergius Comites; præterea Dynastæ Reinerus Westerbergius, Ber-
nardus Buranus, Joannes & Henricus Ghemensis, plerique vasalli, &
clientelari fide Coloniensi Ecclesiæ obstricti; quibus & oppida Du-
catus Westfaliæ se junxere. Horum copiis auxiliaribus confirmatus,
in Susatensem agrum movet, omnes circum segetes villasque depu-
lando. Rumor inde allatus, qui non vanus fuit, Clivensem adven-
tare ab Rheno. Quo comperto, Werlas se ad vicinum Oppidum &
castrum retrahit Archiepiscopus. Nec multò post Clivensis cum
agmine trium millium & quingentorum equitum advolat. Cuius-
satenses obviam progressi, exusto pago Burichio, in urbem introdu-
cunt; iisque copiis aucti, vastato Werlensium agro, in Ducatum
Westfaliæ irrumpunt, flamma ferroque ad Saltum usque Arnsber-
gensis grassando. Quibus irritati Werlenses, in Marchiam prædan-
do vastandoque excurrunt; ita annus inter alternas clades & depra-
dationes absumptus.

Depopu-
lationes
utrinque
agrorum.

Diffidebat interea Archiepiscopus adhuc cum Paderbornensi Collegio Canonorum, & ordinibus totius diœcesis, ex tentata conjunctione Episcopatus cum Coloniensi Metropoli; cumque factis intelligeret Archiepiscopus, quantum sibi hoc conturbato statu in utramque partem accessurum esset, si Paderbornenses aut hostes aut amicos haberet; ideo consultum habuit prius cum Paderbornensibus redire in gratiam, & omne jus, quod à Pontifice sibi datum obtendebat, ultro remittere. Quod convocatis ex utroque Collegio, Metropolitanano suo & Paderbornensi, Canonicis, hisce literis præstitit.

Nos Theodoricus Dei gratia sanctæ Coloniensis Ecclesiæ Archiepiscopus, sacri Romani Imperii per Italiam Archicancellarius, Westphaliae et Angariae Dux, Diœcesis Paderbornensis dominus et Administrator, Notum facimus presentibus literis, et publicè testamur; Quandoquidem antehac Ecclesiam et diœcesim Paderbornensem Ecclesiæ et diœcesi nostræ Coloniensi perpetuis temporibus uniri, et per felicitis recordationis Martinum hujus nominis quintum Pontificem maximum incorporari fecimus: Quod nos unionem hanc et incorporationem perpetuam presentium vigore literarum abolitam declaremus; quodque omne jus ex hujusmodi unione et incorporatione dictæ Ecclesiæ Coloniensis Nobis, aut Successoribus nostris quomodolibet acquisitum prorsus abdicemus in perpetuum, cum pleno consensu ac voluntate Præpositi, Decani, ac totius Capituli Ecclesiæ nostræ Coloniensis. Protestamur etiam, quod deinceps toto vitæ nostræ tempore nos geremus, scribemus, et appellabimus Dominum et Administratorem Ecclesiæ et diœcesis Paderbornensis, quemadmodum felicitis memoriæ Joannes ejus nominis vigesimus tertius Papa dictam Ecclesiam Paderbornensem sub titulo Administratoris nobis olim contulit et commisit. Juramenta quoque super hac administratione à nobis hinc inde præstita et accepta, promissiones etiam litteræque datæ et acceptæ in tali robore et valore remanebunt, ac si unio hæc et incorporatio nunquam quasita fuisset vel impetrata. In quorum omnium fidem ac testimonium pro nobis, Ecclesiis, ac Successoribus nostris sigillum nostrum hisce litteris appendi curavimus. Et quia prædicta abolitio ac renuntiatio cum præscitu et pleno consensu nostrorum, Præpositi, Decani, ac totius Capituli Ecclesiæ Coloniensis facta est; idcirco, in argumentum veritatis, præstitique à nobis consensus, sigillum Capituli nostri, dictum ad causas, presentibus litteris apponi iussimus, Datis anno post Christum natum millesimo, quadragesimo, quadragesimo quarto, feria tertia proxima post festum Visitationis B. Virginis Mariæ.

Ad hunc modum gravis illa controversia inter Archiepiscopum & Paderbornenses sublata quievit: sanavitque vulnus hoc belli imminentis necessitas, quod nulla hæctenus medica manu curari potuit. Redintegrata amicitia, steterè ordines diœcesis nostræ cum Archiepiscopo; urbs verò Paderbornensis diverso auxilio fecit cum Sufatenibus; quemadmodum Monasterium & Osnabrugum diversis ab Episcopo suo consiliis armisque patrociniū Sufatenium suscipere.

Aded

Theodoricus remittit Paderbornensibus omne jus, quod à Pontifice sibi datum obtendebat Coniungendi Paderbornensem Ecclesiam cum Coloniensi.

*Kerser-
broch.
in Chron.
Monast.*

Adeo mala contagione miscebantur arma armis per vicinas diceces. Et quantum non laborabat urbs Monasteriensis, ut Henricum Episcopum suum à fraterno bello subtraheret? quæ tamen Susatensium auxilia sibi permitti volebat. Indixerat in hanc rem comitia ordinum Henricus Episcopus in Larenfi campo, miseratque ad hæc Legatos suos Colonienfis Archiepiscopus: at ordines, seu quòd proniores essent in Monasteriensem urbem, seu quòd diœcesin alieno bello implicari nollent, Episcopo suo belli hujus subsidia negarunt.

Annus Christi 1445.

Eugenij IV Pont. 15.

Friderici IV Imp. 6.

Theodorici Administ. Pad. 30.

*Archie-
piscopus
Colon.
Comi-
tem Mar-
canum
sibi ad-
jungit
& castra
Frede-
bergam
& Bilstei-
nium ex-
pugnat.*

Accesserat alter belli Susatensis annus, acerrimis partium studiis atque animis accensus. Colonienfis Archiepiscopus, quia sibi negotium esse vidit cum Clivenfi Duce, potentissimi Burgundiæ Principis & animosæ nobilitatis Cliviæ & Marchiæ armis instructo; nihil quoque sollicitius habuit, quàm fœderatorum Principum & Comitum auxilia contrahere, & cum his Arnoldum Geldriæ Ducem sibi conjungere. Sed cum is Eugenio Pontifici hæreret, & bello Juliacenfi implicitus esset, ut partes Archiepiscopi suscipere integrum non esset; Gerhardum Marchiæ Comitem sibi arctius in societatem belli adversus Adolphum Cliviæ Ducem ac fratrem adstrinxit; cujus studio & opera duo munitissima castra Fredebergam & Bilstenium expugnavit, eoque successu duas simul Satrapias (quanquam Bilstenium sub autumnii tempore expugnatum scribat Wittius) Clivenfi Ducem cepit; quæ post amissa Susatensi urbe in compensationem retentæ venerunt.

*Irriti
utriusque
conatus
bellici
Archie-
piscopi
& hosti-
um ejus.*

Inde Henrici fratris Monasteriensis Episcopi cæterorumque fœderatorum & clientum copiis instructus ad Rhenum movit; tentatumque per insidias Duisburgum. Quibus tempestivè detectis, frustratoque eventu, in Cliviam irrupit. At dum istic omnia Oppida castraque Ducis Burgundiæ præsiis, & Ducum Cliviæ, patris filijque, vigilantia præmunita reperit; reflexo per Rhenum itinere, in Westfaliam copias reduxit, ad Susatenses & Lippienses, omnis rebellionis auctores castigandos. Castrisque V Idus Julij inter Erwitam & Gesekenam positus, in conspectum urbis Susatensis processit cum exercitu Archiepiscopus, ratus Susatenses copiam pugniæ facturos. Qui cum intra mœnia se continerent, Erwitensem turrim Susatensium milite infessam aggressus est; è qua postquam nec promissis nec minis præsidarium militem elicere posset, vi admota expugnare tentavit: sed & hi conatus illusi propugnantium fortitudine & turris (quæ rarum admirandumque fabricæ opus hodie dum aspicitur) munimento. Ibi quum Archiepiscopus septem Susatensium milites suspende-

ret,

ret, Susatenses haud multo post se à se captos & nobilitate viros in fut-
 cam egere. Qua Susatensium audacia vehementer exacerbatus
 equestris ordo, omnem iram vertit in vindictam & perniciem civi-
 um; & quia vi Susatum aggredi non audebant, veriti ne Dux Cliven-
 sis omnes in se belli vires converteret, dolo tentare urbem incen-
 dere. Quam in rem feles undique ex villis & pagis conquiritas col-
 legere, illigatisque ad caudas singularum ignitis facibus, noctu per
 murorum foramina & canales immisere in urbem; rati si in horrea
 civium penetrarent, fore, ut concepto à felibus igne deflagarent. Sed
 & is dolus non successit. Post illa Archiepiscopus, postquam agros
 Susatensium & Lippiensium depopulatus, cum copiis secessit in Sur-
 landiam, expugnatoque Biltteniano castro, geminas Satrapias Biltte-
 nianam & Fredbergensem subegit.

Interea dum Archiepiscopus per Westfaliam grassatur, Adol-
 phus Dux Clivensis Rhesam & Sanctos, haud ignobilia ad Rhenum
 Oppida, expugnat, & Colonienſi eripit: filius Tuitium vastat, &
 Campense territorium subigit. Nec levius inter se commissæ civi-
 tates & Oppida pugnabant, Principum suorum odiis & armis accen-
 sa; & modo Susatenses, Lippienses, & Hammonenses in Colonien-
 sem agrum effusi: modo Werlenses, Archiepiscopo ante omnes fidi,
 Gesekenſes, Saltzcottani, Rudenses, Niehemenses, conglobatis viri-
 bus in Marchiam progressi, prædis omnia foedabant.

Sollicitati & Paderbornenses ad hoc prædatorium bellum. Sed
 illi etsi fidem suo Administratori addixissent, nihil tamen hostile pa-
 lam agere decrevere; præter Bernardum Baranum Dynastam, & Op-
 pidanos, qui Colonienſium armis & prædis se miscuere. Quare &
 hoc ulti Susatenses & Lippienses, irruptionem fecere in Dynastiam,
 villas, & pagos evastando; delatique ad pagum Sidinghusanum,
 omne Colonorum & Virginum Holchufani Cœnobij locus abigunt.
 Quo conspecto, parochus loci, cum alia vis repetendi non esset, ar-
 repta è templo hierotheca sacra cum augustissimo corpore Christi,
 prædones insequitur, clamando minitandoque, ni abreptos peco-
 rum greges reddant, brevi iram vindictamque Numinis, quem se ma-
 nu ferre ostendebat, experturos. Qua Parochi voce, & contestatio-
 ne præsentis apud se Numinis, Susatenses consternati, prædam om-
 nem reddidere. Hunc in modum prædatoriis incursionibus annus
 hic consumptus est.

Tentata per hæc utrimque concordia ab Anſeaticis civitatibus;
 quarum præcipuæ fuere Lubeca, Wismaria, Luneburgum, Hambur-
 gum, Brema. Quæ cum Susato cum primis consultum vellent, &
 partium iræ aspernarentur consilia Legatorum, nihil illo conventu
 actum est.

Cœpta est hæc scintilla belli tumultuarij in Monasteriensi diœ-
 cesi. Nam cum ordines ex superiori decreto, quod in conventu
 Campi

Civita-
 tum Col-
 lionenses
 inter se.

Susatens-
 fes & Lip-
 pienses in
 dynasti-
 am Bura-
 nam ir-
 rumpunt.
 Objecta
 à Paro-
 cho Ss.
 Eucha-
 ristia præ-
 das resti-
 tuunt.

Belli cau-
 sa in diœ-
 cesi Mo-
 nasteri-
 ensi nata.

Campi Larenfis fecerant, Henricum Episcopum revocarent è Colo-
niensi bello, nec ille pareret; primò ad Felicem Pseudopontificem ap-
pellarunt, inculando Episcopum. Institutis deinde crebris conven-
tibus, conspiravere Canonici Cathedralis Collegij, plerique ex eque-
stri ordine viri, & cives Monasterienses adversus Episcopum suum,
arma & rebellionem populi minitendo. Quibus spretis, Episcopus
bello fraterno inhæsit. Et verò quia summa auctoritas & potentia
penes Monasteriensem urbem erat, defecere ex equestri ordine viri
Bernardus & Ludolphus Ohricus, Matthæus Munsterus, Conradus
Groethusius, Engelbertus à Langen, alijque, qui jure civitatis dona-
ri petiere, & Magistratui suæ libertatis defensionem obtulere. Quo
offensus Episcopus, vetuit per prætorem Urbanumque judicem su-
um, quemquam è nobilitate in numerum civium recipi. Quo co-
gnito, Magistratus judici duos è suis adjunxit assessores, quibus pote-
stas facta quosvis è nobilitate adscribendi in numerum civium. Qua
re magnopere increvit urbis potentia, animusque insurgendi adver-
sus Principem suum. Et periculum erat, ne Monasterienses exemplo
Susatensium publicam cœptarent rebellionem. Atque id cum Ca-
thedralium Canonorum assensu hortatuque fieret; jacta sunt re-
bellionis semina, quæ haud multò post ab excessu Henrici Episcopi
bello Hojano erupere; neque ullis magis noxia, quam ipsis Canoni-
cis, à quibus tum civibus arma in manus data, quæ postea cum ma-
ximè vellent excutere non licuit.

Annus Christi 1446.

Eugenij IV. Pont. 16.

Friderici IV. Regis 7.

Theodorici Administ. Pad. 31.

*Joannes
Gobelin.
in comm.
Pij P. qui
diversus à
Gobelino
nostro Scri-
ptore
Aneas
Sylvius
c. 58.
Europa
Codex
Bibliob.
Vatic.
Raynaldus
in histor.
Eccles.
Cochlaus
lib. 9.
Danave-
rus.
Pontifex
Archie-*

Ingrediebatur tertium belli Susatensis annum, Christi verò qua-
dragesimum sextum, supra millesimum quadringentesimum, Theo-
doricus Coloniensis Archiepiscopus; cum alia procella, quam Romæ
Pontificis sententia attulit, turbatur. Nam cum ille unus fere esset
inter Septemviros, qui hætenus in tot comitiis Imperij Basileense
schisma foverat in Germania, in eoque Cæsarem & Principes Impe-
rij retinuerat, ne deserto Felice Pseudopontifice, ad partes Eugenij
Pontificis accederent: eodemque pravo consilio Jacobum Sircium
Trevirensis Archiepiscopus, alterum Imperij turbatorem, in-
timè sibi per conspirationem adjunxisset; ac per duos illos Archie-
piscopos res eò deducta esset, ut tota Germania, invito etiam Cæsare,
ad Felicem Pseudopontificem transitura crederetur; tandem Euge-
nius Pontifex post monita & minas frustra intentatas ad justam seve-
ritatis sententiam progressus, utrumque Archiepiscopus è cœtu pro-
rum ejecit, & Archiepiscopi dignitate exiit. Quæ ut firmius proce-
derent, in locum Theodorici Coloniensis Archiepiscopi Adolphum
Cliven

Clivensem, Joannis Clivensis Ducis fratrem, juvenem Clero Coloniensi adscriptum; in Cathedram verò Jacobi Trevirensis reponi jussit Joannem Cameracensem Episcopum, Joannis Ducis Burgundiæ filium, fratrem Philippi cognomento Boni. Qua mutatione potentissimas familias, Clivensem & Burgundicam, utrique exauctorato Archiepiscopo objecit: scriptisque ad Rudolphum Diepholdium Trajectensem Episcopum literis, in mandatis dedit, ut Clivensem in Coloniensis, & Burgundum in Trevirensis Ecclesiæ possessionem introduceret. Literæ hæ Pontificis, quibus Theodoricus de Archiepiscopatu dejectur, ipso Festo D. Andreæ Susati & per Clivensis provincias magno hostium ejus plausu promulgatæ fuere. atque ea res cum magnoperè displiceret, conturbaretque cæteros Electores, Theodoricum Moguntinum Archiepiscopum, Ludovicum Palatinum, Fridericum Saxonie Ducem, & Fridericum Marchionem Brandeburgicum; tanquam dignitati suæ injuria simul irrogata esset, Francofurti conventum indixere; in quo Septemvirorum judicio decretum, nisi Pontifex latam in Archiepiscopos sententiam rescinderet, auctoritateque Concilij, sicut in Constantiensi expositum erat, relinqueret, fore ut secum tota Germaniæ natio ad Amadeum descisceret; id quod mox ad Fridericum Cæsarem ex arcanis suis Conciliis perscribere. Et ille licet magnoperè improbaret ex his causis defectionem ab Eugenio Pontifice, vero nimirum Christi Vicario; respondit tamen Electoribus, se apud Pontificem acturum, ne Archiepiscopi sede sua moverentur; in quo deinde hoc anno & sequenti laboratum in Francofurtensi & Norimbergensi conventu, transactumque est per Bonnoniensem Episcopum à Pontifice missum Legatum, cui Episcopus Leodiensis & Nicolaus Cusanus additi fuere. Horum opera & consilio Archiepiscopi, qui Pontificis auctoritate dejecti erant, ob Principum motus, relictæ in sedibus suis.

Ac Coloniensis Archiepiscopus tamen Pontificis, non tamen Numinis pœnam à se avertit. Nam bello hoc Susatensi, quantum omnes Germanorum Principum vires attraheret, omnia illi adversa evenere. Quippe quæ hoc anno gesta sunt, haud minus quam anno superiore infasta fuere. Decertavit denuo per hyemem & æstatem alternis excursionibus, & majori semper Coloniensium clade. Dominica quarta Quadragesimæ oppugnatum Oppidum Nihem, & totum præter octo ædes incendio deletum. Quæ vindicta justæ numinis iræ adscripta, quod captas Susatensium mulieres lascivius & injuriosius tractassent. Sub idem tempus Quadragesimæ agmen Susatensium equitum permixtis civibus Oppido Werlensi insultat, moenia portasque subeundo. Non tulere hanc insultationem Fridericus & Hermannus Furstenbergij, fidi in omni hoc bello Archiepiscopi equestri ordine milites; concitisque cæteris ejus præsidij nobilibus, in hostem procurrunt. Verum dum ferventius quam cautius res præ-

R r r r

liando

piscopos Coloniens. & Trevirens. excommunicat, & dignitate privat.

Quod malè ferunt ceteri Electores, urgentque restitutionem in priorem dignitatem.

Infasta Theodorici contra Susatum actiones.

obard
tus
sentio
R
corad
turb

liando agitur, trahuntur in insidias à Susatensibus positas. Capti Furstenbergii cum Hackio equestris ordinis viro: cæsi complures; ceteri equites peditesque fuga Werlas repetunt.

Atque hæc dum per hycem mutuis excursionibus, alternisq; cladibus aguntur, Theodoricus Archiepiscopus contracto ex toto Westfalix Ducatu milite, una cum Hildesienfis & Henrici Monasterienfis Episcopi auxiliariis copiis mense Julio Susatum incingit, extrema etiam munitando, nisi ad obsequium redeant. Urbs cum undique clausa teneretur, nec par esset repellendis hostibus, Ducis Clivenfis auxilia implorat. Et ille ut periculo urbem eximeret, præmittit Joannem Schawenburgi Comitem, & Gawinum Schwanenburgicum cum equestribus signis, simul denunciando, propediem se cum toto exercitu adfuturum. Quo comperto, Archiepiscopus, solutâ obsidione, Arnsbergam intra Angaria montes se recepit, cætero milite per castra & oppida disperso;angebantque maxime Archiepiscopum Ducis Burgundix literæ, quibus significabat, se Ducis Clivenfis causam extremis etiam viribus suscepturum. Filij deinde Joannis Clivenfis accessu Susatenses & Lippienfes animosiores, plenis agminibus involant in ducatum Westfalix & Paderbornensem dioccesin, ingentemque pecorum gregem, multosque currus prædis onustos secum Susatum Lipstadiumque abducunt. Nec nullò post Dux Clivenfis validioribus militum copijs irruptionem fecit in Coloniensem agrum, Gesekenam, Callenhardum, Mendam, ceteraque debiliora Oppida evastando; tantisque hæc animis Clivenfium agebantur, ut per Brabantix Mareschallum Archiepiscopo prælium offerrent, quo de summa rei decertaretur. At Colonienfis non ausus omnia in unum discrimen conferre, militem suum intra præsidia montiumque claustra continuit, donec Clivenfis exercitum trans Rhenum reduxisset. Tum verò Archiepiscopus ex latebris Westfalix egressus, convocatoque è castris & oppidis expedito milite, & flore nobilitatis, sub exitum Octobris in Susatensem agrum procedit. Consilium erat Archiepiscopi, urbem astu factoque repentino insultu intercipere; idque beneficio nebulæ tentatum. At quum manibus propius succederent Colonienfes, datum è speculis & turribus signum, hostem in conspectu urbis stare; mox in urbe omnium campanarum sonitu exciti cives, & præsidarij ad arma convolant, intraque urbem sese in aciem componunt, & qui unus omnium ardor erat, ducibus Conrado Steckio Satrapa Clivenfi, Joanne Breckio & Consule Rojo, portas egressi, hosti se ad prælium sistunt. Diu an & atroci pugna decertatum fuit; victique ad ultimum Colonienfes. Memorabilis hæc ab omnibus pugna refertur. Ex Archiepiscopi exercitu cæsi Wernerus Comes Seine, Philippus Nassovius Comes, Witgenstenius Comes, & Præpositus ad S. Gereonem, Stephanus à Laer, alijque triginta tres numero: capti centum & quinquaginta, interque

Theodoricus Susatum obsidet.

Obsidionem solvit.

Theodoricus exercitus à Susatensibus cæditur.

interque hos septem & viginti equestris ordinis viri, quorum hæc nomina produntur: Bernardus Burenæ Dynasta, Henricus Wulfius Satrapa Werlensis, Joannes à Scheidungen Satrapa Arnsbergensis, Hermannus à Furstenberg, Fridericus ab Hærde, Hermannus à Laer, Henricus à Werninchusen, Albertus à Mengede, Rembertus à Quernheim, Godeschalcus à Patberg, Joannes à Breidbach, Henningius ab Heiger, Joannes Freidag, Theodorus à Dimanwe, Reinerus Claitzius, Ludovicus Kerfenbrochius, Henricus Breidecampius, Hermannus Ludorpius, Oswaldus Wenckhusius, Conradus Tappius, Joannes Frenbachius, Wilhelmus Plettenbergius, Wiricus Bollingius, Hermannus Endorpius, Joannes Itenbachius, Joannes Culingius, Hermannus Honingius, & qui præterea ab aliis consignantur. Intercepti cum his equi centum triginta, prædaque ad novem millia flororum æstimata. Mirum quàm hac victoria extulerint animos Sufatenses, quantumque amore in Clivensem Ducem, odio verò in Archiepiscopum accensissent. Aucta contemptio in Archiepiscopum, postquam circa festum D. Andreæ allatæ in urbem Eugenij Pontificis literæ, palamque recitatæ fuere, quibus Archiepiscopus dignitate sua exutus, inter schismaticos Ecclesiæ, conturbatores Imperij, & hostes Apostolicæ Sedis damnabatur.

Instituta per hæc Morsæ in natali Archiepiscopi Oppido tractatio concordie ac pacis inter belligerantes; arbitrumque se obtulit Dux Burgundiæ. At, quæ partium erat obfirmatio, nihil illo Legatorum congressu actum est; præterquam quòd ab Oppidorum castrorumque oppugnationibus, & cruentis præliis desistendum edixerint. Sed tam casso hæc opere decreta fuere, quàm mox atrocibus consiliis utrimque resumpta sunt arma.

Magnum hoc bello præsidium erat Archiepiscopo in Henrico fratre Monasteriensi Episcopo, quem invitum hoc anno subtraxere Monasterienses. Quos enim supra ob id motus concitatos diximus, hoc anno increvere, & in apertam conspirationem adversus Episcopum prorupere. Querebantur nimirum Monasterienses alieno hoc bello turbati publicam quietem, premi inconcessis exactiõibus diocesis, trahi arma Ducis Clivensis & Burgundiæ in sua capita, quibuscum publicam pacem colere, quàm bellum gerere jam sæpius decrevissent ordines. Quare Præpositus, Decanus, totumque Capitulum Canonorum, & primaria diocesis civitates conventum indixere; quo una omnium conspiratione decretum, tueri jura & privilegia majorum, nec pati velle, ut Episcopus invitis ordinibus bello Sufatensi se amplius misceat. Quam in rem imperatum Episcopo, ut præsidium militare, quod Hovestadio ad Luppianum castro imposuerat, fratris propugnandi causa, extemplo revocet, & ab armis Archiepiscopi fratris discedat, secumque tranquillam diocesis pro juramento fidei conservet. Foederi huic, quod per Quadragesimam

Tractatur de pace, sed nullo eventu.

Henricus Ep. Monaster. Ordibus partia cogentibus, retrahitur à Belolo Sufatensi.

fanxere, subscribere Canonici, & supra centum ex equestri ordine viri, quorum nomina in publicas tabulas relata extant. Quæ postquam Coloniensi Archiepiscopo cognita, vehementer ille indignatus, scripsit ad Cæsarem, & civitates, cum primis Monasterium, Coesfeldiam, Warendorpium, Borckenam, Bucholdiam, Telgetum, rebellionisque, quam cum Susatensibus alerent, accusavit. Cæsar qui Archiepiscopi causam tuebatur, hanc urbium adversus Episcopum rebellionem detestatus, Ludovico Hassiæ Landgravio cognoscendam dedit. Atque ea licet magna contentione populi agerentur; non tamen ob hæc fractus animo Henricus Episcopus fraterna auxilia armaque deseruit.

Annus Christi 1447.

Nicolai V Pont. 1.

Friderici IV Cæsaris 8.

Theodorici Archiep. & Administ. Pad. 32.

Sequitur annus belli hujus quartus, Christi 1447, Westfaliæ calamitosissimus. Enim verò Archiepiscopus postquam his cladibus acceptis omnia hactenus incassum tentasset, bellum extremis viribus conmissus instaurat: quod non tam pro una urbe repetenda, quam pro libertate Ecclesiæ, dignitate Archiepiscopi, ac gloria nominis adversus Clivensem gerebatur; stabat enim Clivensis, hostis potens, Philippi Burgundi Ducis, Rudolphi Diepholdij Trajectensis Episcopi, Joannis Schawenburgici, Bernardi Lippiensis Comitum, ac totius Cliviæ & Marchiæ nobilitatis viribus armatus. Adversus hosce tam potentes hostes Archiepiscopus non modò Monasteriensem, Hildesiensem & Mindensem Episcopos, Ludovicum Palatinum Rheni, Wilhelmum Ducem Brunswicensem, Joannem Nassovium, Gerhardum Seinensem, Walramum Waldecensem, Bernardum Solmensem, Henricum & Mauritium Pymontanos, Henricum Spiegelbergium Comites, cum totius Ducatus Westfaliæ & Coloniensis diocesis equestri ordine concivit; sed & Bohemos, Saxones & Thuringos postremum in hanc armorum societatem advocavit. Bohemorum accessio hujusmodi fuit.

Gesserat jam in quintum annum grave bellum Wilhelmus, Dux Saxonie & Thuringiæ Landgravius, adversus Henricum fratrem suum, Saxonie Ducem & Imperij Electorem, pressusque à potenti æmulo Wilhelmus, implorat in auxilium Bohemos; qui ingenti populi sui multitudine Misniam ingressi, subsidio aderant; cum abrupto bello repente pax per Marchionem Brandeburgicum, & Hassiæ Landgravium inter Saxones fratres componitur. Nihilque sollicitius habuit Wilhelmus, quam ut provinciam suam Bohemorum gente, ampla stipendia poscentium, liberaret. Opportune interim illi accidit per id tempus Legatos à Theodorico Coloniensi Archiepiscopo advenire

Danavverus de bello
Susat. m. f.
Seslerus in
Chron. Pymont. m. f.
Paderivius in Chron.
Lipp.
Chron.
Colon.
Teschem. in ann.
Clivia
Chron. Clivense
Chron.
Tremont.
Latera Susatens.
Chron.
Monast.
Erasmus in Chron.
Osnab.
Monum.
Werlensia m. f.
Wittius in Chron. m. f.
Archiep.
Colon.
bellum
instaurat,
vocatis in
auxilium
non modo Westfalis & Saxonibus,
sed & Bohemis.

advenire, auxilia à Saxoniâ ducibus sollicitatum, ad rebellem ducatus sui urbem perdomandam. Ad quorum postulatâ lætus promptusque Wilhelmus Landgravius, non modò Bohemos, sed & Saxones, Misnios, & Thuringos in subsidium Colonensis producit. Bohemorum exercitus Duce Comite Sternebergio 26000 numeratus, Landgravij 24000; fuitque totus ille peregrinus exercitus 60000 census. Accessit haud multò post archiepiscopi miles 20000 numero. Ex his universim exercitus 80000 conflatus. Hac tanta populorum lue Wilhelmus Landgravius, Dux omnium, in Brunswicensem provinciam movet, rogatuque Ducis Homburgum castrum, sedem rebellium quorundam nobilium, expugnat. Itinere per hæc ad Visurgim instituto, Embecam ad obsequium Ducis & ingentem pecuniæ mulctam compellunt. Inde transjecto ad Hoxtariam Visurgi, Oppidum quoque illud grandi ære mulctant. Ac ibi dum castra posuere, occurrit Theodoricus Archiepiscopus cum suo milite, advenientemque Landgravium & Sternebergium benignè excipit. Hujus consiliis tota illa belli moles secundum fluminis ripas in comitatum Lippiensem jurati hostis terram, traducta. Quo in transitu Monasterium Valckenhagensis diœcesis nostræ spoliis exhaustum à Bohemis, vastatusque comitatus Schwalenbergensis & Oldenburgicus. Primus exinde hostilis furor versus in Blombergam oppidum & arcem, atque ipsam Comitatus Lippiensis Sedem. Is locus quia præsidario milite & præsentia Comitatus Lippiensis firmatus erat, admota est obsidionalis vis tormentorum, factaque impressione expugnatum Oppidum; atque ut cæteris terroris spectaculum darent, diripiunt, incendunt, & funditus evertunt. At Bernardus Comes per occultos arcis exitus in vicina nemora, ex his ad Visurgim, deductus, conscensaque navi, Schawenburgum secundo amne pervenit ad loci comitem & belli socium. Tertio ab hinc die Comitatus arx Brakia capta, & flammis absumpta; proximo verò die Lemgovia, urbs ampla & populosa; è qua cives quia plerique strage Blombergensium perculsi in vicinas sylvas profugerant, facillè barbarus hostis vacuum urbem ingressus diripit, ac ne incendio deleretur, fecit Ludolphi Consulis contracta cum archiepiscopo familiaritas, & Magistratûs industria, 26000 florenorum offerentium mulctam; post hæc Horna civitas, furente milite circumfusa, leviori pretio direptionem, & flammam redemit. At Dethmoldia & Saltzuffelena Oppida hostiliter capta, spoliata, & in cineres versa. Hunc in modum sævitum in pagos totius comitatus; nec templis aut Cœnobiis parcitum: rupta sacraria, direpti calices, vestes sacrorum in ludibrium circumlatæ ab hæretico Bohemorum milite. Auctor est Seilerus vel in uno adjacenti Comitatu Pymontano supra octoginta pagos, quos nominatim idem auctor recenset, exustos esse, è quibus decem tantum modo è ruinis superstites sint. Ex hac vastitate Comitatus Lippiensis restabat Falckenbergium

Chron. Misnense. Chron. Saxonia Langius in Chron. Citi. Seilerus in Chron. Pym. Spangeberg. in Chron. Mansfeld. Piderius in Chron. Lipp. Ingens ubique vastitas illata à Confederato Theodorici exercitu.

Seilerus in Chron. Pymontano.

gium in abrupto montis vertice, munitissimum Comitatus propugnaculum; in quod olim Ducem Brunswicensem captivum à Comite Lippiensi abductum servatumque diximus, Id in montibus Teutonicis castrum, nequid Comiti integrum relinquerent, Archiepiscopus & Landgravius circumpositis castris expugnare aggressi sunt, admotisque omnibus belli machinis & insultibus ad deditionem sollicitavère; verùm quòd natura loci & præsidio firmiter experti, quàm ut ex primo impetu furoreque interciperent, festinanturque per inclinantis anni tempus ad res majoris momenti gerendas, soluta obsidione, discessère. Quippe alias Westfalix urbes, quæ ex fœdere bellum Susatensium alebant, prius puniendas abstrahendasque sumpturant.

Paderborna & reliquæ Westfalix urbes à fœdere Susatensi abstrahuntur.

Quare totus exercitus ex Comitatu Lippiensi ad urbem Paderbornensem traductus. At postquam formidabilis illa multitudo in conspectum urbis venit, consternati cives & Magistratus supplices se Archiepiscopo & Landgravio obtulère. Archiepiscopus, quòd suæ diocesis urbem communi ruina involvere nollet, ad clementiam se flecti passus est; satisque habuit, si fœdus cum urbe Susatensi & Lippiensi abjurarent; id postquam fecère cives, exercitus per diocesin & Comitatum Lippiensem Hervordiam, quòd illa urbs fœdus cum Susatensibus coleret, transportatus est. Et Hervordenses ubi conspexère commune exitium in se verti, Archiepiscopo & Landgravio obviam progressi, 16000 florenorum summa oblata, hostem à sua urbe avertère. Quare omnis exercitus, nova Westfalix vastatione, Osnabrugum movit, ad fœderatam quoque Susatensibus urbem subigendam. Atque is postquam in conspectu urbis castra explicuit, consternati cives, misère obviam Proconsules suos, qui cum Archiepiscopo transigerent; exactaque ingenti pecuniæ summa in multam, jussi sunt fœdus Susatense abjurare, & Joannem Comitem Hojanum, quem jam in sextum annum, ut supra retulimus, in arcto carcere tenebant, secundum Friderici Imperatoris sententiam (id quod Landgravius sibi à Cæsare mandatum asserbat) sine omni lytro liberum dimittere; quod Errwinus post in obsidione Susatensis urbis à civibus præstitum refert. Tum enim Hojanus demum à Comite Teclenburgico & Legatis Osnabrugensibus pulla veste indutus ad Wilhelmum Thuringiæ Landgravium in castra deductus; homo fatalis, à quo postea bellum Monasteriense, Susatensi haud minus calamitosum, omnisque illa tot cladum & malorum tragædia excitata est.

Restabat postremùm urbs Monasteriensis à fœdere Susatensi avellenda, castigandaque ob insolentiam. Nam hæc Henrico Episcopo omne fraternum auxilium adversus Susatenses toties minaciter ac superbè interdixerat. Et hæc postquam didicit Osnabruco, omnem barbarorum multitudinem in se converti, perculsa malefactorum conscientia, Legatos obviam misit Archiepiscopo & Landgravio in castra

castra ad Osnabrugum, deprecando omnem culpam, & fœdus, quod cum Susatensibus contraxerat, abjurando. Sed adeo fracti animis, ut tabulas fœderis cum Susatensibus initi per Consulem & Comitem Benthemensem transmiserint Henrico suo Episcopo ad pontem Werfæ impositum; potestatemque fecerint Episcopo suo, quem hætenus tam superbe tractarant, tabulas hæc, quas Erwinus se legisse scribit, vel discerpendi, vel pro arbitrio retinendi. Neque his terrori suo satis consultum habuere, sed & certum peditum equitumque numerum suo ære conscriptum addidit Henrici Episcopi sui, quibus Susatum oppugnaret. Tam repente Monasterienses ex amicis Susatensium facti hostes. Quam insolens & indomitum vulgus, tam pavidum sæpe, potenti metu Principum armorumque incusso.

Subactis in hunc modum fœderatis urbibus, omnem belli molem vertit archiepiscopus in rebelles urbes suas; traductoque per Ravensbergensem Comitatum & Delbrugiam exercitu, non sine magna sacrorum & incolarum vastatione, Lipstadium primum est aggressus. Castrisque ab utraque Luppia ripa paulò antefestum S. Joannis Baptistæ circumpositis, cœpta magnis animis, totisque exercitus viribus oppugnatio; admotæ bellicæ machinæ: verberata tormentis mœnia; apertæ etiam ad insultum lacunæ murorum. Bohemis non alius labor erat, quam grandem turrim quassatam dejicere in fossas, ut per ejus ruinam impressio in urbem fieret; quæ cum omnia cluderet præsidiariorum & civium pro libertate decertantium fortitudo, & duorum præfectorum peritia rei militaris (quorum alterum Conradum Steckium Comes Lippiensis, alterum Comitem Limburgicum imposuerat Dux Clivensis) archiepiscopus & Dux Saxonix, undecimo ex quo cœperant die, obsidionem solvunt, amissis supraquadringentis ea in oppugnatione armatis viris. Quanquam vindex Numinis manus credita adfuisse, quæ post tot templorum incendia & spolia, post tot sacrilega Hussitarum facinora, pugnavit adversus obsidentes; quando in castris Bohemorum visi sunt milites sacra vasa è templis rapta deponere in lusum alearum, interque se per ludibrium partiri.

Frustra
obsidetur
Lipstadium.

Desperato Lipstadio, exercitus Susato admotus; rati enim si hanc urbem, rebellionis malique caput, Clivensi eriperent, sat magnum omnis militiæ laborisque lucrum habituros. Eo igitur omnis armorum machinarumque furor post festum Apostolorum Petri & Pauli ab archiepiscopo, Duce Saxonix, & Sternebergio Bohemorum Duce conversus. Susatenses ubi didicere in se vim belli trahi, Ducis Clivensis auxilium supplices implorant. Atque is, quia per id tempus Werlas oppugnabat, deserta obsidione, Susatum advolat, militum omni in urbem introducto, ipse in Cœnobium S. Walburgis, quod ante urbis mœnia erat sacrarum Virginum, cum præsidario milite stationem figit. Id postquam cognitum ab archiepiscopo, jubet accelerare

Tentatur
etiam Susatum,
sed pari &
irritò conatu.

celerare Susatum omnem militem, & vim omnem in Cœnobium converti; quod & primo statim impetu expugnatum, Duce ægre in urbem elapso; cæteri cœsi trajectique, etiam is, qui fugientis tergo Ducis inhærebat. Læti hoc successu urbem circumvallant, castraque singuli Ducum partiti firmant. Advocati ad hanc obsidionem Henricus Monasteriensis, Bernardus Hildesimensis, Albertus Mindensis Episcopi, cæterique Comites & proceres cum nobilitate Westfalix. Ingens bellatorum multitudo, quæ 80000 millium reputatur, impleverat castra. Decertatum primò crebris velitationibus, quòd Dux Clivensis octingentos equites introduxerat: Inde promotis vineis & tormentorum sedibus, urbs injectis telis & ignibus, tormentorum verberere, omnique machinarum & ingeniorum contentione in quartam hebdomadam oppugnata: tum postemùm in tanta obsidentium multitudine fames ex sterili simul anno fatigare coepit. Quare antequam exercitus diffugeret, consultum habuere, per communem omnium castrorum assaultum urbem aggredi, extremamque fortunam per dispendia tentare. Id cum ex bellico consilio omnes simul laudarent, instituta ingenti apparatu oppugnatio, quæ noctu tribus in locis magna omnium alacritate est facta: ad motæ silenter muris scalæ, quæ ternos quaternosve in ascensu caperent; at eæ cum brevitate fallerent, interque clamores & tumultus irruptio tardaretur, datum est spatium obsessis colligendi milites ac cives ad arma. Diu anceps & atrox ad ipsa mœnia pugna fuit inter scloporum & sagittarum imbres. Archiepiscopus inter primos oppugnantium visus est mœnia subire, clypeo etiam, quem dono Regis Franciæ acceperat, tribus sagittis perfosso. Nec segnior Henricus Monasteriensis Episcopus, frater Archiepiscopi, suis permixtus in ascensu è scalis turbatur in fossam, ubi saucius inter cadavera repertus, mortuo quam vivo similior; quem civis Osnabrugensis Gildeman nomine robusto humero è fossis exportavit. Par mulierum cum viris propugnantium fortitudo fuit; nam dum illi tela, lapides & trabes dejicerent per mœnia in subeuntes hostes; hæ per dispositas ad muros sartagines, & aëna ferventem aquam, pultes, & picem in ascendentium capita sparsere, pestem omnibus telis magis noxiam, & vulneribus acerbiorem. Ad extremum postquam supra mille & quingenta armatorum cadavera conspecta sunt in fossis, nec vis illa ingenij armorumve aperire viam in urbem; Archiepiscopus receptus; canendo omnem militum ab obsidione deduxit; nihilque tantis impensis & mole, præter rationes provinciarum, confectum est; ut haud incongruè assensum hunc tumultuarij & insani belli hoc versu consignarint.

NoLte fleri siGVt eqVVs & MVLVs, In qVlVVs no
est IntelLeCtVs.

Susatensium defensionem coelesti ope suscepisse creditus est D.
Patroclus, urbis patronus; quem tempore obsidionis, atque ultimam
cumpr

cum primis nocte oppugnationis, virgines & pueri in templo congregati imploravere; contra Archiepiscopo supremum Numen adversari visum, ex quo ille Eugenium Pontificem tot annis afflixit, alendo schisma Basileensis Concilij, concitandoque Germanos adversus Apostolicam Sedem; & tot barbaros populos in exitium Westfalix & sacrorum profanationem introduxit. Quare non Rhessa modo, & media pars urbis Sanctensis & Lipstadiensis sub idem tempus Ecclesix Colonienſi erepta, sed & longè majori jactura susatum, Metropolis Westfalix & Angariæ amissum. Et quia Metropolis hæc per donationem Ducatus Westfalix à Friderico Imperatore, ut supra ad annum 1180 retulimus, cesserat Philippo Colonienſi Archiepiscopo duplicique exinde jure ac titulo per ducentos ac sexaginta annos tenebatur ab Ecclesia Colonienſi; eo turpior jactura consecuta; quæ & multò damnosior fuit, postquam defectione Ducum Clivensium à Catholica religione urbs simul ad hæresin transiit.

Desperata urbis expugnatione, nihil Archiepiscopus sollicitius habuit, quàm ut Bohemorum gente & molesta Saxonum, ceterorumque populorum turba provincias suas liberaret. Igitur collecta quantà in præsens adfuit pecunia, Bohemis stipendia numeravit; qua cum militum non expleretur cupiditas, iram ac minas vertere in Archiepiscopum. Ac nisi ille ad incursum hostium sese Gefekenam subtraxisset, parum aberat, quin ferro incurrerent in ipsum præsulum. Inde quantum licuit mitigati per Duces, cum innumeris curribus præda Westfalica onustis, ea, qua venerant, via remigravere in Bohemiam.

Inter hæc excessit hoc anno VII Calend. Martij è mortalium vita Eugenius Pontifex, quocum ante obitum ejus, missis Legatis (quos inter Æneas Sylvius Cæsaris orator fuit) Germania plenè in gratiam redierat, abjurata acephalorum factione, quæ se mediam hæctenus ferre voluerat; id quod Friderici Cæsaris & Electorum cæterorumque Principum studio potissimum factum est. Cumque inter cætera expetitum fuisset à Cæsare & Electoribus, vellet Eugenius Pontifex pro sua benignitate & clementia etiam Jacobum Trevirensis & Theodoricum Colonienſem Archiepiscopum in pristinum dignitatis statum, à quo dejecti erant, reponere, assensit tandem Eugenius; sed ea lege, si damnata perfidia, abjuratoque Basileensi schismate profiterentur se Romano Pontifici impostero obsequentes fore. Qua super re adsunt Pontificis literæ Nonis Februarij Romæ apud S. Petrum consignatæ. Eugenio successit in Pontificatu pridie Nonas Martij Nicolaus V. vir ob eminentem Theologiæ doctrinam & sapientiam ex humili loco ad Episcoporum & Cardinalium dignitatem, ac postremum (quod divinum beneficium fuit) una omnium Cardinalium consensione ad supremum in Ecclesia fastigium provectus. Ab eo Joannes S. Angeli Cardinalis missus in Germaniam Fridericum Cæsarem & Electores convenit in comitiis; ac postquam Friderici Cæsaris

Obitus
Eugenij
IV Pont.
cui succedit
Nicolaus V.

faris auctoritate, & Principum consensu, ea quæ cum Eugenio inita erant, approbata à Nicolao Pontifice; tum etiam omnium gratulatione Nicolaus Pontifex à Germanis acceptus est. Quam in rem Fridericus Cæsar publicum diploma edidit, quo omnes Germaniæ ordines iussit Nicolaum pontificem verum Christi Vicarium colere. Tum verò hydra illa Basileensis Concilij, ut Raynaldus inquit, tanquam fulmine perstricta, elanguere cœpit: proscriptus Amadeus Pseudo-pontifex: recepti omnes per universam Europam in unum Ecclesiæ gremium, & concordia vinculum; interque alios Trevirensis & Coloniensis Archiepiscopi à Nicolao Pontifice integre honori, & sedibus suis restituti sunt. Ac licet Coloniensis Sufatense bellum, reconciliatus cum apostolica Sede, hoc anno gesserit; poena tamen infelicitis exitus, ob priora in pontificem delicta, Archiepiscopum non deseruit. Hoc pontifice post multiplices querelas conventum est demum cum Germanica natione in certa concordia capita, quæ concordata Germaniæ appellantur.

Annus Christi 1448.

Nicolai V Pont. 2.

Friderici IV Cæsaris 9.

Theodorici Administrat. 33.

Theodoricus prosequitur bellum Sufatense.

Tremonienses cœduntur à Clivio.

Interim Theodoricus Archiepiscopus in sequentem adhuc annum, tanquam ex fumo incendij, bellum sparfit; quòd agre admòdum jacturam Sufatensis urbis, & insultantem Clivensis Ducis juvenis fortunam senex ferret. Igitur post discessum peregrini exercitus collegit provincialem militem; cui copias suas confederati conjunxere, Henricus Monasteriensis, Bernardus Hildesensis, Albertus Mindensis Episcopi: Dux Lawenburgicus, Otto Comes Telenburgicus, ceterique Comites, quos sibi, clientela devinctos habebat. Horum viribus instauratus, rursus Lipstadium aggreditur, vias atque aditus omnes intercludendo, nequa annona importari posset. Quo ad Clivensem perlato, ad Luppianam movit cum exercitu; ad cuius adventum Archiepiscopus, vastatis circum agris, se intra Angariae montes recipit. His Dux Clivensis provocatus, Werlas & Tremonienses infestat, fruges & agros depopulando: actus etiam in furcam Secretarius, qui Archiepiscopo multa prodiderat. Tremonienses, quæ cum Archiepiscopo fecerant, gravius mulctati. Dux quippe Hoerdam & Capellam milite in insidiis collocato, in conspectum urbis progressus, civibus insultat; quo Tremonienses laceffiti, à Clivio Philippo Nassovio Bonnensi Præposito, in composito agmine erumpunt; quos Dux in locum insidiarum productos astu militum adortus, quadringentos ex his captivos abduxit Sufatum. Ulterius Archiepiscopus, Unnam & Iserlonam Oppida Marchiæ injecto igne cineribus involvit, His ac similibus vastationibus cum bellum heret

heretur, Ordines utriusque partis Dusseldorpij conventum indixere; quo tamen ob partium acerbicatem nihil confectum in negotio pacis. Excessit deinde inter flagrantia adhuc bella 19 Septembris Adolphus Dux Clivensis senior; funereque ad Carthusianorum Cœnobium, quod prope Wefaliam construxerat, deducto, serio tandem de pace pertractari cœpit; quòd tam Archiepiscopus, quàm Dux omnia prope Oppida, castra & telonia pignori opposuissent; tantæque belli impensæ factæ essent, quibus provinciæ exhaustæ, pacem per ipsas suas calamitates efflagitabant; intervenienteque Philippo Burgundiæ Duce, à festo D. Martini ad sequentis anni Pascha induciæ pactæ sunt.

Moritur Adolphus Dux Clivensis senior.

Annus Christi 1449.

Nicolai V Pont. 3.
Friderici IV Cæsaris 10.
Theodorici Administ. Pad. 34.

Commodum per id tempus adhucdum in Germania versabatur Joannes S. Angeli Cardinalis, Apostolicæ Sedis Legatus, cujus auctoritate & industria, sicuti Ertwinus retulit, pacis tractatio inter Archiepiscopum & Ducem Clivensem resumpta, ab eoque Trajectum ad Mosam pacis tractandæ locus nominatus est; ubi tandem præsentem Apostolico Legato calamitoso bello, his legibus à Legato præscriptis, mense Aprili hujus anni impositus est finis. Juvabit in hanc rem ipsas Legati tabulas, quas à nullo scriptore adhuc productas reperi, proferre; è quibus cum alia, quæ ad hujus belli exitum expeti possunt, tum foederatorum nomina partesque belligerantium planius recognoscuntur.

Ertwinus Litteræ à Monumentis Werlens. Bellum Sufatense operâ Cardinalis S. Angeli finitur.

Johannes miseratione divina S. Angeli sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus Cardinalis, in Germania et nonnullis aliis partibus Apostolicæ Sedis Legatus de latere specialiter deputatus, Ad perpetuam rei memoriam. Ex quo divino nobis assistente adiutorio pro sublatione periculossimarum guerrarum, quæ aliquamdiu inter Reverendissimum in Christo Patrem Dominum Theodoricum Archiepiscopum Coloniensem, illustrem Principem quoque Dominum Johannem Ducem Clivensem durarunt, ad hoc devenit, quod partes jam dictæ se sanctissimo Domino nostro Papæ submiserunt, prout in partium literis nobis desuper traditis, et de quibus contentamur, plenius continetur. Et in consequentiam submissionis hujusmodi via facti et guerrarum de medio tolli, et pars parti pacem dare debet, secundum consuetudinem patriæ. Nos capta informatione super ipsa consuetudine, per potestatem nobis ex submissione traditam in Dei nomine pronuntiamus, viam facti et diffidationes inter præfatos partes amplius cessare, et de medio sublatas esse debere; Ita quod illustris Princeps Dominus Johannes Dux Clivensis, qui primo diffidavit Reverendissimum patrem Dominum Theodoricum Archiepiscopum Coloniensem, diffidationem ipsam tollere debet, et pro se et suis subditis atque omnibus

aliis, qui eundem Dominum Archiepiscopum propter ipsum Dominum Duce[m] et pro eius adiutorio et seruitio diffidarunt, ac etiam omnibus eorundem adherentium adiutoribus, qui inferius specificantur; atque strenuo milite Gauuino de Sruanenborch, et suis adiutoribus, extinctis diffidationibus pacem donare debet ipsi Domino Archiepiscopo, militia et subditis suis, quoad viam facti, saluis sibi et Successoribus omnibus suis impetitionibus, quas ipse Dominus Dux Cluensis se habere prætendit contra ipsum Dominum Coloniensem, à quibus ob hanc pacem nullatenus intelligatur recedere, nisi et in quantum inferius aliqua impetitionum compensantur. Sic pariformiter Reverendissimus in Christo P. D. Theodoricus Archiepiscopus Coloniensis pro se et suis subditis atque omnibus aliis, qui ipsum illustrem Principem Johannem Ducem Cluensem propter Dominum Archiepiscopum et pro eius adiutorio et assistentia ac seruitio diffidarunt, ac etiam omnibus eorundem adherentium adiutoribus, qui inferius specificantur, atque etiam pro nobili Comite Wilhelmo de Lymberch extinctis diffidationibus pacem donare debet ipsi Domino Duci Cluensi, militia et subditis suis, quoad viam facti, saluis sibi Ecclesie sue et Successoribus suis omnibus impetitionibus suis, quas ipse Dominus Archiepiscopus se habere prætendit contra ipsum Ducem Cluensem, à quibus ob hanc pacem nullatenus intelligatur recedere, nisi et in quantum inferius aliqua impetitionum compensantur. Debetque ipse Reverendissimus D. Archiepiscopus Coloniensis pacem dare strenuo militi, Gauuino de Sruanenborg pro omnibus diffidationibus, et suis adiutoribus, saluis semper omnibus in pace comprehensis hic et inferius, specificatis hinc inde suis impetitionibus. Impetitiones autem, quas Domini ipsi, Archiepiscopus et Dux, unus contra alium se habere prætendit, exceptis his, quae inferius specificantur, expedire debent, hac pace firma et salva permanente, prout in submissionum literis continetur. Specificatio vero eorum, qui in hac parte includi debent, secundum cedulam nobis à Reverendissimo D. Archiepiscopo missam, hac est, scilicet. Illustri D. Johanne Dux Cluensis, sua dominia, sua militia, sui subditi, et adiutores, et qui non diffidati seruitia fecerunt, et dampna intulerunt. Et hy pro quibus etiam hac pax datur, et qui in pace includi debent, sunt isti. Scilicet Reverendi in Christo Patres et Domini, Episcopi Monasteriensis, Hildesenensis, et Mindensis, et illustris Princeps D. Ludouicus Comes Palatinus, et Dux Bavaria, Fredericus et Wilhelmus Duces Saxonie, Fredericus Margggrauus Brandenburgensis, Wilhelmus Dux Brunsvyckensis, et venerabiles atque nobiles Domini Henricus Comes de Nassaw Prapostus Maguntinus, Gerhardus Comes de Seyne Prapostus Aquensis, Salentius de Isenberg Capellanus, et eius frater Salentius Canonici Colonienses, atque nobiles Comes Philippus Comes de Cassenellenbogen, et eius filius Joannes Henricus Comes de Nassaw, Theodoricus Comes de Seyne, Philippus Comes de Selinckens, Reinardus Comes de Hannauls, et Philippus eius filius, Conradus Comes de Redbergh, Henricus et Mauritius Comites de Pyremunt, Comites de Speyerborch, Theodoricus dictus Nynkel, Reinardus dictus in Westerborch Joannes dictus in Gemen, et eius filius Henricus: Opidum Tremoniense, et omnes subditi

Ubique legendum Dominus.

subditi illorum, et adutores, et his diffidationibus se immiscuerunt, et qui non diffidati seruitia fecerunt, et damna intulerunt. Debent etiam illi de militia tam Reverendissimi D. Archiepiscopi Coloniensis, quam Episcopi Monasteriensis, quos ipse Dominus Dux Clivensis diffidavit, in hac pace includi. Specificatio autem illorum, qui in hac pace includi debent, secundum cedula[m], quam recepimus ab illustri Principe Domino Johanne Duce Clivensi, hæc est scilicet Reverendissimus D. Archiepiscopus Coloniensis sua dominia, sua militia, et subditi, adutores, et adutorum adutores, et etiam hy, pro quibus hæc pax datur; et qui in pace includi debent sunt illi de militia tam Reverendissimi D. Archiepiscopi Coloniensis, quam Reverendi Patris D. Episcopi Monasteriensis, quos ipse illustris D. Dux Clivensis diffidavit, et qui seruitia etiam non diffidati fecerunt, ac dampna intulerunt, Et Reverendus Pater Dominus Episcopus Traiectensis, nobiles Bernardus dictus de Lippia, Gerhardus dictus de Culenberg, et eorum subditi, et adutores, et adutorum adutores; Opida et subditi patriæ Markensis, Opidum Susatiense cum inhabitatoribus. Et ad finem ut sublatio viæ facti quoad Opidum Susatiense dubio careat, Nos Johannes Legatus antedictus Apostolica auctoritate, absque præiudicio cuiuscunque, diffidationes et viam facti, tam quoad D. Archiepiscopum et sibi adherentes contra Susatienses, quam quoad Susatienses contra Archiepiscopum ab hac hora usque ad mensem pronuntiationis aliis nostris literis denuntiabimus. Per hoc tamen non volumus, quod post illud tempus reviviscere debeat via facti aut diffidationum cum Susatiensibus. Caterum compensationes, de quibus supra fit mentio, has esse decernimus, scilicet, quod omnes captivi unius compensantur cum captivis alterius partis. Itaque omnes captivi hinc inde præstita cautione consuetæ de non vindicando, quam antiqui Oeruede vocant, sint liberi, et omnis eorum promissio in quorumcunque manibus facta sit cassa, etiamsi promiserint pro sua liberatione aliquid solvere, vitare, dare, aut agere; et promissiones qualitercumque etiam firmatæ fuerint, juramentis, fidei iussoribus, aut literis perinde haberi debent, ac si forte non forent: Et fidei iussores quitari debent, et literæ desuper forte datæ restitui, quæ etiam ex nunc in antea nullis esse debent roboris aut momenti. Similiter interempti per unam partem compensari debent cum interemptis alterius partis, ita quod nulla super his remaneat actio. Sic similiter incendia et rerum mobilium prædæ hinc inde debent compensari. Ab hys excipiuntur ea dampna, quæ tempore treugarum indictarum per reos, hinc inde per transgressores treugarum illata sunt, quæ dampna debent hinc inde reparari, ne quisquam per nostras treugas se dampnificatum conqueratur. Ad finem autem, ut mutua sinceritas pacem firmet, decernimus, quod omnes qui hinc inde sua feuda ob has guerras resignarunt, quod ad illa per Dominos illos antedictos restitui debeant. Et ne in feudis Alberti de Alpen et Crathonis Stecken scrupulus remaneat, ordinamus pro bono pacis, quod Reverendissimus D. Archiepiscopus eosdem denuo, quoad feuda, quæ ab ipso dependent, debeat investire. Volumus etiam quod illi ex subditis, aut adherentibus, qui ob has guerras non potuerunt gaudere possessione bonorum suorum, aut iurium, aut seruitutum ad utilem

utilem possessionem bonorum suorum, iurium, et servitutum, sicut eam habuerunt ante tempus guerrarum, instruantur impedimentis seniorum: etiamsi durante publica guerra per iudicium allegaverint, in possessionem missos. Similiter etiam subditas Ecclesiasticas personas, quæ ob has guerras beneficiis aut fructibus Ecclesiarum, Monasteriorum, aut beneficiorum spoliati fuerunt, easdem ad possessionem, quam habuerunt, reponendas esse decernimus. Id autem quod maxime opportunum arbitramur pro pacis istius inviolabilis firmitate in hoc residet, quod demum ipsi se mutua charitate salvo iure cuiuscunque amplectentur, et studeat alter alteri bono corde complacere. Unde exhortamur eos per viscera misericordie Dei, ut omni odio semoto pacem inter se servent, et ad eius conservationem diligenter attendant, et non patiantur quovis modo hanc pacem rumpi, directe vel indirecte; aut ex suis dominis, advocatis, Opidis, aut castris, quæ possident, aut possidebunt, ac subditis suis et Opido Tremoniensi, et aliis in pace comprehensis, ac etiam Marckensi damna inferant, aut inferri quovis modo patiantur, maxime usque ad tempus pronuntiationis sanctissimi Domini nostri secundum formam submissionis præmemorata. Neque etiam vindictam expetant ab Ecclesiasticis, vel secularibus, etiam quovis quæsito colore iudicii Ecclesiastici seu secularis. Et Reverendissimus D. Archiepiscopus quoad Clerum et populum, qui hæctenus guerrarum tempore quadam exemptione usus est, et modo sublatis guerris ad integritatem redit Ecclesie Coloniensis, paternam affectionem ostendat, ut non tantum se non gravari, sed potius relevari experiatur juxta literarum nostrarum continentiam; quas super illo articulo concedemus. Et sic gaudent omnes, qui in hys guerris fuerunt, et in pace ista comprehenduntur, omni securitate in alterius dominis et locis omni modo, sicut ante has guerras gaudere consueverunt. Præcipimus autem Apostolica auctoritate ipsis Dominis et Episcopo et Ducibus in vim promissionis factæ in submissione per eosdem, ut hanc pacem, etiam quæ supra scripta sunt firmiter observent, dolo et fraude seclusis. Et quoniam ad finem, ut hæc præscripta inviolabiliter observentur, et ne ob emergentia pacem turbari contingat, opus iudicamus aliquo Conservatore, qui nostro nomine nobis recedentibus ad hoc intendat, hinc nobilem virum domicellum Gerhardum de Clivis Comitem de Marck pro conservatione harum serie literarum deputamus, ita quod si aliqua quæstio tam inter ipsos Dominos principales, quam eorum subditos et Dominos, aut subditos inter se super præmissis in hac nostra pronuntiatione, aut alias, quæ de novo emergi contingant, oriatur, super illa quæstione una, aut pluribus, quoties emergerint, scribi debet per conquerentem ipsi nobili Gerardo de Clivis, qui intellecta querela Dominis principalibus scribat, ut ad locum qui sibi aptus videbitur, Consiliarios mittant, tot quot iudicabit secundum causæ emergentiam oportunos, in quarum presentia ipse, atque etiam venerabilis Dominus Nicolaus de Cusa Archidiaconus Brabantie in Ecclesia Leodiensi similiter per nos ad hoc deputatus per illum domicellum Gerhardum vocandus; seu si ipse D. Nicolaus intererit non potuerit, tunc alius loco sui, quem ipse Nicolaus Archidiaconus ordinaverit, querelam audiant, et audito consilio eorum, qui à Dominis missi fuerint, id quod

id quod æquum judicaverint, diffiniant, et quod sic diffinitum fuerit, ipsi Domini, aut subditi acceptent, et exequantur: ita quod executione quovis modo diffinita ultra tempus in diffinitione expressum nullatenus differatur. Reservantes nobis potestatem addendi, quæ inque videbuntur pro bono pacis hujusmodi, et ejus firmitate; et similiter declarandi præmissa, et alia acta agendi, quæ judicaverimus oportuna. Datum Trajecti Leodiensis diocesis sub sigilli nostri oblongi appensione. Anno à nativitate Domini Millesimo, quadringentesimo, quadragesimo nono. Indictione * tredecima, die vicesima septima * al. 12. Aprilis, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris ac Domini, Domini Nicolai divina providentia Papæ quinti anno tertio.

Nihil hisce pacificationis literis conventum adhuc, statutumque de summa rei, ob quam bellum susceptum; utrumne videlicet Sufatum cæteraque in potestate Ducis Clivensis relinquenda, & in hujus compensationem Satrapia Fredenbergæ & Bilsteniana cum utroque castro ab Archiepiscopo retinenda? id enim ad ipsius Pontificis iudicium, & Apostolicæ sedis decisionem remittere inter partes convenerat; neque à Nicolao Pontifice quicquam hac super re iudicatum reperio. Certè Calixtus Pontifex, qui Nicolao post successit, Sufatensem urbem Colonienſi Ecclesiæ reddendam pronuncia- vit; quod ipsum deinde à Pio II Pontifice Calixti successore decretum: Quoquo modo aut res indecisa relicta, aut aliter transacta. Retinuit interim Dux Clivensis Sufatum & Sanctos urbem, Friderici Cæsaris indulgentia, quæ anno post 1486 impetrata. Tantum est semel armis in possessionem venisse, & cum potentia prævaleas jus legesque ex armis dictare.

Gelenius
lib. 2. c. 2.
in vita S.
Engelb.
Kerhovius
in Chron.
Tremou.
Westhovia-
us in Chron.
Tremou.
Danavve-
rus.

Vix dum ab hoc fraterno bello domum regressus Henricus Monasteriensis Episcopus, cum Embslandiam, quæ Septentrionalis diocesis magna pars est, rebellium armis turbatam reperit. Auctores potissimum Hummelingi, prisca inter Frisones gens ferociæ; querebantur hi, se contra vetera libertatis jura oneribus & exactionibus à Satrapis premi, indignaque pati; & quia ducem rebellionis nacti Scharnium projectæ audaciæ virum ad arma convolant, Neuhusium Satrapæ Sedem obsidione cingunt, nobilium bona spoliant. Quæ postquam Henrico Episcopo nuntiata fuere, accita nobilitate, ac milite provinciali ad signa, in Embslandiam advolat, factoque in obsidentes arcis Neuhusianæ impetu, in fugam & latibula compellit. Capti seditionis auctores, & suppliciis puniti; cæteris parçitum. Fuerat inter concitores rusticanae plebis delatus Parochus Aschendor- fianus; incidit casu Episcopus in Sacellanum ejus, ratus Parochum esse, innocentique Sacerdoti alapam infligit. Quod factum ita interpretatur Erewinus, ut ex eo tempore omnia improspera Episcopo evenisse velit. Nam haud multò post hoc eodem anno Henricus Episcopus Arensbergam ad invisendum Theodoricum Archiepiscopum fratrem profectus, prope Alenam Opidum cum equo prolabitur.

Chron.
Monast.
Erewinus
in Chron.
Osnabrug.
Humme-
lingi re-
belles do-
mantur.

Quo

Quo casu ita letali vulnere afflixit latus, nulla ut inde medicorum
ope curari potuerit, eoque altero post anno extinctus sit.

Annus Christi 1450.

Nicolai V Pont. 4.
Friderici IV Cæsar. II.
Theodoricæ Administ. 35.

Palatin.
S. Antoni-
nus
Raynaldus
Brouver.
in annal.
Trevir.
Teschem.
Chron.
M. Belgij.
Jubilæ-
um, con-
fluente
ingenti
populi
multitu-
dine, Ro-
mæ cele-
bratur.
Gerardus
dux Juliæ
& Mon-
tium Ar-
chiep.
Colon.
cedit pro-
vincias
suas, post
mortem,
si prolem
non acci-
piat.

Accessit per hæc annus ejus sæculi quinquagesimus, quem edi-
cto per orbem christianum jubilæo Nicolaus Pontifex celebrem
fecit, confluyente innumera hominum multitudine, qualis raro ad-
modum visa Romæ fuerit; eoque celebritas hæc lætior fuit, quod
fœdo Basileensis Concilij schismate tandem sublato, ac Felice Pseudo.
pontifice ultro se quoque abdicante, univèrsa Europa in unam de-
nuo concordiam rediisset. Interque viros conspicuos peregre venê-
re ad urbem ex Germanis Jacobus Trevirensis Archiepiscopus, Jaco-
bus Metensis Episcopus, Albertus Dux Austriæ Cæsaris frater, Arnol-
dus Dux Geldriæ, & Joannes Cliviæ Dux, inscia matre, cum magno
illustrum virorum comitatu, ac nobilitatis flore; tam securus tum
pacis erat, inter ipsum ac Coloniensem inita.

At Theodoricus Archiepiscopus, ut magna semper versabat
cum animo, amissi Susati jacturam ingenti duarum provinciarum
lucro compensare moliebatur. Quæ res si pro consilio processisset,
nemo facile ante eum Archiepiscopus patrimonium Coloniensem ma-
gnificentius locupletasset. Vivebat tum Gerhardus Montium & Ju-
liæ Dux, idemque Ravensbergæ Comes, in matrimonio cum Sophia
Bernardi Ducis Angariæ & Westfalæ filia; ex ea quia per aliquot an-
nos nulla proles suscepta erat, transegit cum Duce, quem sibi familia-
rissimum habebat Archiepiscopus, centum florenorum millibus pa-
ctus, si absque hærede discederet, uterque Montium ac Juliæ ducatus
Colonienfi Ecclesiæ junctus transcriberetur. Pactum id in pervig-
lio D. Jacobi solemniter firmatum, & publicis tabulis in celeberrimo
procerum ac nobilium conventu consignatum. Subscriptæ
præter Archiepiscopum, Decanum, & Canonicos Metropolitanos,
Wilhelmus Comes Limburgicus, Gumbrechtus Comes Nuenarius,
Comes Vierneburgius, Wilhelmus Westinghovichus, Joannes Ritter-
scheidius, Adamus Oetgenbachius, Joannes Burggravius Reincken-
sis, Lotharius Quadus, Joannes Gymmenichius, Scheilhardus de Me-
rode, Engelbertus ab Orsbeck, Gothardus Drachensfelæ Dominus,
Theodoricus Beisolius, Gothardus & Hermannus Furstenbergæ,
Hermannus ab Ense, Arnoldus & Henricus Beringhausius, Frideri-
cus Kettelorus, Conradus Vrede, Henricus Wolfius in Ludinghusen,
Bernardus Westerholtus, Rutgerus ab Horst, Godeschalcus Padbergh,
Henricus Plettenbergius, alijque Satrapæ, proceres, & equites, uni-
versim supra quinquaginta testes. Totidem ferè Gerhardus Montium &

um & Juliae Dux produxit e nobilitate primarios viros, qui tabulis hisee fidem consignavere; quibus accessere omnia provinciarum Oppida. Nihil pactis his firmiter videri poterat; quae tamen inania fuere, & spem magnam fessere Archiepiscopi; quando post Gerhardus Dux binos ex Sophia Lawenburgica filios totidemque filias suscepit. Compertumque tum magna mortalium consilia dispari Numinis providentia interverti.

Per id tempus, cum haec agerentur, Theodoricus Archiepiscopus magno luctu, aliisque turbis obvolutus est ex morte Henrici fratris, Monasteriensis Episcopi, & Osnabrugensis Ecclesiae administratoris. Is enim postquam anno superiori ab Archiepiscopo Arnsbergae rediit in dioecesin suam, ex lapsu equi male affectus debilitatusque in mortem, secundo die Junij, omnibus sacris provisus, discessit e vita. Corpus Strombergam delatum, humatumque in templo S. Crucis, ubi vivus Collegium XII Canonicorum dotare coeperat, sepositis in hanc rem XII millibus florenorum; quae tamen pecuniae summa post excessum ejus, incertum quo casu dolove, interversa praesulem loci sui fundatione defraudavit. Fuit Henricus magnitudine animi, militaribus artibus, administratione dioecesis, & procuratione rerum sacrarum egregius; quippe qui Episcopus dioecesin suam XXVI, Osnabrugensem vero administrator X fere annos, adversus omnes circum hostes auctoritate, ostensoque armorum terrore, constanter tutatus est. Quare & in utraque dioecesi arces & Oppida ab eo reparata praefidiisque instructa memorantur; interque haec Ahusiam, Ottenstenium, Ransdorfium, Bildetbeca, Stromberga in Monasteriensis; Gronberga, aliaque loca in Osnabrugensi dioecesi, ad comprimendam etiam nobilium insolentiam, praemunita fuere; praeterque bellum Susatense, magna eo Episcopo in utraque dioecesi tranquillitas fuit.

Et igitur Episcopo sublato, ingens per utramque dioecesin tempestas consecuta est ex ambientium contentione, & dissidio electionis. Turbo utriusque dioecesis Joannes Comes Hojanus, quem supra sexennio Osnabrugensium carcere inclusum, & bello Susatensi liberatum diximus. Is primum Osnabrugum regressus, laborabat pro Erico fratre Coloniensi Praeposito, quem ante rejecerant Osnabrugenses, in Episcopum recipiendo. Multa in hanc rem sollicitabat apud Canonicos, Consules, ac cives, immemor omnium malorum, quae aut ipse intulerat dioecesi, aut quibus ipse tractatus ab Osnabrugensibus. Adeo hominem ambitio excacaverat. Verum cum omnes ordines obsisterent, dicerentque Ericum Episcopum semel auctoritate Concilij Basileensis submotum repeti non posse, multaque in hanc rem adferrent in medium; Comes, ut solertis erat ingenij, ad alia consilia conversus, Albertum alterum fratrem Hojanum Comitem, Episcopum Mindensem, obtulit Osnabrugensibus Administratorem postulandum; quod is haud secus quam Monaste-

Craniz.
lib. 11. Me-
trop. c. 30.
& 40.
Ervovin.
in Chron.
Osnabrug.
Kerser-
broch. in
fabis Ep-
scopo
Chronisc.
Monast.
Wittus de
bello Mon-
ast.
Mors &
encomi-
um Hen-
rici Epi-
scopi
Monast.

Joannes
Hojanus
agit pro
fratre suo
Erico, ac
deinde
pro alte-
ro fratre
Alberto
ad Epi-
scopatum
Osnab-
brug.
promo-
vendo.

riensis Episcopus fecerat, ex vicina diœcesi Osnabrugensem simul gubernare ac tueri posset. Quibus permoti Osnabrugenses (quanquam metu magis offensionis, quàm spe commodi) Albertum administratorem suum postulavère; missique continuò procuratores & Legati ad Nicolaum Põntificem, qui confirmationem impetrarent. Quam licet ille ob multas justasque causas recularret; permansit tamen Albertus per tres annos Administrator diœcesis Osnabrugensis; donec Pontificis sententia alia Episcopi electio imperata Capitulo. Quapropter falli dixerim Erwinum, qui Albertum hunc quadragesimum sextum Episcopum numerat, aut qui illum quinquennio præfuisse tradunt.

Crantz. lib. ii. Metrop. c. 40. Chron.

Monast. Kersenh. in fastis Episc. Erwin. in Chron. Osnab.

Wilhelmus Heida in Rudolpho Episcopo Rochold. in Chron. Monast.

Clemförg. in Chron. Stangef. in Wessf.

Agunt pro Episcopatu Monasteriensi adipiscendo Theodoricus Arch. Colon. & Rudolphus Traject. hic pro nepote suo, ille pro fratre.

Laborat & Joannes Comes Hojanus pro subrogando fratre suo Erico.

At longè implicatiõ turbatiõque res fuit in Episcopatu Monasteriensi, quæ in apertum & multorum annorum furiosum bellum erupit. Mortuo enim Henrico Morfano Episcopo, Theodoricus Coloniensis Archiepiscopus pro Walramo fratre, & Rudolphus Trajectensis Episcopus pro Conrado Diepholdio Osnabrugensi Præposito nepote suo subrogando agebat; atque ejus rei gratia præmissus ad Collegium Cathedrale Conradus Ritbergensis Comes avunculus, quem mox ipse Episcopus consecutus, exequiis defuncti Episcopi interfuit, ducendo secum Comitem Berchemensem, Steinfurdensem, Culenbergensem, ac Gemensem Dynastam, multosque proceres ac nobiles, quorum opera Canonicos in electionem Conradi nepotis induceret. Turbavit hæc omnia Joannes Hojanus Comes; qui postquam Osnabrugem feliciter sua transegerat, Monasterium advolat, evocatoque Colonia Erico fratre, primum Canonicorum quorundam animos pertentat, ac multis promissis demulcet; à quibus cum in speciem se magis suscipi, quàm re ipsa spem sibi fieri intelligeret, animum adjecit ad urbis gratiam sibi demerendam, primoque congressu quorundam Senatorum, Tribunorum plebis, ac civium animos sibi devinxit. Inde ut cives sibi arctius conciliaret, convivium facere, symposia publica instituere, agitare convivias (ad quæ passim nullo discrimine primores urbis & promiscuum vulgus convexit) in his præsentem Ericum fratrem ostentare, & alios precando, alios svadendo, alios hortando trahere in partes suas. Nulli itaque qui non Ericum Episcopum cum geniali fratre exoptarent, quibuscumque urbi felicitas, & civibus omnis hilaritas & libertas obventura esset. Et Comes quidem brevi rem eò deduxit, ut Magistratus Legationem cerneret ad Hermannum Langium Decanum, qui Schonefeld hanc ipse Bernardus Kerkeringius cum Tribunis plebis suscepit. Consul exorsus, adesse se, inquit, Magistratus & totius urbis nomine rogareque, ut in electione novi Episcopi ante omnia rationem publicæ pacis & concordie habere velint; quam in rem nihil Magistratus tui consultius videri, nec civibus gratius fore, quàm si Ericum Hojanum

num deligant: id spectatam Erici virtutem, id Ottonis Hojani patrum & Episcopi tam præclarè meriti beneficia, id Hojanæ familiæ decus mereri; aut si minus Hojanum velint, deligant quemvis alium, modo Walramum Archiepiscopi Coloniensis fratrem excludant. Ad ea Hermannus Langius Decanus facturum se suosque, respondit, quod ex æquo bonoque diœcesis futurum esset.

Haud multò post accedunt Legati à Theodorico Coloniensi Archiepiscopo ad urbem missi; pro quibus licet Archiepiscopus comitatum liberumque ingressum petiisset, urbe tamen, in qua jam Comes Hojanus dominabatur, excluduntur. Ac postquam inter cives vulgatum, adesse Legatos Archiepiscopi, qui pro Walramo sollicitent; Hojano concitato, exorta civium seditio palam vociferantium, non alium quam Ericum Hojanum à se recipiendum Episcopum. Quo plebis tumultu territus Rudolphus Trajectensis Episcopus, & ipse cum suis urbe excessit. Eo metu quoque Canonici perculsi, ex urbe emigrant; quos Decanus Dulmaniam ob id ad liberum electionis locum evocavit. Eò Coloniensis quoque Archiepiscopus, Gerhardus Dux Montium & Juliæ cum magno procerum comitatu advenère, patrocinium opemque Canonicis pollicendo. Instituta proinde est quinto Julij electio in Sacello S. Clementis, & præsentium suffragiis deligitur Walramus Episcopus; quibus alij, qui in urbe remanserant, accessère, duobus duntaxat exceptis. Erat verò Walramus, Scriptorum judicio, pietate & modestia egregius, juris sacri peritissimus, ætate quidem ac sago militari fratribus minor; sed toga & religione præstantior, iisque virtutibus exornatus, ob quasi à Pontifice illi etiam galerus Cardinalium designatus est. Facta electione, extemplo missi Romam, qui Nicolao Pontifici electionem à se rite factam renunciarent; quam Pontifex remisso diplomate ratam habuit. At postquam electio hæc per urbem increbuit, tum verò cives tumultuari, criminari canonicos, damnare electionem, intentare Clero per omnes minas direptionem bonorum, & projectionem in exilium. Post quæ duo Canonici, qui in urbe permanerant, seu metu furentium civium, seu factionis studio, in locum Concilij ingressi Ericum Hojanum Episcopum à se electum renunciant. Id ubi ad nobiles quosdam & tribunos plebis relatum, electionem hanc læti excipiunt; tractoque in partem Clero secundo, & Monasteriis quibusdam Monachorum, literas consignant, quas ad Pontificem mittunt Romam, rogando, ut pro publico pacis bono electionem hanc ratam esse velit his multæ in Walramum confictæ criminationes additæ. At Pontifex, qui jam certius synceriusque de Walramo ejusque vitæ integritate edoctus erat, publico anathemate perstringit eos, quotquot Walrami electionem in posterum ausi fuerint impugnare. Has Pontificis literas, ut eluderent, appellant ad Pontificem melius informandum, easque ad publicas templorum valvas affigunt; quæ

Canonico-
rum
suffragiis
eligitur in
Episco-
pum mo-
nast. Wal-
ramus de
Morsla; &
à Pontifi-
ce confir-
matur.

Contra
eligitur à
duobus
Canonici-
cis Ericus
Hojanus,
& à civi-
bus ac
clero se-
cundario
recipitur.
Sed à
Pontifice
rejecitur.

Plebs magistratum cogit, ut Comitem Hojanum Tutorem urbis deligat.

cum nocturno tempore alibi revellerentur, alibi humano stercore fœdarentur, Hojanus Comes & cives in furorem acti, promiscue in Clerum vertere vindictam, & quos suspectos habuere, in vincula rapere; Jam novo seditionis motu urbs plena erat, nec alia populi voces audiebantur, quàm Hojanum Tutorem poscentes; atque id cum à Magistratu plebs peteret, respondit ille, se cum cæterarum civitatum Legatis, qui ob id in urbe attinebantur, hac super re deliberaturum. Non his acquievit plebs, Comitem Hojanum Tutorem, etiam minis intentatis, ausa postulare. Hunc enim unum esse illum virum sibi submissum, qui auctoritate, belli peritia, & viribus familiæ non modò urbis libertatem, sed & diœcesin adversus Walramum obtrusum Episcopum, & Coloniensis Archiepiscopi dominatum tueri posset, à quo non aliud sibi jugum, quàm Susato parari recognoscere. Adhas importunas plebis postulationes, quòd grandius secum malum traherent, quàm cœca plebs videret, tergiversari & resistere Senatus; eoque magis, quòd cæterarum etiam urbium Legati in consilium vocati dicerent, nihil sibi in deligendo Tutore in mandatis esse. Nihil his mitigata plebs, accensaque quorundam nobilium conspiratione (quorum Duces, Joannes Vechtorius, Ludolphus Oerius, Engelbettus Langius, Bernardus Asbeckius, alijque) curiam ingredierent, mortem Consulibus minitendo, nisi Hojanum Tutorem sibi permittant. Consules in hanc necessitatem compulsi, sub noctem Hojanum cum Erico fratre in prætorium vocant; quibus jurata fides, Hojanusque Comes Tutor & rector urbis renunciatus est, Magistratus interim impendentium calamitatum sat præsciis, populum monet, fore, ut brevi hujus tutoris eos pœniteat. Sed jam Magistratus laxius frenum Tribunis plebis & civibus permiserat, quàm ut reprehensive possent. Ab hac civium seditione funesti hujus belli initia, quòd à biennio multis etiam prodigiis igneæ nubes, & insolite cœli facies supra urbem in aère pendentes, & per diœcesin sparsæ denturunt.

Raynaldus in histor. Eccles. Brover. lib. 19. Annal. Trevir. Chron. M. Belgij. Nicolaus Cusanus, Pontificis Legatus, Germaniam cum magno fructu perlustrat.

Annus Christi 1451.

Nicolai V Pont. 5.

FridERICI IV CÆSARIS 12.

THEODOICI Archiep. & Administ. Pad. 36.

Inter has Westfalix turbas, sub exitum prioris anni, missus est Nicolao Pontifice Nicolaus Cusanus S. Petri ad vincula Cardinalis presbyter cum amplissima indulgentiarum potestate, quæ, sancti jubilæi Romæ celebratis, anno proximo per Germaniam & totam Europam promulgatæ erant. Munus ei impositum à Pontifice, ut omnes Germaniæ provincias obiret, populumque ad jubilæi indulgentiam invitaret; tum & collapsam in Ecclesiis & Monasteriis disciplina instauraret. Fecit id Cusanus admirabili cum fervore & fructu.

fructu, peragrando Austriam, Thuringiam, Saxoniam, Westfaliam, ubique Apostolico ritu sacrificium missæ celebrando, synodos convocando, Clerum formando, Cœnobialustrando, palam ubique in Ecclesia, aut in foro etiam, concionando; ut lingua patria & Teutonice disertissimus erat Orator, Cusæ quippe ad Mosellam natus; quam ob rem tanquam è coelo submissus Apostolicæ sedis Nuncius ubique exceptus est.

In hoc anno Treviri Coloniæ venit, celebremque ea in urbe Episcoporum synodum habuit, cui & ipse Cusanus Apostolicæ Sedis Legatus præsedit. Multa in ea laudabiliter xv decretis ad Cleri populique mores instaurandos ex prioribus synodis repetita, sancitaque sunt; horumque postremum est, ne augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, præterquam in octava corporis Christi & raris per annum festis diebus, publicè exponatur; idque ex Episcopi facultate, & cum magna veneratione fieri præscribit. Colonia, quantum ex auctore Chronici Belgij colligas, in Saxoniam digressus est. Nam, ut ille retulit, Magdenburgi frequentem quoque Episcoporum & Cleri synodum celebravit; in qua cum indulgentias promulgavit, tum earum vim & rationem eruditè pro concione ad populum explanavit: sustulitque multos ex mentibus vulgi errores; tanquam indulgentiis venalis proponeretur peccatorum condonatio, quæ tantum ad pœnas, quæ post hanc vitam expiandæ remanent, exsolvendas ex thesauro Ecclesiæ dispensantur. Magdenburgò digressus Cusanus, reliquam Saxoniam peragravit; delatusque Mindam ad Visurgim, honorificentissime à Clero & populo excipitur. Quæ in urbe, ut fasti eorum memorant, solenne missæ sacrificium & concionem ad populum habuit; ab eoque Monachi istius ordinis D. Benedicti, evocato ad id Abbate Bursfeldiensi, secundum prisca severitatis leges formati: Moniales vagæ ad claustra revocatæ; disciplina cleri propè istic emortua juxta decreta synodi Coloniensis resuscitata. Quas verò præterea urbes Westaliæ adierit, Scriptorum nostrorum inertia desideramus. Daventriam inde & Swollas accessisse, & celeberrimum per id tempus Cœnobium Windesheimense, florentemque Canoniarum Virginum congregationem invisisse, idem auctor Chronici Belgij memorat. Non facile Apostolicæ Sedis Legatus à multis annis conspectus hisce in locis, qui ubique majori veneratione exceptus cultusque sit: vir quippe munerum contemptor, cibi potusque modici, comitatus modesti ac religiosi, in quo omnis vitæ cultus exemplar Apostolici viri spirabat. Quo virtutum & sanctimoniam conspectu majorem ille populi venerationem, quam cæteri Episcopi & Principes ex omni splendore & magnificentia aulæ, consecutus.

Hæc profectio Cusanus etsi magnam Saxoniam Westaliæque partem perlustravit; Osnabrugum tamen & Monasterium non accessit; quod ijs in urbibus omnia conturbata videret ex Episcopi electione,

Coloniæ
Synodum
Episco-
porum
instituit.

Uti &
Magden-
burgi.

Mindæ
collap-
sam cleri
& religio-
forum di-
sciplinam
restaurat.

etione & flagrantibus inter clericum populumque dissidiis: ac præterquam, quòd utriusque loci de Episcopo contentio ad Nicolaum Pontificem relata esset; tum vulnus longè majus erat, quàm ut medicam Legati manum ferret.

Joannes
Hojanus
Tutor ur-
bis dele-
ctus Dice-
cesin Mo-
nasteri-
ensem ad
suam fi-
dem
compel-
lit.

At in nulla parte Westfalix perturbatius agebatur quàm Monasterij. Quippe Hojanus Comes nova Tutoris dignitate imperioque urbis potitus, ingentes animos extulit; nihilque ad firmandam potentiam sollicitius habuit, quàm cives armate, militem scribere, sollicitare vicinorum Principum auxilia, eorum cum primis, quos Morsanis ex Susatensi bello infestos noverat, interque hos primum imploravit Joannis Ducis Clivensis opem; sed eo nondum ex palestinæ peregrinatione domum reverso, Maria Burgundica mater, foemineis etiam odiis in Morsanos accensa, prolixè auxilia addicit, submittitque; id cum & alij facerent, cum armatis civibus & militaribus copiis urbem egreditur, occupaturus Oppida & castra, priusquam in Walrami electi Episcopi fidem & manum venirent. Quæ res illi pro voto successit; primoque incursum Wolbecam, Sassenbergam, Strombergam, Dulmaniam, quòd nullis præfidiis provisæ essent, intercipit. Redijt per hæc Dux Clivensis in provinciam, rogatuque matris & procerum fœdus cum Hojano jungit; ipse deinde Dux in castra Hojana profectus, multa de ratione belli consilia confert; & quo firmiori fœdere Hojanum sibi innecteret, pedemque in diocesi Monasteriensi collocaret, Hojano viginti millia florenorum mutuo dat; quibus Dulmaniam & Strombergam munitissimas arces pignoris loco possidendas accepit. Inde junctis armis, nihil Archiepiscopum Colonensem, nihil Gerhardum Julix & Montium Ducem, ac Walramum veriti, socialia belli arma jungunt: unoque armorum impetu Rambstorffium, Vredenam, Halterenam, Horstmariam, Telgetum, Schoneffitam, Reinam, Bilderbecam, Sendenhorstium expugnant, & cum his maximam diocesis partem in ditionem compellunt. Ac ne seditionis specie hæc agere viderentur, jussi sunt præfecti arcium tantisper excedere, dum de certo Episcopo inter ordines conventum esset, qua fallacia Præfectum ex firmissima arce Bevergerdiana elicere, aliumque sibi fidum imposuere: quibus etiam artibus magnam partem Cleri & Monachorum ad se traxere: hæc qui abnuerent, nec in suam factionem transfirent: illis spolia, exilia, carceres, & supplicia intentata ab Hojanis. Ad hunc conturbatum urbis statum, quo omnia ad placitum Tribunorum plebis & civium agebantur, excessere primarij Canonorum ex urbe, Henricus Droftius Præpositus, Hermannus Langius Decanus, Hermannus Boveren Scholasticus, Hermannus Merfeldius Thesaurarius, Theodorus Havenus Vicedominus, quos & alij plerique Canonici & multi clerici secuti sunt. His hostium injuriis provocatus Walramus Episcopus, arma sacra corripit, Hojanumque & Ducem anathemate percellit.

Walra-
mus Ep.
Hojan-
um &
Cliven-
sem ex-
commu-
nicat.

cellit, Clivijque provincias sacrorum usu interdicit. Clivius religio-
ne ductus, ab his per Eistadensem Episcopum se liberari petit, & im-
petrat. Hojanus sacrorum omnium contemptor ridere hæc, & mul-
tò tumultuosius agere; atque ut militem ad omnia facinora prom-
ptum haberet, omnem pecuniam, quæ vel in arario publico serva-
batur, vel apud Magistratum aliosque potentiores deposita erat, ad
se deferri, & militi in stipendium dari jussit. Et cum cæteris ipse Hoja-
nus egentior urbem intrasset, bona Episcopi & Collegij Cathedralis
tanquam in Fiscum redacta ad se atque aulæ suæ splendorem traxit:
arario deinde duo Canonici & duo cives præfecti. Ut verò fulmina
Pontificis à se averterent, misere primum Romam abjectum sacerdo-
tem, qui non nisi Româ explosus redijt. Huic malo ut maturiori ali-
quo consilio occurrant, convocant ordines ad comitia in Larentem
campum; ad quæ nobilitas Episcopi, Consules, & civitatum Legati
magno numero convenère. Ibi etsi Erwinus Comes Benthemensis,
alijque integrioris consilij viri causam Walrami Episcopi constanter
propugnarent; factiosorum tamen judicio & importunitate decre-
tum, Erico castrum Horstmariese attribuendum esse, petendumque
à Pontifice, ut Ericum sibi Episcopum permittere velit, ejus rei gra-
tia duo rursus presbyteri Romam missi, qui id ordinum & pacis no-
mine sollicitarent; cætera tantisper, ut constituta occupataque erant,
in quiete bona permanerent.

Sed & hujus quietis impatiens Hojanus, mense Octobri Ahu-
siam, quæ sola fere restabat in fide Walrami, copiis ex urbe Monaste-
riensi eductis obsidet, acriterque oppugnat. Verùm præter spem
operosam cassamque obsidionem expertus, quoddam castrum Oppi-
dumq; Rudolphi Ultratrajectensis Episcopi milite valido instructum
esset; eò & Hojanus furiosius oppugnare, lignea circum propugna-
cula ex congestis trabibus extruere, machinas admovere, tormentis
verberare. Illusere hæc præsidarij; factaque eruptione, grande Mo-
nasteriensium tormentum, quod ab impressione Sturwaldiam dixere,
intercipiunt, magnaque hostium insultatione in Oppidum pro-
trahunt. Tracta interim pertinaciter obsidio, dum Comes Benthe-
mensis, Dynasta Ghemensis, Castellani, Novicastrenses, cæterique
confœderatorum, expugnato hostium propugnaculo, cæsisque cen-
tum Hojanorum, Ahusiam obsidione liberant.

Irruperat per hæc Mauritijs Comes Oldenburgicus in Septen-
trionalem diœcesin, captoque Frisoita Oppido, magnas pecorum
prædas ex agro Vechtensi abegerat in comitatum suum. Jam ante
Gerhardus Oldenburgicus Comes festo D. Laurentij Wildeshusium
interceperat, & tanquam diœcesis vicinis in prædam data esset, Mo-
nasteriensis Episcopo subtraxerat. Quibus cognitis, Hojanus & Ger-
hardus Kleihorstius Consul, raptis undique copiis expeditionem ac-
celerant in Embslandiam, adactisque in deditionem Meppena,
Vechta,

Ahusia
ab Hoja-
no obsi-
detur.

Comites
Olden-
burgici
Frisoitam
& Wil-
deshusi-
um inter-
cipiunt.
Joannes
C. Hoja-
nus Emis-

landiam
irrupit,
& sui juris
facit.

Vechta, Cloppenburgo, Haselünna, omnem illam partem diocesis sui juris faciunt. Inde Hojanus victoris jactantia Monasterium regressus, omnia pro imperio administrat, ipse Consul, Senatus, urbis tutor, ac princeps totius diocesis. Tantos jam spiritus ex sexennij apud Osnabrugenses carcere resumpserat, homo tam projectæ audaciæ, quàm omnia illi pro voto succedebant; ut ex magna fortuna, quæ civium insolentiâ in manus data erat, sese non caperet amplius: visaque Susatensium rebellio, adjuvante iterum Clivensi, Monasterium demigrasse, in eaque urbe novam calamitosi belli sedem, qua tota Westfalia jactaretur, collocasse.

Annus Christi 1452.

Nicolai V Pont. 6.

Friderici IV Cæsar. 13.

Theodorici Administ. Paderb. 37.

Cæsar
Italiam
ingredi-
tur.

Et Romæ
Corona-
tur, du-
cta in
uxorem
Leonora,
Regis Lu-
sitaniæ fi-
lia.

Hæc eò liberius patrata, quòd Fridericus Cæsar procul in Austria absens, pacem Westfaliæ remissius tractaret, totusque esset in apparatu expeditionis Italicæ, ad coronam augustalem ritu majorum sumendam. Iter mense Novembri ingressus est, adscito in comitum Alberto fratre, Ladislao adolescente Ungarorum Rege, & splendidissima Austriæ Bohemiæque nobilitate, quem ingens ex Suevia, Franconia, & Rheni provinciis procerum ac nobilium multitudo ultro secuta. Superatis Alpibus, Italiam ipsis Calendis Januarij anni hujus consequentis intravit, mirifico ubique populorum concursu exceptus, demirantium procerum decorumque corporis habitum, & speciosos Germanorum Juvenum vultus. Senis commoranti adducta sponsa Leonora, Eduardi Regis Lusitaniæ filia, præclaris animi & corporis dotibus virgo. Ad Idus Martij Romam versus progreditur; cui tota Romana nobilitas & Apostolicus senatus se obviam dedit. Ab his Cæsar sub aurea umbella ad gradus Basilicæ S. Petri ductus, ubi Nicolaus Pontifex in eburnea sella confidens, circumstante Cardinalium senatu, Fridericum benignè allocutus excepit. Idibus Martij apud S. Petrum, quod rogârat Cæsar, à Pontifice Longobardorum Rex coronatus, ac Leonora per Oratores desponsata, inter Missarum solemnias à Pontifice matrimonio devincta est. Post die augustalis solemnitas cœpta; ac primùm Cæsar, post Leonora imperiali corona decorati. Cæsar inde Neapolim digressus, Alfonsum Aragonum Regem salutavit; iustrisque Italiæ urbibus accessit. In Germaniam regressus, delatusque in Austriam, Ladislao sua exsolutum Ungaris Regem permisit, variis exinde fluctibus accingicis scenis agitatum, quemadmodum à Nauclo aliisque natatur.

Bellum Monasteriense hoc anno aliquanto remissius tractatum est armis, seu quòd Dux Clivensis à Philippo Burgundo avunculo im-
ploratum

ploratus adversus rebelles Gandavenſes pugnârit : ſeu quòd cum Theodorico Colonienſi Archiepiſcopo novis controverſiſ commiſſus. Et Monafterienſis diœceſis ordines, pertæſi ruinas conturbatumque ſtatum, adſpirabant ad ſtabilem concordiam ; interpellatusque Dux Gelriæ, Zutphaniæ conventum indixit. Acceſſère Monafterienſes Conſules cum duobus Tribunis plebis, è Collegio Cathedrali Hermannus Langius Decanus cum aliquot Canonicis, è nobilitate Gerhardus Morian & Goswinus Kettelerus, aliique Monafterienſes & Gelriæ proceres. At poſt longam rerum tractationem omnis labor caſſus fuit. Major ſpes data in Nicolao Cuſano Cardinale, Legato Pontificis, quem & Trirhemius hoc anno in Germania præſentem ſiſtit. Is controvertentium partes Arnheimium evocat, anathemate Monafterienſibus intentato, ni compareant. Ac cæteri licet non inviſi ; Monafterienſes tamen congreſſum detrectârunt, deluſo optimi Legati apoſtolicæ conatu. Auſique per hæc Monafterienſes cum Hojano ſuo ſignifero arcem Gerhardi Keppelij, quòd pravis ſuis conſiliis inter omnes Dynaſtas conſtanter obſiſteret, aggredi, bellicisque machinis oppugnare; quam cum Keppelius armis non minus quàm conſiliis inviſtus fortiffimè propugnaret, coacti ſunt Monafterienſes turpi acceſſu obſidionem ſolvere. Arcem hanc poſt Hermannus, amiſſo unico herede filio, convertit in celebre Wedderanum Carthufianorum Cœnobium.

Dux Gelriæ pacem Monafterienſem fruſtra tentat.

Et Nicolaus Cuſanus Apoſtolicus Legatus.

Hojani Wederanam oppugnant.

Sub autumnum tertius ordinum conventus indiſtus Coeſfeldiæ, loco partium intacto, auctore Gerhardo Morian diœceſis Mareſchallo convenère omnium ordinum Legati frequenti numero. Ex his delecti XVI viri equeſtris ordinis, totidem ex civitatum Legatis ; additi Clivenſis Ducis Legati ; quorum arbitrio ac deciſioni omne pacificationis negotium datum, cui omnes acquieſcerent. Horum igitur ſententia fuit quieſcendum ab armis, Oppidaque & caſtra relinquenda in poteſtate Ordinum & Præfeſtorum. donec à Pontifice certus Epicoſopus imponeretur. Satis nimirum intelligebant viri prudentes, nunquam ſeſe ex his turbis, ut poſtea compertum eſt, ſine ſuprema Pontificis auctoritate ac deciſione evolvi poſſe. Læti quietique omnes ad hunc conventum pacis ; urbs cum primis Monafterienſis, in quo feſti ignes, campanarum compulſatio, in templis gratiarum actio, & gratulantium voces in foro & compitis audita. Hic verò cum omnibus bene eſſet, nulli pejus fuit quàm Hojano Comiti, quòd hæc concordia imperium ſibi obrogandum, & ad Pontificis iudicium appellatum intelligeret, quo nihil illi magis inviſum erat. His igitur adeo exacerbatus eſt, ut illico ſeſe ex urbe in Comitatum Hojanum profugus ſubtraxerit ; quem mox Magiſtratus literæ ſubſecutæ ſunt, quibus monebatur, ne prius in urbem rediret, quàm à Magiſtrato revocaretur. Verùm, ut inquietum erat hominis ingenium, non ſibi temperare potuit, quin ad aſſuetum urbis imperium, & ploratus

Coeſfeldiæ aliqua ratio concordia inicitur.

Uuuu

prædæ

prædæ dulcedinem festinaret; rursusque in pervigilio D. Thomæ ad castrum Teclenburgici Comitis accessit propius, quocum per festa Natalitia Christi de reditu in urbem Monasteriensem consilia agitare cœpit. Vix dum festi dies effluxerant, cum denuo in urbem penetravit, alteramque concitatæ plebis scenam dedit: luculentum simul documentum, quantum vel unum turbulentum caput in per-turbanda Repub. valeat.

Amoto
Alberto,
Pontifex
subrogat
Rudol-
phum Di-
epholdi-
um Epi-
scopum
Osnabru-
gens.

Hoc præterea anno Nicolaus Pontifex Albertum Mindensem Episcopum, quem ante triennium Osnabrugenses Administratorem suum delegerant, ab hoc munere submovit, cum alias ob causas, tum quod factionem Hojanorum adversus Walramum Monasteriensem Episcopum armis socialibus aleret: iussitque Canonicos Osnabrugenses alium Episcopum legere; in quo cum illi tardarent, Pontifex Rudolphum Diepholdium Osnabrugensibus Administratorem dedit, virum ea tempestate magnæ auctoritatis ac potentia, Hojanæque factioni apud Monasterienses infestum; id quod consilio Theodorici Coloniensis Archiepiscopi factum opinari libet.

Annus Christi 1453.

Nicolai V. Pont. 7.
Friderici IV. Cæsaris 14.
Theodorici Administ. Paderb. 38.

Constan-
tinopolis
à Turcis
capitur.
Nauclerus
Trithemius.
Chron. M.
Belgii.
Raynaldus
in Histor.
Ecclesiast.

Annus dehinc quinquagesimus tertius seculi advenerat, lu-ctuosus, si quis alius, orbi Christiano. Hoc enim anno expugnata à Turcis Constantinopolis; trucidata immani laniena innumera Christianorum multitudo, milites, cives, sacerdotes, Monachi, religiosi, sacratæ Deo Virgines, viri, mulieres ac juvenes; non sexui non ætati parcitum: Constantinus Palæologus Imperator in ipsa porta obtutus, & capite truncatus, quod deinde per castra circumlatum. Post cædes hominum furor barbaricus versus in factorum templorum & Cœnobiorum profanationem ac ruinas: Basilica S. Sophiæ, toto ot-be celeberrima, versa in equorum stabulum: crucis effigies, imagines, Divorum reliquiæ aut in cœnum projectæ, aut per ludibria pedibus proculcatæ; nihil uspiam sacrum relictum, ne vestigium christianæ religionis superesset; sicuti & SS. Patrum libri in mare projecti. Hoc urbis exitio, & Imperatoris interitu Orientale Imperium ad Turcas translatum, iusta Numinis pœna. Quemadmodum Nicolaus Pontifex paulò ante Imperatori eventurum vates scripserat. Quippe Græci, quam cum Ecclesia Catholica in Concilio Florentino concordiam inierant, eam perfidè rupère, ad schisma relapsi; & qui Spiritum S. à Patre & Filio procedere negabant, ipsis sacris Pentecostes diebus in manus barbarorum venère. Agebantur hæc, Regibus & Principibus christianis per universam Europam aut odijs inter se dissidentibus, aut armis digladiantibus.

Borussia

Borussia quoque, quæ hæctenus Westfalicæ nobilitatis palæstra fuit & tropæum christianæ religionis importatæ, adversus Magistrum Teutonicum quinquaginta urbium & Oppidorum conspiratione rebellare cœpit. Imploratoque Poloniæ Regis auxilio, bellum gravissimum arsit, quo supremus Magister atque ordo, qui se hæctenus Regibus pares ferebant, devicti, ex utriusque majorum dominatu; cujus pars rebellibus Borussis cessit, pars Regi Poloniæ; interque urbes Mons regius, Mons Mariæ, Gedanum florentissimum ejus regionis emporium, ad Polonos defecere. Causa rebellionis sævitia Teutonicorum in Borussos, qua se tractari querebantur. Tam commune tum malum erat, non modò per Saxoniam & Germaniam, sed & per Septentrionem, urbium rebellio, affectantium ampliosem semper libertatem; quam postea ex Lutheri hæresi, excussa etiam majorum religione, multò insaniorem invenere. Idem furor Monasterij hoc anno repetitus à civibus.

Amittitur Borussia ob sævitiam Teutonicorum in Borussos exercitam.

Enim vero postquam Hojanus Comes sub exitum anni prioris in urbem irreperat, per quàm anxius fuit Magistratus, uti importuni hominis præsentia se liberaret; ac nihil consultius habuit, quàm egenti consuetæ vitæ præsidia, familiæ victum & impensas, equis etiam pabulum subtrahere; quòd persuasi essent, fore, ut domestica egestas hospitem lautis asuetum urbe expelleret. Id ubi callidus homo advertit, cœpit veteres amicorum animos & loculos sollicitare, tantumque pecuniæ credito accipere, quantum illi ad novam scenam, quam reparabat, necessarium esset. Inde Symposia denuo gratis dare: ad convivia invitare cives, & invitatus nullius mensam spernere, Comes inter primarios, cives inter plebeios: singulis pro sua sorte & ingenio se ultra offerre & fingere; ac postquam civium animos rursus se occupasse vidit, tum conventicula instituere, ordinum consilia damnare, publicæ pacis conventum per jocum explodere, longe meliorem Reipublicæ formam fortunamque polliceri, si modò ut antea se Ducem sequi velint. Quibus in privato persuasis, populum palam in arca Basilicæ, quem Campum Dominicum dicunt, convocat in concionem. Ibi ille coram circumfusa multitudine perorare, ostentare sua merita, dilaudare civium fortitudinem, exigere fidem, quam sibi & Erico fratri jurassent. Stabant arrecti cives, singula Comitis dicta, gestus nutusque approbantes; quorum ille animos, ut vehementius accenderet. Quid, inquit, nunc lenti spretique agitis cives? vestra constantia & virtute militari subacta totius prope diœcesis Oppida & castra, quæ nunc vobis inconsultis traduntur in alienas manus: maximum ordinum robur in urbis vestræ potentia, summa vestra auctoritas hæctenus apud omnes, quò illa per contemptum recidit? quando ne auditis quidem civibus, ego tutor vester, & è vobis delectus frater meus Ericus Episcopus ex auctoritate: unum vestrum nostrumque Imperium hæctenus fuit, quo ab ingratis ordinibus spoliatur. Walramum

Joannes Hojanus urbem Monasteriensem rursus ad rebellionem excitat.

ne Theodorici Archiepiscopi fratrem feretis Episcopum & Principem vobis imponi? dominatum videlicet Morsanorum, & cum eo jugum & servitium urbis vestræ suscipietis? annon ante oculos vestros Susatum, & in eo tot fortes cives, pristinae libertatis vindices? extrema illi maluere, quam id jugum subire; & fortuna illis adfuit ex eorum constantia; vobis exemplum proponitur. Satisne Henticum horum fratrem experti? quam ille servitutem explere non potuit morte præreptus, hanc à Walramo fratre expectabitis? Vestro ego rogatu & bono Ducem Clivensem attraxi in fœdus nostrum & auxilium, eo belli socio, ejus armis diœcesin vestræ potestatis feci, ut eo libertatis vindice Susatensium libertatem in hanc urbem & diœcesin introducerem; quem nunc pari contemptu, quo me & Ericum fratrem abieciſtis. Quæ hæc fides, quæ religio fœderis, quæ injuria tanti Principis? creditisne Clivium hæc inulta laturum? sed hæc omnia facile corrigi possunt, si & vos, & præfecti castrorum Oppidorumque Erico fratri meo rursus fidem juretis, & me in eam, qua dejectus sum, Tutoris dignitatem potestatemque reponatis.

Multa hujusmodi Hojanus Comes; ad quæ tantus civium motus exarsit, ut facta conjuratione in curiam prorumperent, & postulato Comitibus satisfieri urgerent. Et cum Magistratus responderet, fas sibi non esse Ordinum decreta mutare, instare vulgus & fremere. Tertius Consul Wickius, ad mitigandos civium animos Tribunos plebis appellat; eò furiosius plebs hortante Hojano Magistratum sollicitare, pulsare ostia, intentare minas. Obsessus in mediam usque noctem Magistratus, coactusque non modò permittere civibus Erico à se delecto Episcopo juramentum fidei dicere, sed & polliceri, velle se cæteras quoque civitates ad idem juramentum inducere. Hæc per Quadragesimam agebantur; ad quam novam seditionem multi primoribus & civibus urbe emigrarunt; quorum bona Hojanus Comes direptioni dedit. Mox senos ex Optimatibus, quorum fides illi suspecta erat, in carcerem abripuit; inde collectis quadringentis equitibus, furibundus per urbis plateas circumvectus omnes ad arma impellit. Post Pascha Warendorpium digressus, plebem adversus Senatum concitat, & in suam factionem pertrahit. Idem illi labor in cæteris Oppidis sibi adjungendis fuit; ardebatque tota diœcesis nova armorum conspiratione.

Rudolphus Ep. Ultrajectinus Monasterium obfider.

Quæ postquam ad Nicolaum Cusanum Apostolicæ sedis Legatum relata fuere, Rudolpho Ultrajectensium Episcopo auctor est, ut miseræ diœcesi subveniat. Et ille militari ingenio præsul, & fratris repulsa offensus, copias contrahit. Adjungere se Rudolpho Comes ac proceres, Benthemensis, Gehmensis, Wischius, Battenburgius, Brunckhorstius, nec pauci ex equestri Ultrajectensi & Monasteriensis ordine viri; quibuscum mense Augusto in Monasteriensis diœcesin progressus, Vredenam rursus Hojano eripit. Inde interiora diœcesis peragravit.

peragrandō, militem ad Grevoniam per Amasim traducit, urbem Monasteriensem ad obsequium redacturus; castrisque inter portam D. Ægidij & Ludgeri positis, molas aliquot alatas, quæ vento circum aguntur, exurit; propiusque mœnibus urbis Monasteriensis succedens, tantum terrorem injecit, ut nisi per id tempus Hojanus à Clivenfi Duce reversus cives animasset, urbs sese deditura fuisset: Quare Telgetum movit; direptoque Oppido, Warendorpium aggressus est, Ac eam quidem urbem incolis populosam, injectis igneis globis, & obsidione acrius pertentavit; at civium pertinacia repulsus, retro unde venerat, cum exercitu in provinciam suam redijt.

Subinde mense Septembri Walramus Episcopus, Theodorici Walramus Ep. fratris & Rudolphi Ultratrajectensis Episcopi milite adjutus, diœcesin Diœcesin ingreditur; ac pridie Natalis Virginis Coesfeldiæ à Magistratu in ingressus urbem admissus, rem eò deduxit, ut fidem sibi plerique civium jura- juramentum à rent. Nam civitatum aliæ Hojanæ factionis, aliæ Walrami partium Coesfeldiensibus erant, quædam mediæ neutri parti accedebant; quo malo etiam no- excipit, bilitas distracta. Hojanus interim Monasterij in Metropoli domi- Joannes natum firmabat; qua ex urbe cum totius denuo diœcesis imperium Comes spiraret, nec viribustantæ rei par esset, multosque Optimatum suis Hojanus machinationibus sibi adversari intelligeret; alios terroribus, alios di- ad urbis reptione bonorum, alios carceribus aggressus est. Interque captivos & diœcesis fuere duo consulares viri, septem senatores, cives viginti duo, omnes Mo- in exilium projecti, septem duntaxat exceptis. Eò nunc securius cum nast do- plebe urbis imperium capebat, omniaque pro arbitrio agit, novum minatam suæ factionis senatum legendo, judicem rerum capitalium urbi im- aspirat. ponendo, promiscuè cives ad arma compellendo: non Senatores, non patricij, non imbelles, non sexagenarij etiam exempti. Hac ur- Contur- bis conturbatione plebs cum Tribunis plebis in Collegium ordinis batus ur- Teutonici irruit, domum ac templum spoliat, sacerdotes extra im- bis mo- munitatis septa exturbat. Idem Canonicorum ædibus, Cœnobiis naster. Monachorum & Virginum intentatum. Stabat Basilica D. Pauli va- status. cua, sine sacrificio & cultu religionis; quòd Canonici, præter duos Hojanæ factionis, emigrassent. Non alia quàm furiosæ hæresis urbem ingressæ species erat. At nihil magis urebat Hojanum, quam Rudolphum & Walramum Episcopos diœcesin ingressos armis sibi insultasse, Oppidumque Vredense eripuisse. Igitur post utriusque Episcopi discessum armatam Monasteriensem urbem eduxit in campum; mandatumque Consulibus & Senatoribus, armati secum procederent, aut manibus pedibusque vinctos bigis imponendos trahendosque. Frustra Consulibus invalidam bello ætatem, aliis alia obtendentibus, rapiuntur cum tumultuario milite extra urbem, quo Hojanus Vredenam Oppidum recepit. Eo successu inflatus, multò quam ante insolentius sævire cœpit in primores; quorum magna rursus pars ultro in exilium abiit: alijque Lubecam, alij Hamburgum,

gum, alij Tremoniam, alij ad alias urbes Hanseaticas profecti, auxilia contra Hojani dominatum imploravere. Tantum jam audaciæ erat in uno Hojano Comite, qui non modò spreto Pontificis, sed & Cæsaris, & Metropolitanis, atque ordinum auctoritate, regiam quandam potentiam ex rebellionem civium sibi sumere visus est; tanquam ex Anabaptistarum furiis Joanni Leidensi, insano eorum Regi, ea in urbe præludia faceret.

Annus Christi 1454.

Nicolai V Pont. 8.

Friderici IV Cæsar. 15.

Theodorici Administ. Paderb. 39.

Raynaldus
in histor.
Eccles.
Æneas
Sylvius
epist. 127.
Hemerus
lib. 4.
Agitur
inter Im-
perij
Principes
de expe-
ditione
contra
Turcas.

Distrahebant per id tempus Cæsarem & Principes publicæ & graviores Imperij curæ, quo minus rebellionem Monasteriensi comprimendæ manum admoverent. Amisâ enim anno superiori Constantinopoli, & Mahometell Turcarum Imperatore per christianas regiones grassante, anno sequenti, ad Nicolai Pontificis hortamenta & literas, Fridericus Cæsar prima Ratisbonæ Germanorum Principum comitia indixit, in quibus consilia de sacra adversus Turcas expeditione sunt agitata, perorante Ænea Sylvio, Senensi Episcopo ac Cæsaris Legato. Mense deinde Octobri alia Francofurti comitia habita; ad quæ cum rariores accederent Principes, torpore christianorum, & dissidiis, quibus inter se conflictabantur Reges ac Principes, præclara illa consilia evanescere.

diœcesis
monast.
in plures
partes di-
stracta
variis do-
minis pa-
ret.

At in nulla Saxonie inferioris Germaniæque parte conturbatio rerum status, quàm apud Monasterienses, ex fœdo bello, quod in quintum annum trahebatur. Scissa nimirum diœcesis in sex partes à sex Dominis erat distracta. Tenebatur Coesfeldia, Halterena, Borekena, & Bucholdia à Walramo, vero Monasteriensium Episcopo: Ottenstenium & Ahusia à Conrado Diepholdio, vicario Rudolphi Diepholtij Ultratrajectensis Episcopi munere: Dulmaniam & Strombergam insidebat Joannes Dux Cliviæ: Oppidum Wernense possidebat Marchiæ Comes, Ducis patruus. At Monasterium, Warendorpium, Vredena, Ranstorpium, Reina, Bevergerna, & tota Embslandia in potestate Joannis Hojani Comitis erat; Erico verò fratri Horstmaria & Wolbeca cum amplissimis Satrapiis cesserat in prædam, penes quem & sigillum Episcopale erat. Hunc miserandum in modum nobilissima illa diœcesis, tot hostium dominatrix, discerpta jacebat, dominatu interim ad Hojanos redacto. Hinc Hojanus Comes, turbamentum Westfaliæ, postquam denuo Monasterium, Episcopatus metropolim, civium conspiratione in potestatem acceperat, crebris excursionibus circumferre arma, Halterenam prodicione civis Walramo Episcopo eripere, Comitem Lippiensem & Gerhardum Keppelerum, qui cum trecentorum equitum agmine venerant ultimum civium

civium rebellionem, cum clade in conspectu urbis profligare.

Adfunt per hæc Legati è Collegio Hanseaticarum civitatum, à quibus senatus populusque monasteriensium Lubecam postulatus ad dicendam causam ejectorum, qui ad se confugerant, civium. monasteriensis licet ad primum conventum vigesimo die maji indictum se sisterent per oratores, excusarentque sibi nihil in mandatis esse de civibus recipiendis; post tamen, ubi ad 17 Calend. Novembris citati non adfuere, expuncti sunt è numero Hanseaticarum urbium, exclusi à mercimoniorum societate & privilegiis, proscripta singulorum bona & in publicam prædam data. Subinde nuncio minus grato intelligunt Theodoricum Colonensem, Rudolphum Ultratajctensem, Walramum monasteriensem Episcopos, cæterosque fœderatos armare se ad diœcesim monasteriensem occupandam. Tum verò Hojanus, ut vigilis solertisque erat ingenij, implorare etiam vicinorum Principum auxilia; traxitque in societatem armorum Fridericum Ducis Brunswicensis filium, Comitem Schawenburgicum, Pymontanum, Plessensem, & quotquot turbulenta uspiam ex proceribus & nobilitate capita investigare potuit. Hi cum auxiliariis copiis sexto Idus Junij Monasterium ingressi, magnoque Hojani & civium monasteriensium plausu excepti, diœcesim novo terrore compleverunt. Nec multum quieti, uno cum Hojano impetu facto, Coesfeldiam armati petunt, urbem post monasterium primariam, & factionibus divisam subacturi. Coesfeldienses veriti, ne alteram belli sedem ad se transferrent, discordantes animos junxere in concordiam. Quo comperto, hostes vastatis circum agris monasterium se recepere, omnem infelicis successus indignationem vertendo in monasterienses cives, quos suspectos habuere, ne & illi Coesfeldensium exemplo cæteros monasteriensium cives adversus se concitarent. Capti igitur ex his viginti honestissimi viri, & in carceres abrepti, quos inter ærarij præfectus Hojani manu prehensus, & in te-
trum ergastulum protractus, Quâ Hojani sævitia conspectâ, Thomas & Bernardus Schenkingius, Engelbertus Wickius, Conradus Pölemannus, Godefridus & Christianus Kerkeringius, alijque Senatorij ordinis viri, ac plerique Patritiorum, relicta urbe, ultro in exilium abiere; quos Pastor ad S. Lambertum, Decanus D. Martini, & plerique sacerdotes ac ministri consecuti sunt; quorum magna pars etiam ab Hojano per vim ejecta. Perstiterè duo tantum Canonici Cathodrales Henricus Keppelius decretorum doctor, & Alexander Oerius ab initio Hojanæ factionis homines. Urbe in hunc modum primariis viris, sacerdotibus ac Clericis vacuata, liberum Hojanus cum plebe & civibus dominatum arripuit, omnes, quotquot arma ferre poterant, militiae adscribendo: quot cives, tot armati milites; ut tum passim per omnes Saxonie & Westfalie urbes mos erat.

monasterienses è numero Hanseaticarum urbium expunguntur.

Coesfeldiam ab Hojano & confœderatis obsidentur.

Cives monasterii in vincula abripiuntur & in exilium pelluntur.

Athanc

Theodoricus Archiep. Colon. diocesis Monast. cum confederatis invadit.

Cædes Ducis Brunswicensis & Monasteriensium.

At hanc Comitum insolentiam brevi adversa belli fortuna & illata clades repressit. Quippe Theodoricus Colonienſis archiepiscopus, & Walramus frater delectus Episcopus, tot Hojani & Monasteriensium injuriis provocati, militem, quem collegerant, in unum contrahunt; quibus se adjunxit Rudolphus Trajectensis Episcopus, Simon Comes Lippiensis, sorore Theodorici & Walrami genitus (quem post excessum Theodorici Administratoris Paderborna Episcopum sortita) Bernardus Comes Benthemensis, Dynastæ Gemenſes, & magna pars nobilitatis Gelriæ, Juliæ, & Montium à Gerardo Duce submissa. Et jam validus exercitus convenerat; quocum archiepiscopus, transito Luppia, diocesis Monasteriensis ingressus, Dulmaniam ad deditorem compellit, ibique sedem figit. Ad hanc famam hostilis exercitus Hojanus & Brunswicensis Monasterio omnes copias educunt, quibus magna pars civium Monasteriensium se læta armataque conjunxit. Itur hosti obviam, & Cœnobium Varlarenſe haud procul Coesfeldia occupatur, muniturque castris circumpositis & firmatis. Stabant jam utraque castra haud procul sibi opposita, illa ad Dulmaniam, hæc ad Varlarenſe Cœnobium, media inter hæc Coesfeldia. Archiepiscopus & Walramus, qui transactione pacis prius, quàm cruento prælio decerni rem optabant, Hojanum data securitate in castra sua evocant. Adest ille intrepidus, rogatusque pacem malit an bellum, cœpit tergiversari, & omnia pacis consilia eludere, homo cui in pace egestas, in bello opulentia erat: itaque etiam se ex castris subduxit, festinatisque itineribus ad Ducem Clivensem perrexit, consilia & auxilia sollicitatum. Interim Duci Brunswicensi in mandatis dederat, ne prius in hostem moveret, quàm Consulem Monasteriensis, quem & Clivos secum duxerat, in castris conspiceret, referretque de auxiliis, quibus ipse cum Duce accessurus esset; ea verò cum tardius advenirent, quàm impatiens moræ & bellicosus juvenis Dux Brunswicensis ferre posset, militem castris in apertam planitiem inter Varlarenſe Cœnobium & Coesfeldiam produxit, ut tumuli castrorum adhuc monstrant. Nec archiepiscopus cum suis segnior, quòd Hojanum castris abesse didicerat, ultro obviam progressus est hosti. Postquam uterque exercitus in conspectum venit, datum utrimque pugnandi signum; acrique mox & ancipiti diu prælio decertatum. Brunswicensis pertinacem hostis aciem fracturus, in medios hostium cuneos projectus equo, dum fortius, quàm cautius pugnat, capitur, cæteris circa Ducem cæcis: mox pleno impetu incursum à Colonienſibus. Restitère aliquamdiu fortiter Hojani. At cives Monasteriensis cruentis his præliorum spectaculis insueti, ad primos congressus dissolvuntur in fugam, neque ullius Ducis imperio retrahi se passi sunt. Tum verò tota hostium acies disjecta fugataque. Hæserè à tergo victores; majorque strages in fugientes cives Monasteriensis, quàm præliantes edita. Pugna hæc

hæc festo D. Arnulphi die, decimo videlicet octavo Julij, consignata. Captus & Comes Schawenburgicus, cæsi sexaginta ordinis equestris viri, centum præterea, & sedecim cives Monasterienses. Magnum hujus victoriæ momentum fuit Conradus Diepholdius Osnaburgensis Præpositus, qui fortiter inter milites pugnando primùm hostium acies fregit. Ingens victoribus præda cessit: trahebat Ghemensis Dynasta Brunswicensem Ducem captivum, quem ut in sua potestate haberet Theodoricus Archiepiscopus, emit ab eo captivum Ducem 1600 florenis.

Cladis hujus nuncius postquam Monasterium perlatus, incredibile, quæ mulierum comploratio, quæ civium consternatio urbem replerit; nihilque certius habebatur, quàm urbe potituros fuisse Episcopos victores, si modo exercitum per absentiam Hojani Comitis advenissent. Adeo major sæpe felicitas, victoria bene uti, quàm vincere; cadavera prostratorum civium magnam partem Monasterium transvecta, conditaque in cœmeterio apud Franciscanos Monachos, ubi exinde anniversaria funerum sacra habuere. Nobiles illustriorisque nominis milites, qui in acie Episcoporum occubuere, pars in Varlerani Cœnobij templo, pars Coesfeldiæ honorifico tumulo illati. Dux Brunswicensis primùm Coesfeldiam, deinde Coloniam captivus abducitur. Dux Clivensis, accepto cladis hujus nuncio, omnia quoque belli hujus consilia abjecit. Hojanus monasterium reversus lugenti urbi mœstitiam addidit, sæviendo in cives carceribus, proscriptione bonorum, & suppliciiis; actusque ex his in rotam civis ob levem prodicionis suspicionem, qui à plerisque innocens est habitus.

Mitiora archiepiscopi & Walrami fratris consilia fuere; hi ne pervulnera diœcesis arma traherent, Hojano se denuo ad pacis tractationem Coloniae obtulere. Sed nec ille sana pacis consilia admisit, nec de captivo belli socio Duce Brunswicensi liberando sollicitus fuit; intraque urbem Monasteriensem se continuit, laceffitus magis, quam laceffendo alios.

Inter hæc Bernardus Comes Lippiensis, qui Walrami Episcopi Monasterienses partes propugnabat, & Nicolaus Comes Teclenburgicus, qui Hojanæ factionis censebatur, privato inter se bello commissi. Belli causa Rhedanum ad Amasim castrum, quod ex veteri lite, de qua supra relatum, repetebat Lippiensis; eoque armatus irrumpit in dynastiam Rhedanam, vastando non modò incolas, sed & Cœnobium Virginum Hersebrochianum, templaque passim obvia sacrilege spoliando. Quibus Teclenburgicus, qui hæc ex Rhedano castro spectabat, exacerbatus, milite & incolis ad arma convocatis, Lippiensem aggressus; ac licet viribus longè impar, turpi clade illata profligat. Capti centum & quinquaginta equites Lippienses, & cum his multi nobiles, Lippiensis ægre inter paludes elapsus in vicinum Wiedenbrun-

Comites Lippiensis & Teclenburgicus inter se committuntur ob castrum Rhedanum. Erivinus in Chron. Osnab. Flammannus in ejus anecd. Wictus in Chron. m. f.

Xxxx

denbru-

denbrugense Oppidum; quem Teclenburgicus insecutus, Oppidum incingit, Comitemque Lippiensem sibi dedi poscit. Et ille ut se præfenti periculo eximeret, captivum se Wiedenbrugensi Magistratui & Capitulo Osnabrugensi offert, simul eorum tutelæ sese subjiendo; quem & Wiedenbrugenses in tutelam suscepere. His indignatus Teclenburgicus, Oppidum arctius obsidione premit, injectisque ignibus magnam partem exurit; at ea Wiedenbrugensium in propugnando fuit constantia, ut Teclenburgicus demum militem abducere coactus fuerit. Nec tamen ab hostilibus destitum, donec per Osnabrugensis Capituli primores res ad has pacis leges adducta: Teclenburgicus lytrum captivorum, quod mille quingentorum florenorum poscebatur, ultro remittat, & bis mille florenos Lippiensi addat; in vicem castrum Rhedanum cum dynastia retineat. At ea, quia extorta erant, crebro postlitem & arma resuscitarunt in Teclenburgicum. Res demum post aliquot annos à Conrado Diepholdio Osnabrugensi Episcopo, Ottone & Jodoco Hojanis Comitibus, Joanne Ritbergio Comite, aliisque, quibus & Ertwinus Consul Osnabrugensis arbiter interfuit, firmiter transacta, ea lege, ut Teclenburgicus ad priorem summam bis mille florenos adderet Bernardo & Simoni Comiti Lippiensi; quibus numeratis, perpetuo jure Rhedam cum dynastia retineret.

*Diploma
Friderici
Imperat.
ex Biblioth.
P. Maurity
de Büren
Hammelm.
in Chron.
Olden.
Obbo Em-
mii lib. 25.
Ulricus
Frisiæ
Orienta-
lis Domi-
nus Co-
mes Im-
perij à
Cæsare
creatur.*

Cæterum hoc anno Fridericus Cæsar Ulricum Frisiæ Orientalis dominum Comitem Imperij creavit, magnifico diplomate impertito, quod Neapoli in Austria ad initium Septembris consignatum, his in literis populos inter Amasim ac Visurgim ejus moderationi subjicit, ipsamque Frisiam Orientalem feudi titulo adire facit, sanctè simul præscribendo, ne quid hac largitione Imperio aut Imperatori decedere patiatur. Uti verò Embdam, vetus Ecclesiæ Monasteriensis patrimonium, quod Emmius retulit, cum cæteris Oppidis & locis in feudum transcribat; haud alio, quàm per conturbata diocæsis illius tempora, neglectu factum; quòd Walramus Episcopus ab Hojanis jactatus possessionem Ecclesiæ suæ non dum adierat: aut certè ad rebelles Frisiæ populos continendos (qua in re hæctenus magnopere Ulricus fortitudinem probàrat) id à Cæsare indultum, salvo in Embdam & præposituras Frisiæ Episcopi Monasteriensis jure. Quamquam & Emmius fateatur multa in eo diplomate contra libertatem Frisonum ignavis populis obrepisse, ob quæ Ulricus id non statim proferre in lucem ausus fuerit. Ab hoc Ulrico primo Frisiæ Comite cæteri ad nostra tempora propagati; interque hos etiam Comites Ritbergenses, præclara ejus familiæ stirps.

*Ex M. S.
Benth.
Wutius in
Chron.
Chron.
Monast.*

Sustulit & hic annus pridie Nonas Aprilis Ewerwinum Comitem Benthemensem, qui ex Guterswichijs dynastis ducta in uxorem Hedwige Bernardi ultimi Comitis filia, Comitatum adierat.

adierat, eaque extincta duxerat filiam dynastæ Steinfurcensis, unicam
ejus dynastiæ heredem. Filios reliquit Bernardum, quem Comi-
tem Benthemensem, & Arnoldum, quem dynastam Steinfurcensem
scripsit heredem. Magnum in Ewerwino amisit patronum Walramus
Monasteriensis Episcopus, cujus ille causam bello hoc constanter pro-
pugnârat adversus Hojanos. Quippe vir, quem ætas illa germani can-
doris, & priscae religionis spectavit Comitem æqui & pacis aman-
tem, inter sacros homines religio sum, inter Comites militem.

Motitur
Ewerwi-
nus Co-
mes Ben-
themens-
is.

Annus Christi 1455.

Callisti III. Pont. 1.

Friderici IV Cæsaris 16.

Theodorici Administ. Pad. 40.

Bellum subinde, quod adversus Turcas casso successu agitatum
diximus, id anno proximo procurrentis seculi, qui Christi numeraba-
tur, quinquagesimus quintus, magnis rursus consiliis apud Neapö-
lim Austriae in celebri Germanorum Principum conventu pertracta-
tum est; interque Principes, qui id potissimum præsentate Frideri-
co Cæsare sollicitarunt, fuere Jacobus Trevirensis Archiepiscopus,
& Albertus Marchio Brandeburgicus: accessere Ungariæ præfules,
aliorumque Regum Legati; obtulitque Philippus Dux Burgundiæ
validissimum exercitum signo cruce insignitum, quem ipse duceret.
Sed hanc expeditionem abruptit excessus Nicolai Pontificis, quem
mors octavo Pontificatus anno, xxiv Martii, præclare de literis &
literatis viris, & de Christiana Repub. Meritum iustulit; creditusque
fuit non tam febris quam mœrore amissæ Constantinopolis con-
sumptus. Nicolao mox xii Calend. Aprilis subrogatus Cardinalis
Alphonfus Borgia Hispanus, qui Calixti III nomen sumpsit, vir juris
utriusque peritissimus, & justitiæ amantiissimus. Nihil quoque hic
solicitius habuit, quam pro concepto voto christiani orbis viros ad
frangendos Turcarum furores armare.

Gobelin. in
com. p. 11.
Æneas
Sylvius
epist. 43.
S. Anton. p. 3
Naucler. in
Chron.
Platin. in
vita Nicolai
Brover. in
annal.
Trevir.
Raynald. in
histor.
Ecclesiast.
Nicolao
extincto
succedit
Pontifex
Callistus
III.

Theodicus Colonienfis Archiepiscopus Administratorque
noster, cujus maxima inter Electores ac Principes Imperij auctori-
tas erat, domesticis pro Walramo fratre bellis involutus, & magno ære
ex utroque bello Susatensi & Monasteriensi obrutus, non eam quam
bello Bohemico adjuvicem manû adversus Turcas porrigere potuit.

Ardebatq; adhuc bellum Monasteriense obstinatione Hojani
Comitis. Receperat is, ut diximus, anno superiori Vredenam Oppi-
dum, firmoq; præsidio munierat ad fines diocesis, suspecto molestos-
que Ultrajectensi cum primis Episcopo, & Geldriæ Duce. Quare eo-
rum copiis incinctum oppidum, cœptaq; magnis animis obsidio, ex-
structa propugnacula, admota tormenta; quæ omnia Hojanorum
prædiariorum & Oppidanorum constantia fortiter repressa sunt;
donec Hojanus cum Monasteriensem turmis advolaret, importa-
taque annona & milite obsidionem multo difficiliorem faceret.

Vredena
ab Ultra-
jectensi
Episcopo
obside-
tur.

Et Schoppingia ab Hojano Comite.

Inde Monasterium versus se recepit, in reditu Schoppingiæ Oppidum adorsus. Verùm Oppidanis ad arma convolantibus, & saxa telaque in subeuntes detorquentibus, ab incepto desistere coactus est. Sauciatus inter cœteros ipse Hojanus Comes; cùmque vulnus equi concussionem non ferret, curru impositus, Monasterium deportatus est.

Coesfeldia rebellis Hojanum Comitatem recipit.

Vix dum à vulnere recreatus Comes, cùm positus inter occulta saltuum insidiis, Coesfeldiam pertentat; emissique, qui cives provocarent. Dolo animadverso, Magistratus quenquam exire vetat, non tamen se continuere cives, qui Walrami partes susceperant; temerèque prorumpendo, cum clade multorum repelluntur. Orta mox inter ipsos cives Coesfeldienses seditio, quique Hojanæ factionis erant, Hermannum Langium Decanum, qui pro civibus in officio continendis à Walramo Episcopo relictus erat, indignè tractant; nec multò post ipsum Hojanum, qui specie pacis componendæ se offerebat, intra urbem recipiunt. Et ille, qua erat solertia ingenij, totam prope civitatem in suas partes pertraxit. Quo comperto, qui Vredenam oppugnabant, obsidionem solvunt. Hunc in modum passim tumultuatum per oppida, insaniâ populi, iudicium sibi & arbitrium in deligendo Episcopo vendicantis.

Moritur Rudolphus Episcopus Ultrajectinus, cui succedit David, Morinorum Episcopus, ducis Burgundiæ filius. *Heida in histor. Episcop. Ultraj. Busch. in notis Bocken-berg. Snaius alijque.*

Inter hæc flagrantia bella amisit hoc anno Theodoricus Archiepiscopus Colonensis Rudolphum Ultrajectensem Episcopum fidum hæctenus belli Monasteriensis adiutorem, quem mors gesto in xxiii annum Episcopatu post magnos labores mœrore absumpsit. Indixerat is tributum ad æs alienum ex bello contractum dissolvendum; id cùm Clerus juxta ac populus recusaret, omnisque potestas urbis esset penes Collegia opificum & plebem, haud secus quam Monasterij agebatur; ad insanæ plebis voces non modò per omnia templa campanæ, sed & pelves per urbis compita compulsatæ; orta que sæda populi seditio, qua Magistratus, quod Episcopo faveret, ex auctoratus, alio ad plebis vota sublecto. Ea injuria provocatus Rudolphus Episcopus consilia cum philippo Burgundiæ Duce contulit, filioque ejus Davidi Morinorum Episcopo Ultrajectensem Episcopatum detulit, viro licet extra matrimonium genito, magnis tamen virtutibus exornato. Quæ dum agitantur, moritur xxiv Martij Rudolphus, subrogatusque à Clero Gisbertus Brederodius. At Pontifex, rejecto Brederodio, od merita Burgundi, & spe auxilij adversus Turcas, Davidem Burgundi filium jussit esse Episcopum; qui patris auctoritate atque ope urbem à servitute tributaria, qua a civibus premebatur, liberavit, & dioccesin adversus hostes feliciter propugnavit. Ea nimirum tum tempora inciderant, ut vel armatos, vel potentiorum Principum filios Episcopos deligere necesse fuerit ad urbium insolentiam refrenandam. Et verò quia idem Rudolphus Osnabrugensis Ecclesiæ Administrator erat, in ejus locum

locum à Canonicis Conradus Diepholdius, Rudolphi ex fratre Joanne nepos, ac Præpositus Osnabrugensis, festo D. Viti deligitur Osnabrugensis Episcopus, vir pacis studio, prudentia, militari fortitudine, & religione præclarus; à quo pari fervore & diœcesis jura, & collapsa in Monasteriis disciplina restaurata.

Annus Christi 1456.

Callisti III Pont. 2.

Friderici IV Cæsaris 17.

Theodorici Administ. Paderb. 41.

Tandem & bellum Monasteriense, quod in septimum annum protrahatur, funere Walrami electi Episcopi abrumpi cœpit. Quippe optimus præsul tertia Octobris inter ærumnas consumptus, Arnhemij in Geldriæ Ducis urbe excessit è vita, ubi honorifico sepulchro in primaria æde à Duce illatus. Adscriptum sepulchro Epitaphium, quo brevi elogio innocentia ejus, constantiaque notatur. Morti vicinus omnibus Sacramentis sibi de felici vitæ exitu providere voluit: interque morbi afflictiones hoc unum identidem ingeminare auditus est, *Hæc mihi consolatio sit, ut affligens me dolore non parcat; veluti cum Augustino diceret: Hic ure, hic seca, ut in æternum parcas.* Virum hunc sibi intimè cognitum tanti fecit ob eruditionem, pietatem, modestiam, & vitæ integritatem Nicolaus Cusanus Apostolicæ sedis Legatus, ut ex omnibus Germaniæ Episcopis Pontifici Maximo commendaret in Collegium Cardinalium adoptandum; cui & Pontifex sub extremum vitæ galerum transmisit. Dignus meliori sorte, quàm apud Monasterienses repererit; sed adeo corrupta ætas erat, ut optimos Episcopos etiam populi malitia non ferret amplius.

Obitus
Walrami
Ep. monast. Collegio Cardinalium sub extremum vitæ adscripti.

At morte Walrami nondum ex longa tempestate serenitas: aliam Hojanus scenam aggressus. Nam postquam Erici fratris in Episcopatu æmulum sublatum didicit, tum verò rem omnem sibi ex voto obvenisse ratus, pro Erico fratre omnia multò vehementius pertentare, ad Burgundiæ Ducem proficisci, ejus patrocinium implorare; à quo ubi frigidò responso rejectus, totum se ad Decani & Canoniorum Monasteriensium animos demerendos convertit. His modò per se, modò per alios, modò per Legatos supplex advolvitur, obnixè rogando, velint jam opportunè Ericum fratrem subrogare Episcopum. Verùm Decanus & Canonici indignum rati, hostem, à quo tot calamitatibus diœcesis afflicta erat, deligere Episcopum, atque ipsi Joanni fratri ejus dominatum confirmare, à quo non aliam quàm Osnabrugensis Ecclesiæ conturbationem oppressionemque expectare poterant, preces Hojani dissimulanter habuère. Et Hojanus, ubi satis advertit per Canoniorum favorem sibi aditum non patere, rursum ad veteres artes conversus, Monasteriensium civium gratiam sollicitate cœpit; eòque negotium deduxit, ut duo, qui in urbe remanserant, Hojanæ factionis Canonici, Alexander ab Oher, & Henricus Keppelius decreto-

Joannes Hojanus denuo infat pro fratre suo Erico ad Episcopatum monast. promovendo.

Ericus à 2 Canonicis renunciat Episcopus, cui plures urbes juramentum fidei dicunt.

decretorum doctor, idemque iudex Ecclesiasticus, festo D. Cæcilie Ericum Hojani fratrem Episcopum palam renunciarent. Vana & insana electio, à duobus Canonicis facta, quorum alter ne sacris quidem ordinibus initiatus, alter quidem sacerdos, sed eligendi potestate orbatus, quòd uterque Pontificis sententia proscriptus. Interim Ericus in urbem vocatus, & altari impositus, cui cives Monasterienses magno plausu iuramentum fidei dixere. Idem Coesfeldienses, Warendorpienses, Dulmanienses, aliorumque Oppidorum cives fecere; tanquam penes urbes & Oppida esset Episcopum confirmare, ad quorum auspicia cæteri ordines se converterent. Quo comper-
 A ceteris
 verò Ca-
 nonicis
 deligitur.
 Conradus
 de die-
 pholt.
 At à Pon-
 tifice Epi-
 scopus
 mittitur
 Joannes
 Bavarie
 dux, Præ-
 positus
 Worma-
 tiensis.

ro, Decanus Langius electionem Episcopi maturandam censuit; convocatisque Canonicis Ahusum, post festum Conceptionis Virginis, una omnium consensione Conradus Diepholdius, Præpositus Osna-
 brugensis & Daventriensis Ecclesiæ deligitur Episcopus, vir cum præ-
 clare unâ cum Rudolpho fratre Ultrajectensi Episcopo hæctenus de
 Ecclesia Monasteriensi meritis, quiq; idcirco Ottenstenium & Schop-
 pingam pignore tenebat; tum postea ob egregias virtutes etiam Os-
 nabrugensis Episcopus creatus. Verùm cum tardius Romam mitte-
 rentur Legati, Pontifex Joannem Bavarie Ducem, Præpositum Wor-
 matiensis, qui Romæ sublimioribus studiis excultus Romanis se ap-
 primè carum fecerat, Monasteriensem Episcopum dixit; sicuti ad
 ejusmodi dissidia componenda Pontifices tertium sæpius imponere
 consultum habuere. Quanquam hac dispositione Pontificis haud le-
 viter offensus Theodoricus Colonienis Archiepiscopus, qui indignè
 ferebat rejici Conradum Diepholdium communi ritu electum.

Joannis
 Hojani
 Machina-
 menta
 pro reti-
 nendo
 dominatu
 urbis &
 diocesis
 monast.

Heida in
 Davide.

Interea Hojanus Comes extrema sollicitudine concussus, ne post tot machinamenta omni spe excideret. Et quo nunc se verteret? homo nimirum callidus, ut causam Erici fratris potentius quam antè populi Monasterienses favore ageret, primùm Comes in numerum civium adscribi petiit; quòd cum magno omnium plausu obtinisset, mox in tribum fabrorum recipitur, deinde in senatum cooptatus, ex eoque supremum Magistratum affectando, Consul Monasteriensis factus; at quantum his honorum gradibus subiectus, tantum vilescere cœpit apud nobilitatem, & sperni à Canonicis. Adferuntur interim Roma literæ ad Collegium & ordines, quibus Joannes Dux Bavarie à Pontifice Episcopus renunciatur. Eo nuncio tanquam fatali telo percussus Hojanus, ad Philippum Burgundie Ducem, qui tum ad Daventriensem urbem subigendam castra explicaverat, se confert, & patrocinium causæ suæ vehementer sollicitat. Verùm à Duce rejectus, dum Groningam versus iter repetit, interceptus, Groningam captivus abducitur, & in carcerem detruditur, ad grande lytrum exsolvendum.

At callidus Ulysses, corruptis carceris custodibus, elabitur; cumque excubitores postea, quorum conniventia eruperat, promissam pecuniam poscerent, respondit se ea fide illis solvere, qua dimissus esset. His tamen non ita dejectus Hojanus, quin brevi Monasterium repereret, extremaque etiam altero ab hinc anno civium studiis adversus Pontificem, & Joannem à Pontifice dictum Episcopum pertentaret.

Nihil jam commune amplius erat Theodorico Archiepiscopo Administratori nostro cum his turbis, postquam Walramus frater, pro quo bellum hoc susceperat, sublatus. Is verò quia tam Sufatensi quàm Monasteriensi bello infelix, magnum æs alienum per Coloniensem & Paderbornensem diœcesin contraxerat, castrum Driborg pignori opposuit Stephano Malsbergio, Canonico Paderbornensis Ecclesiæ. Toto hoc bello nihil vel in civilibus, vel in sacris rebus ab hoc Administratore actum reperio; tanquam extra omnem Episcopi curam diœcesis seposita jacuerit. Interim quia multis deprædationibus vexabatur, Capitulum, nobilitas, & civitates, pridie D. Magdalene conventum indixere, quo commune foedus adversus prædones sancitum, armisque ordinum diœcesis repurgata defensaque fuit. Hæc nimirum rerum neglectio, hæc damna malaque per absentiam Administratoris Episcopi consecuta; magna que ambientium cœcitas, plures Episcopatus affectare, qui ne unius quidem oneri ferendo pares sunt.

Theodoricus Castrum Driborg. Stephano Malsbergio oppignorat.

Annus Christi 1457.

Callisti III Pont. 3.

Friderici IV Cæsaris 18.

Theodorici Administ. Paderb. 42.

Lætior per hæc Westfalix annus consequitur ingressu Joannis Bavariæ Ducis in Monasteriensem diœcesin, quem Calixtus Pontifex Monasteriensibus Episcopum dederat. Natus is erat patre Stephano Duce Bavariæ, avumque habebat Rupertum Imperatorem, a primæ ætate cum duobus fratribus in clerum cooptatus; quorum alter Robertus Argentinensis Episcopus, alter Stephanus Coloniensis Ecclesiæ Præpositus, interque hos Joannes primùm Trevirensis Ecclesiæ Canonicus & Wormatiensis Præpositus, singulare semper pietatis, doctrinæ & sapientiæ specimen dederat. Qua virtutum commendatione Pontifex Joannem Monasteriensi Ecclesiæ præfecit. Atque is postquam Coloniæ accessisset, Pontificis literas præmisit ad Capitulum & ordines, additis simul suis, quibus significabat, se non alio consilio Episcopatum admisisse, quàm ut bono Ecclesiæ pacique publicæ consulere. Ad has literas multum perculsi Canonici Cathedralis Ecclesiæ, quòd jam Conradum Diepholdium delegissent Episcopum qui cum Decano & Canonicis Ahufii versabatur, ægreque se ab illo Canonici avelli paterentur. Haud levior in urbe Monasteriensi

Scriptores
Boji
Guvilmanus
Albritius
Reusnerus
alijque.
Joannes Bavarus certis conditionibus admittitur & in diœcesin Monast. introducitur.

steriensi conturbatio, aliis Bavarum à Pontifice datum Episcopum acceptantibus, & cum eo finem belli exoptantibus: aliis Comiti Hojano adhuc constanter adhærentibus; quòd is in urbem reversus, nunc Monasterij, nunc Coesfeldiæ civium animos concitaret, id unum sollicite agendo, ne Bavarus in illam urbem reciperetur. Eadem in cæteris Oppidis factiones agitabantur. Et jam omnia in priores turbas reditura timebantur; cùm Dux Clivensis, Bavarorum Ducum rogatu, Craneburgi publicum conventum indicit; ad quem ordines Monasterienses evocati per Legatos se stitère. Eo in congressu de pace, & Joanne Episcopo recipiendo tractatum, conventumque in has condiciones; ut Hojano Comiti 1100, Erico fratri quotannis 1600 floreni penderentur; alterique tantisper Sassenberga, alteri Bevergerna arx pignoris loco cederet. Quæ licet Canonicis non probarentur, ne tamen Pontificem, Ducem Clivensem, & Baviaræ Duces offenderent, permisère. Itaque misso obviam diœcesis Marschallo Gerharδο Morian, auctoritate Clivensis introducit; receptusque est primùm Halterenæ, Ludinghusii, Alenæ, Bechemij: Coesfeldiam ubi perventum, occluduntur portæ ab Hojanæ factionis civibus; quam injuriam magna constantia dissimulando, Monasterium perrexit. Nec in eam urbem prius admissus est, quàm in Oppido Sendenhorstio alio conventu instituto, sponderent se omnia pacta Hojanis servaturos; tum inspectis Calixti Pontificis literis, pridie D. Martini urbem intrare permissus Episcopus, quem medium complexi Stephanus frater, & Dux Clivensis, cum magno procerum comitatu introduxerunt. Simul urbs omnis sacris restituta. Post die clerus & Nobilitas, Consules, Senatores & Tribuni plebis juramentum fidei dixère. Subinde ad Cathedrale templum deductus, atque principi impositus, post hymnum Ambrosianum decantatum, incredibili omnium gaudio & gratulatione Episcopus salutatur. Proinde exinde cætera Oppida ad fidem & obedientiam accessère. Magnum ad hanc commutationem animorum momentum attulit Joannes Brugmannus Ordinis S. Francisci de observantia sacerdos, celebris ea tempestate concionator per Hollandiam & Frisiam. Is postquam Monasterium accessit, non destitit libere ferventerque pro concione exprobare populo fœdam rebellionem, & sacrilega facinora, quibus hæreticum in modum Ecclesiam conturbârat. Et Joannes Bavarus postquam in congressus & colloquia Monasteriensium venit, mirum qua humanitate & virtutum aspectu summorum infimorumque animos sibi devinxerit. Quo factum, ut cives Monasterienses pridie D. Catharinæ, facto in curiam impetu, Hojanum Comitem sibi dedisse postulârunt; ac nisi sigilla, redderet, ac omni se potestate abdicaret, carceres & supplicia minitarentur. Et jam cellam curiæ, in quam ipse tot insontes ante cives recluserat, aperuerant; nihilque propius erat, quàm ut vi abreptum in vincula conjicerent. Quæ ubi in caput suum

Hojano
Comite
submoto,
pax Mo-
nasteri-
ensibus
redit.

suum procul didicit Hojanus, altero mox die clanculum, uno tantum famulo comitante, inde profugus Sassenbergam abiit. Sed cum nec illic tutus esset, ex dioecesi omnibus invisus ac detestabilis profugit. Ita verò turbulentam cruentamque belli scenam, quam in octavum annum egerat, turpi fuga atque exitu clausit, nunquam inde in dioecesin regressus. Ericus frater in Embslandiam procul quoque à conspectu Monasteriensium discessit alteroque mox anno extinctus est. Vixit autem ipse Hojanus Comes ad annum 1466 superstes, falliturque Reusnerus, qui anno 1455 obiisse, & familiam per Jodocum filium, & nepotem propagasse scribit, dum in nepotis filiis nostra memoria, postquam hæresin admisit, extingueretur. Vixitque per id tempus Otto Comes Hojanus, qui cum Jodoco Hojano Comite litem inter Lippiensem & Teclenburgicum Comitem, teste Errwino, composuit. Turbamento hoc totius Westfaliæ submoto, pacis serenitas Monasteriensibus rediit; ut vel Hojani exemplo constaret, quantum in uno inquieto capite positum sit ad Rempublicam & universam provinciam evertendam; nihilque plebe inconstantius esse, & ad rebellionem pronius, modò ducem habeat, ijs præsertim in urbibus, in quibus Ecclesiasticorum opes egenorum perstringunt oculos. Et tempora erant, quibus Christi patrimonium conspiciebatur à clero converti in luxum & nutrimenta vitiorum. Quantum ex his Cleri vilescere auctoritas, tantum populi accendebatur rebellandi licentia.

Sed longè periculosius hoc anno dissidium agitabatur inter Calixtum Pontificem, & Electores Imperij, Theodoricum Moguntinum, Theodoricum Coloniensem, & Joannem Trevirensis Archiepiscopos; hi enim multis querelis & calumniis concitabant Imperatoris & aliorum Principum animos adversus Pontificem & apostolicam Sedem, quarum capita fuere: decreta concilij Constantiensis & Basiliensis à Romanis infringi, Canonicas Episcoporum electiones rejici, obtrudique, qui vel favore Principum, vel auro Romæ prævalerent: Annates, ut vocant, quæ à Bonifacio IX, vel à Joanne XXII repertæ, quibusque dimidium annui census in apostolicum Fiscum referre jubeantur, quotquot Episcopatum adire vellent, importune exposci. Demum, in quo summa accusationis versabatur, per indulgentias, decimasque Sacerdotum exhauriri Germaniam, immensasque pecuniæ summas, quæ quot annis colligerentur, averti in quæstum & avaritiam Romanorum. Quæ res tantis Germanorum odiis versabatur, ut in apertum schisma Pontifex vereretur erupturam. Sed quàm iniquè hæc obtrecentur, satis exponit, diluitque Calixtus in diplomate ad Fridericum Imperatorem, & Æneas Sylvius Cardinalis epistola ad Mejerum Archiepiscopi Moguntini Cancellarium: tum præterea ipse Pontifex literis ad Moguntinum, Trevirensis, & Coloniensem Archiepiscopos; tantumque abesse contendit Pontifex,

Raynald. in
hist. Eccles.
Naucler.
in Chron.
Brouver.
lib. 19.
annal.
Dissidium
inter
Electores
Imperij
& Pontificem.

Pontificis
cura pro
Christia-
na reli-
gione
confer-
vanda.

fex, ne pecuniam Germanorum pro bello Turcico collectam alio averti pateretur, ut ararium etiam apostolicæ Sedis exhauferit, & sanguinem etiam fundere ad sistendum Turcarum impetum paratus sit, uti integerrimum Pontificem mirificè dilaudat D. Antoninus, Æneas Sylvius, cæterique eorum temporum Scriptores, qui torpentibus christianis principibus solus prope rem christianam adversus Turcas sustinuerit. Quippe cum per id tempus Mahometes Turcarum Imperator cum ducentis millibus armatorum in Ungariam erumperet, Pontifex misso in Ungariam Legato cum Joanne Capistrano, admirandæ sanctitatis viro, copiisque cruce signatis, Joannem Huniadem ad arma incitavit. Felix is belli successus fuit. Quippe Capistrani ductu hortatuque, & Huniadis fortitudine, Turcæ anno superiori ad Belgradum memorabili illa Christianorum victoria obtiti sunt, cæsis supra xx millibus Turcarum: nec multò post Huniades & Capistranus magno Christianorum luctu subtracti è vita. Hoc deinde anno, Pontifex, postquam missis ad omnes Europæ Reges & Germaniæ Principes Legatis nihil opis adversus Turcas impetrasset, classem suo ære instruxit; qua denuo Turcæ ad Rhodum profligati; Cyprus, aliæque Ægei maris insulæ Christianis servatæ. Olim tot exercitus Germanorum per mare transportati in Palæstinam; modò ne è vicino & continenti regno Ungariæ animus fuit depellere barbarum nec milite, nec pecunia submissa; cum de hac ipsa pecunia, quæ à paucis ultro, & sat exigua collata fuit, & ab Herbipolensi etiam Episcopo magnam partem per spoliū erepta, questi Electores, exhauriri Germaniam; omnisque obtrectatio in Pontificem, in præcones indulgentiarum, & quæstores Pontificios, subsidia belli sacri conquiritæ, iniquè versa: adeo tum etiam posterioribus, ac deteriori sæculo præludium fuit vanis & iniquis querimoniis; è quibus Lutherus postea argumentum plausumque populi arripuit, conturbandi Germaniam & religionem. Luxus Principum, ambitio regnandi, cupiditas ampliandi familias, intestina bella, & quæ ejusmodi corrupti sæculi vitia primùm aut corrigenda, aut intermittenda erant; his enim barbarus victor tot exinde provincias, & florentissima regna post expugnatam Constantinopolim Christianis in conspectu eripuit.

Annus Christi 1458.

Pij II Pont. I.

Friderici IV Cæsaris 19.

Theodorici Administ. Paderb. 43.

Raynald. in
Annal.

Eccles.

Platin. in

vita Pontif.

Antoninus

p. 3.

Naucerus.

Anno dehinc proximo Calixtus Pontifex, ætate & curis confectus, excessit octavo Idus Augusti; quo die festum Transfigurationis instituerat, gesto per tres annos & quatuor menses Pontificatu. Vir integerrimæ mundissimæque vitæ, quem Æneas Sylvius Cardinalis, alijque Scriptores magnis laudibus extulere. Successor datus ipse Æneas

Aeneas Sylvius, nobili Picolominæorum genere ortus, qui è Secretario & Oratore Friderici Imperatoris Senensis Episcopus creatus; vir jam antè omni scientia rerum humanarum divinarumque, scriptis libris, legationibus, prudentia & vitæ integritate clarus. Nomen Pij II Pontificis sumpsit. Cui sub exordia Pontificatus nihil quoque sollicitius fuit, quàm christianos Principes ad sacrum bellum adversus juratum christiani nominis hostem Calixti instituto impellere. At hujus Pontificis conatus multum turbati sunt funesto Ladislai Bohemiæ & Ungariæ Regis obitu, Germanorumque Principum discordiis; quos inter Ludovicus Dux Baviariæ, cognomento Dives, collecto ingenti Bavarorum, Bohemorum & Australium populorum exercitu, bellum intulit Alberto Brandeburgensi Marchioni.

Consopito bello Monasteriensi, quietior Westfalia. Et Joannes Bavarus Monasteriensis Episcopus, postquam omnium ordinum concordia receptus erat, nihil ille quoque impensus habuit, quàm ut Decanum & Canonicos Cathedralis Ecclesiæ cum urbe Monasteriensi reconciliaret; factaque transactione, Canonici omnes in urbem regressi sunt. Tum publicus sacrorum cultus in Basilicam reductus: qui proscripti ab Hojano erant cives, revocati, omniumque offensionum & damnorum oblivio sancita. Inde ipse Episcopus in pervigilio D. Thomæ solemnè inaugurationis ritu ab Ordinibus in urbem introductus. Mox è Metropoli sua Coesfeldiam, & per omnia diocesis Oppida castraque circumductus, ad juramentum fidei possessionemque adeundam. Latè promptique omnes; nec aliter quàm qui dono supremo datus erat, Episcopus ubique exceptus. Ita verò ille uno accessu disjecit bellum, quod Theodoricus Archiepiscopus pro Walramo fratre per septennium gesserat. Quo constaret, multò sæpe feliciter prudentia ac moderatione, quàm infano armorum impetu, turbatas mentes ad quietem componi. Tot artibus ac turbis se Archiepiscopus in Paderbornensem Episcopatum ingesserat, & tot Episcopatus in Henricum fratrem cumulârat, ad ampliandam potentiam; quibus tamen nihil aliud ad extremum consecutus, quàm vicinorum Principum odia, ex bellis conferta, in perniciem suæ diocesis & totius Westfaliæ.

Ac Bavarus postquam pro optimi Principis munere diocesis Monasteriensem in pristinum statum reposuerat, mox ea etiam, quæ Episcopi sunt, & à se desiderabantur, inter primas curas habuit. Nondum ille ullo majorum Ordinum gradu insignitus erat. Igitur sub initium Quadragesimæ Subdiaconus, medio tempore Diaconus, pridie Paschatis Sacerdos consecratus; jucundumque fuit populo & plenum pietatis exemplum, spectare tam illustri Ducum genere virum medium inter ceteros clericos initiandos, modestumque præ reliquis procumbere, & Episcopi manu consecrari. Ipso mox Paschatis die apud Canonicos ad fontem Salientem primum Deo sacrificium

Moritur Calixtus Pont. succedit Aeneas Sylvius Pius II. dictus. *Trihem. in Chron. Sponheim. Spangeb. in Chron. Histor. Boic. Langius.*

Joannes Bavarus Ep. Ecclesiam & diocesis Monast. ad pristinum statum re- ducit.

Fit Sacerdos & primum apud Monasterienses sacrum legit.

cium obtulit, rarò exinde publicis negotiis se impediri passus, quin ter, quaterve per hebdomadem sacram hostiam Deo litaret. Quo conspecto religionis & pietatis exemplo populis plus venerationis impressit ad obedientiam & amorem, quam per omnem Principis splendorem armorumue potentiam. Hinc cætera etiam prospera fuere. Nam Reinam numerato ære extraxit ex manibus Benthemensis Comitis: Ahusiam, Ottenstenium, Scoppingam, oppignorata Oppida, redemit à Conrado Diepholdio; brevique præfecturas, castra & Oppida, per tot dominos & possessores distracta, dicecesi restituit, pace ac domestica parsimonia multò ditior feliciorque, quam alij bellis & armatorum Principum foederibus.

Annus Christi 1459.

Pij II Pont. 2.

Friderici IV Cæsaris 20.

Theodorici Administ. Pad. 44.

Raynaldus
in histor.
Eccles.
Trihem.
in Chron.
Nauclerus
Gen. 49.
Spungeberg.
in Chron.
Langius
in Chron.
Pontifex
& Cæsar
laborant
pro sup-
petiis
contra
Turcas
impe-
trandis,
& bellis
in Ger-
mania so-
piendis.
Naucler.
Orsberg,
Paralip.
Trihem.
in Chron.
Serrav. l. 5.
Mogunt.
Raynaldus
in histor.
Ecclesiast.
Joannes
Bavarus
Conse-
cratur Ep.
monast.

Pontifex per hæc Mantuæ anno postero publicum cœnventum indixit; ad quem cum ipse profectus, tum omnes Imperij ordines & Regum Legatos invitavit, ad suscipiendam expeditionem in Turcas: Ungariam interim fortissimè propugnante Matthia Corvino Huniæ filio, quem Ungari, rejecto Friderico Cæsare, Regem sibi delegerant; Corvinus quippe & Scanderbegus, Epirotarum Princeps, per id tempus duo fulmina belli Turcici. Infelicior Bohemia, quæ Georgium Bòdiebachium Hussiticæ sectæ hominem sortita est Regem, ab eoque Hussiticæ hæresis secta afflata post Saxoniam. Cæsar interim, cui hoc anno, 22 Martij Maximilianus filius est natus, Norimbergæ Principum comitia habuit. In his primò actum de proximis auxiliis adversus Turcas; tum de bello, quod inter Ludovicum Bavarie Ducem & Albertum Marchionem Brandenburgicum ardebat, sopiendo. At frustra laboratum in his Principibus ad concordiam reducendis; Bavaro, licet ob tabulas Cæsareas publicè discerptas læsæ majestatis damnatus esset, bellum pertinaciter prosequente, quod alternis provinciarum vastationibus inter Bavarum & Brandenburgicum foedè continuatum. Accessere novi bellorum motus ad Rhenum ex obitu Theodorici Erbachij Moguntini Archiepiscopi, Metropolitanæ nostri: quo pridie Nonas Maji extincto, Canonici Cathedrales è suo Collegio sublegere 20 Julij Dietherum Isenburgicum Comitem; quem quia Pontifex, ut post referetur, exauetoravit, subrogato Adolpho Nassoviam Comite, multis inde Principum factionibus decertatum; visumque est bellum, quod Westfaliam hæcenus exagitarat, demigrasse ad superiores Rheni provincias.

Inde inter Westfalos, bello Susatensi & Monasteriensi exhaustos fessosque, res pacatior. Opportunè id accidit Joanni Bavaro Monasteriensi Antistiti, ad disciplinam Cleri, & res sacras, per bellum turbatas,

turbatas, in pristinum statum reponendi. Ad quod munus majori auctoritate explendum cum superiori anno sacerdos initiatus esset, voluit una tum & hoc anno Episcopus consecrari, evocatis ad id sacrum opus tribus Episcopis Monasterium, quos eodem, quo ipse Joannis nomine sortitus & a quibus festo D. Catharinæ solemniter consecratus est. Ex tam sublimi sanctoque gradu honoris nihil quoque hoc anno Joannes impensius habuit, quam collapsos Cleri & religionum mores corrigere: synodum convocare: urbis & diocesis Parochias, Canonorum Collegia, Monachorum & Monialium Cœnobobia perlustrare, & severis legibus ad pristinum vitæ institutum revocare. Celebre erat apud Monasterienses Virginum Canonicarum Collegium Transaquense, ab Hermanno Episcopo conditum, hæc quia cæteris licentius vivebant, multaque sibi liberius, obtentu nobilitatis, & prisco vivendi genere, permessa vendicabant, ad communem mensam intraque claustrum restrictæ sunt; atque ut alij etiam referunt, Joannes primum ex Canonicarum Virginum instituto ad D. Benedicti familiam traduxit; opportunitate ad id data ex morte Abbatis, in cujus locum cum Virgines Werthinensis Comitissæ filiam deligerent, ipse Colonia antistitem evocavit Richmodam Horstiam, cujus opera ad arctioris vitæ formam redactæ sunt. Sæpe quidem Virgines ad pristinam Canonicarum Virginum libertatem aspirare, avocato cum primis Joanne ad Magdenburgensem Archiepiscopatum; Verum successor Henricus Swartzenbergius, id quod Joannes sanxerat, ratum perpetuumque esse voluit. Hunc in modum Bavarus Episcopus convulsam & prope perditam dioccesin non modò sacrorum flori, sed & redemptis castris, ac recuperatis præfecturis, dissolutis debitis, pristino splendore summis infimisque gratas restituit; patuitque efficacius populum religione, & conspectu virtutum, quam terrore armorum gubernari ab Episcopis.

Canoniarum apud monasterienses Virginum Cœnobium Transaquense ad pristinum vigorem & D. Benedicti institutum traducitur.

Annus Christi 1460.

Pij II Pont. 3.

Friderici IV Cæsar. 21.

Theodorici Administr. Paderb. 45.

Sexagesimus dehinc sæculi annus accesserat, quo Pius II Pontifex ex decreto Cardinalium & Oratorum, qui Mantuæ convenerant, bellum sacrum adversus Turcas edixit, missis in hanc rem ad omnes Europæ Reges Legatis; quos inter Cardinalis Bessarion ad Germanos pervenit, promissa equitum & peditum auxilia sollicitatum. Ac Pontifex, ut Christianorum animos excitaret, amplissimas noxarum indulgentias delargitus est; ipseque & Cardinales non modò decimas sacrorum, sed aliorum bonorum ultro obtulere in bellum. Id cum per Italiam fieret, Pontifex etiam decimas sacrorum bonorum per Germaniam imperavit, id quod acerbissimis animis exceptum à mul-

Raynald. in histor. Eccles. Plain. in Paneg. Bessarion. Gobelin. l. 4. Pontifex bellum adversus Turcas edicit & promovet.

tis. Repetitæ enim priorum annorum querelæ de indulgentiarum quæstu, de auro argentoque ex Germania exportato, nec in bellum Turcicum converso, de pecunia per decimas à sacerdotibus expressa, ad Pontificis ærarium explendum, & quæ hujusmodi erant. Auctor hujus concitationis inter Episcopos Dietericus Moguntinus archiepiscopus, recens in Cathedram provectus. Celebrati quidem primum Norimbergæ, deinde Wormatiæ Episcoporum & Principum conventus: verum ob has inanes querimonias, & dissidia Germanorum principum, armis etiam inter se conflictantium, nihil Bessarion Apostolicæ Sedis Legatus, quantumvis Viennam ad Cæsarem profectus, impetravit; non sine summo Pontificis dedecore & contestatione, ad quem hoc anno trium Patriarcharum Orientalium, Alexandrini, Antiocheni & Hierosolymitani Legatio accesserat, obnixè liberationem à jugo Turcarum flagitantium, ultroque se ad omnem cum latina Ecclesia concordiam offerentium.

Inauguratio Archiep. Trevirensis.

Magna interim inaugurationis celebritate ac pompa Joannes Trevirensis archiepiscopus, Marchio Badensis, in urbem Trevirensis introductus est à Theodorico Colonienfi archiepiscopo, Administratore nostro, Friderico Palatino Rheni, ac tribus Germanis fratribus archiepiscopi, multisque comitibus & proceribus Rheni. Omnisque, quæ hæctenus Ecclesiam illam turbat, controversia inter Magistratum & cives composita est.

Ertvojn. in Chron. Werner. Roleving. Wittius Auctor. inter illustr. Scrip. German. Kleinsorg. in Chron. Stangefol. in Westf. Paderitius in Chron. diploma Simonis Episcopi nostri. Veritas & veneratio Eucharistiæ insigni miraculo Blombergæ confirmatur.

Cæterum hoc anno Deus insigni miraculo diœcesin Paderbornensem illustravit, edito ad veritatem venerationemque Eucharistiæ populo sanctius imprimendam; id cum à multis eorum temporum scriptoribus sit consignatum, tum vel testatissimè à Simone Episcopo nostro in diplomate postea confirmatum est. Res ita se habet. Impia & sacrilega mulier in Oppido Blombergæ, Comitatus Lippiensis, pixidem, in qua pro Catholicorum ritu quadraginta quinque consecratae hostiæ servabantur, clam è Parochiali templo sustulit, secumque, quo furti animo incertum, deportavit; at scelere perpetrato, tantus mox horror incessit scœminam, ut mentis inops consecratas hostias abjecerit in puteum. Indiciis verò mox quibusdam prodita, comprehensaque sacrilega à Bernardo Comite, fassa est scelus; quod & vindice simul Deo testatum fuit. Quippe sub idem tempus horrido ventorum turbine & fulminis ictibus coorta est tempestas, qua & Parochi domus conflagravit, & totius Oppidi ædes convulsæ, & fruges longè latèque circum per agros grandine obtritæ. Comes convocatis in concilium viris sapientibus, post expiatum supplicio mulieris scelus, ædem sacram aramque super puteum erigi mandavit. Ac mox super puteum visi noctu cœlestes ignes collucere, multisque prodigiis locus sacer illustrari compertus. Vulgatâ rerum, quæ acciderant, famâ, magnus ad ædem sacram locumque hominum concursus fuit, vota & dona offerentium ex quibus permulti claudi, cœci,

cœci, aut aliis morbis afflicti cœlestem opem consecuti sunt, quotquot haustam putei aquam bibere. Increcente pietate & largitione hominum, haud multo post celebre Canonorum Regularium D. Augustini Cœnobium, cui à corpore Christi nomen dedere, adstructum est. Multis hanc rem denarrat Pideritius Lutheranus præco in Chronico suo Lippiensi, sed tot fabulis & fallaciis aspersam (qui hominum istorum mos est, omnia ad hæresis suæ errores incrustandos scribentium) ut fidem, quam adstruere debuit, historiæ propemodum derogat. Fateri quidem ille necesse habuit, multos gravibus morbis affectos istuc curatos esse, quoquot ex putei aqua bibere, sed id ad naturalem vim aquæ retulit; cum tamen illa vis aquæ non nisi post projectas in eam sacras hostias unquam animadversa. Addit præterea, puteum ac locum multis nocturnis dæmonum ludibriis ac spectris infestatum; tanquam lumina facesque, quæ noctu istuc visæ ad locum honorandum, non à bonis, sed malignis Spiritibus ostensa fuerint. Sed quàm multa hujusmodi suppetunt in omni historia cœlestia signa, quibus mortales à Deo moniti, aut profanatae per Judæos, aut alios sacrilegos homines, Eucharistiæ honorem cultumque suum reddere? & satis hunc scriptorem refellunt, falsique arguunt Bernardus Lippiensis Comes, cujus res gestas scribit; tum Simon ejus frater Episcopus Paderbornensis, à quibus locus ille, erecta super puteum æde sacra & altari, adstructoque Cœnobio, ob cœlestia, quæ istuc impetrabantur, beneficia excultus. Quam in rem juvat ipsius Simonis Episcopi nostri diploma proferre.

Simon Dei et Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Paderbornensis, Universis et singulis presentes litteras sive presens publicum instrumentum, inspecturis, illis presertim, quorum interest, intererit, aut interesse, quoscunque infra scriptum tangit negotium, seu tangere poterit quomodolibet in futurum, salutem in Domino sempiternam. Ad hoc ut Monasteriorum omnium per diocesim nostram præcipue consistentium, et inibi Deo famulantium personarum status salubriter dirigatur, servari que possit decencia honestius, favori et necessitatibus eorum competenter succuratur, nostri libenter favoris presidium impartimur, potissime cum causæ persuadent rationabiles, et divini cultus observantia exposcit. Sanè postquam pridem dilectus in Christo Prior, et conventus Monasterii in Blumbergh ordinis Canonorum Regularium S. Augustini nostræ Paderbornensis diœcesis sua nobis petitione monstrarunt, Quod licet prædictum Monasterium noviter erectum, ac eo loco, quo nuper quadam desperata et sacrilega mulier, Dei timore abjecto, sacrosanctum Dominici corporis Sacramentum in quadraginta quinque consecratis hostiis ex parochiali Ecclesia dicti Oppidi Blumbergh furto sublatum, detestabiliter in puteum quendam projicere non abhorruit, in dampnationem propriam, divinæ majestatis offensam, Christi quoque fidelium scandalum: Ad super tam horrendis criminis excessibus et offensa Salvatoris nostri Dei incarnati placandam iram, Illustris Bernardus Nobilis Dominus de Lippia Germanus noster
cavissimus,

carissimus, in et sub cuius ditione et dominio temporali locus est commissi delicti situs, ibidem sagacitate opera, promotione et impensis, ut honor saltem aliquis condignus donationi et reverentia cum hostiarum placatione per viros religiosos divinis officiis in ipso loco jugiter exsolvatur, Monasterium insignne, largitionibus etiam Christi fidelium suffragantibus et gravibus impensis sit constructum; Ipsum tamen in suis fructibus, redditibus et proventibus, qui pro magna parte in oblationibus Christi fidelium, quorum probi caritas magis et magis indies tepescit, adeo tennes fore dinoscuntur, ut Prior et conventus Monasterii predicti ex illis decenter sustentari, hospitalitatem tenere et observare, fabricam inceptam complere, et onera incumbentia perferre non possunt, imo nisi ipsis in provisione aliqua decenti subveniatur, dicti Monasterii desolatio, ac divini cultus in eo instituti interitus, et ab inceptis adificiorum structuris cessatio verisimiliter sint timenda, &c.

Quas deinde donationes fecerint Episcopus & Bernardus Comes, multis recensent hæ tabulæ, Data anno Domini millesimo, quadringentesimo, nonagesimo sexto. Alia huiusmodi diplomata indicat Padericius extare in tabulario Comitum Lippiensium, quæ si produxisset in medium, multò hæc res testator illustriorque prodiret.

Annus Christi 1461.

Pij II Pont. 4.

Friderici IV Imp. 22.

Theodorici Administr. Paderb. 46.

Naucler. gen. 49. Raynald. in histor. Eccles. Trithem. in Chron. Brovver. lib. 19. antiq. Trevir.

Turbatur Ecclesia Moguntina ob duos præsules, alterum electum, alterum à Pontifice nominatum.

Turbida per hæc in alterum annum Germania bello, quod inter Ludovicum Bavaricæ Ducem & Albertum Brandeburgicum exarhebatur. Huic accessit alterum bellum inter duos Moguntinos præsules. Elegerant Canonici ab obitu Theodorici Diethericum Hsenburgicum Comitem; quo abjecto, Pontifex Adolphum Nassovium, paribus ferè suffragiis lectum, nominavit Moguntinum Archiepiscopum. Multa crimina data Hsenburgico apud Pontificem: corrupisse auro eligentium suffragia, palam decimas à Pontifice pro bello Turcico indictas oppugnasse, damnasseque pecuniam ultro ex concessis indulgentiis oblatam colligi, exportarique ex Germania, cuius & ipse partem ad se trahere machinatus sit; in hanc rem publicos Principum conventus primùm Francofurti, deinde Mogunticæ sine Cæsaris auctoritate convocasse, in iisque per absentiam Cæsaris concitasse Episcopos & Principes adversus Apostolicam sedem, ipsosque pontificis Legatos injuriosè tractasse, atque postquam de his corrigendis monitus fuerat, appellasse ad Concilium, quod nec erat, nec ab alio quàm à Pontifice convocari poterat. Et quæ huiusmodi in literis Pontificis XII Calend. Septembris ad Germanicæ Principes datis percensentur.

Scripsit præterea hoc anno Pontifex ad Trevirenses, cæterosque Ger-

que Germaniæ Episcopos ac Principes, obtestatus, ne se pravo Moguntini exemplo adversus Apostolicam sedem commoveri paterentur. Scripsit quoque binas literas Pontifex ad Theodoricum Coloniensem Archiepiscopum, quarum alteris causas exponit, ob quas Sigismundum Austriæ Ducem è priorum cœtu ejecerit; Alteris per Theodoricum patrocinium apud Cæsarem rogat, uti velit Francisco Ducatum Mediolanensem hereditarium confirmare. Literæ hæ Pontificis plenæ sunt omnis humanitatis, mutæ benevolentiæ ac laudis; virumque appellat, cujus maxima sit auctoritas in Imperio & sinceritas, ut nihil Theodorico cum Moguntino conspirationis commune fuisse reputari possit.

Interim magnis animorum motibus bellum inter Diethericum Isenburgicum & Adolphum Nassovium Metropolitanos nostros agitabatur. Isenburgici partes suscepit Fridericus Palatinus Rheni & Ludovicus Baviariæ Dux cognomento Dives, Pontifici jam ante non minus, quam Cæsari infestus. Contra pro Nassovio arma suscipere Joannes Trevirensis Archiepiscopus, Ludovicus Baviariæ Dux cognomento Niger, Carolus Marchio Badensis, Joannes Metensis Episcopus, Vdalricus Comes Wirtembergicus, alijque Comites ac proceres. Inflammatis partium animis, copiæ utrimque in campum productæ, quibus tamen præter deprædationes provinciarum nihil magnoperè præliari laude dignum est actum. Neque cum hoc bello, quod sequenti anno multo acerbius productum, quicquam sociale fuit Theodorico Archiepiscopo, quem bellum Susatense & Monasteriense exhauserat, & gravis senijætas fessum fecerat. Viderique poterat Martis furor è Westfalia in superiorem Germaniam demigrasse.

Moritur per hæc pridie Idus Septembris Gerhardus Marchiæ Comes, patruus Joannis Cliviæ Ducis, octavo & sexagesimo ætatis anno, post administratam Marchiam annis fere 50. vir per omnem vitam his turbis Westfaliæ Theodorico Archiepiscopo consilio manique conjunctissimus. Corpus Hammonam delatum, illatumque honorifico sepulchro apud Franciscanos Monachos strictioris Observantiæ, quibus ille primùm in Westfaliam evocatis eo in Opido anno 1412 templum & Cœnobium exstruxerat. Nulla ab illo legitima proles relicta eoque Marchia tota redijt ad Cliviæ Duces; præter Cæsaris insulam, quam Gerhardus Comes Theodorico Archiepiscopo, ut supra à nobis relatum est, vendiderat. Retenta inde Gæsaris insula cum telonio ab Ecclesia Coloniensi, haud levi inter cetera compensatione amissi Susati.

Schisma Moguntinense in apertum bellum erumpit.

Chron. Tremont. Tischen. Stangefel. Obitus Gerhardi Marchiæ Comitis sine hærede defuncti.

Annus Christi 1462.

Pij II Pont. 5.
Friderici IV Imper. 23.
Theodoricæ Administ. Paderb. 47.

Zzzz

Proximo

Raynald.
in histor.
Eccles.
Trithem.
in Chron.
Sponheim.
Cæsar à
fratre &
Viennen-
sibus op-
pugna-
tur.

Gerhardus
de Ruo. l. 7.
Chron.
Augustan.
Annales
Suevia
Annal.
Boica p. 3.
lib. 9.
Bavari
victoria
de Bran-
deburgi-
co.
Naucler.
gener. 49.
Trithem. in
Chron.
Sponhei.
Saxar. in
Mogunt.
Palatini
pugna, &
Victoria
de Nassovio.

Nassovi-
us Mo-
guntiam
intercipit
& vastat.

Proximo dehinc anno nihil remissere Germanorum Principum armatae discordiae. Sollicitabat Pius I integerrimus Pontifex auxilia adversus Mahometem Turcarum Imperatorem, qui subacta Rosna & Walachia Vngariae regno cum formidabili exercitu imminebat. Verum Fridericus Cæsar, in quo summa praesidij spes erat, Viennæ à rebellibus urbis civibus, adjuvante eos Alberto Duce Austriae ac Cæsaris fratre, obsessus, in arce sua tormentis & omni bellico furore oppugnabatur. Ac postquam frustra Germanorum Principum opem sollicitasset, Georgium Podiebrachium Bohemorum Regem, Hussiticae sectae hominem, implorare necesse habuit; à quo tandem soluta obsidione liberatus est. Id quod haud leve probrum fuit Germanicae nationis, Cæsarem suum in his angustiis destituisse. Eò jam Imperialis majestas reciderat, postquam inermes Cæsares fecere Principes; neque ultra Cæsarum potestas se porrigeret, quam aut Principes vellent, aut armis hereditiarum provinciarum valerent.

Interim ipsi Principes inter se digladiabantur, bellumque inter Albertum Brandenburgicum & Ludovicum Bavariae Ducem, ut ceptum diximus, ingentibus partium armis trahebatur. Et Brandenburgicus turbinis instar Bojcam ingressus, omnia terrore compleverat; cui Bavarus occurrit, & memorabili ad Giengam praelio Achillem illum Germanorum fudit. Ductæque in templum tres hostium aquilæ, quarum prima Cæsarea biceps erat, Brandenburgica Cocciinea, tertia triginta duarum urbium Imperialium. Adeo Principes Cæsaris signa & potentiam ferebant in armis, quam pro ipso Cæsare detrectabant exserere.

Nec minus atrox bellum trahebatur inter Moguntinos praesules, id quidem Philippus Dux Burgundiae delectus arbiter componere aggressus; sed cum lentius pacis tractatio procederet, quam Nassovius ferre posset, consilio foederatorum, quorum copiis adjutus erat, populabundus in Friderici Palatini Heidelbergensis provinciam irrumpit; quod hic ab Isenburgico amulo suo Stratam Montensem pro impensis belli acceperat, multumque haecenus presserat Nassovium. Sed nec segnior Palatinus, cui se Isenburgicus conjunxerat, Nassovium undique cinctum in arctam pugnandi necessitatem compulit. Consertoque tumultuario praelio, profligatus Nassovius, captus Metensis Episcopus, Carolus Marchio Badensis, & Udalricus Wirtenbergicus Comes. Inter caesos occubere Comes Helfensteinus & Salmensis. Hanc cladem quæ mense Julio accepta, ultus est Nassovius mense Octobri, intercepta astu militari Moguntia. Quippe admotis noctu scalis, penetratum in urbem, resecratae portae, introductus miles, pugnatumque inter cives & Nassovianos ab ortu diei in vesperam, ad ultimum post quadringentorum civium stragem urbe potitus Nassovius. Isenburgicus ubi hostem noctu urbem intrasse didicit, per moenia se dejecit, tractoque in fugam Comite Ca-

tzcnclen.

zenelenburgico, piscatoria scapha exceptus Rhenum trajecit. Urbs victori militi in prædam data, & foedum in modum tractata exhaustaque. Qua vastatione officinæ librariæ disjectæ, & artis istius typographica, quæ Moguntia celebre primum domicilium fixerat, exquisiti magistri Coloniam, & in alias urbes dispersi migravêre. Urbe in potestatem redacta, mutuis deprædationibus & cladibus lacerata diœcesis, anno demum consequenti Erfurdia in conventu Principum per apostolicæ Sedis Legatum & Rupertum Coloniensem Archiepiscopum, Theodorici Successorem, in certas pacis leges conventum, quibus Nassovius secundum Pontificis sententiam Moguntinus Archiepiscopus assertus; Isenburgico verò Loenstenium cum duobus castris ad vitæ usum permissum. Hic finis molesti illius belli.

Et jam Westfalia tot bellis agitata quiescebat. Mota quidem inter Arnoldum Geldria Ducem, & Joannem Bavarum Monasteriensem Episcopum discordia, tum ob controversos utriusque limites, tum ob Vincentium Comitem Morsanum, Joannis Bavari affinem, quem Geldrus infestabat; sed ea lis ne ad arma veniret, intervenit Gisbertus Branchorstianus dynasta, Batenburgi & Anholti dominus, missisque Zutphanium utriusque partis Oratoribus, opportunè composuit.

Neque domestica nostra hoc anno aliud suppeditant, quàm pacis & pietatis exulta studia. Celebris erat apud Cisterciensis ordinis viros in Cœnobio Flechtorpiensi diœcesis nostræ Fraternitas olim instituta, cui Originem dederat imago B. Virginis multis cœlestibus beneficiis & miraculis clara; ideoque non solum magno hominum affluxu, sed sodalitio vicinorum celebrabatur; ea pietas quia oblanguere cœperat, Hermannus ejus loci abbas scriptis ad Theodoricum Episcopum nostrum literis publica auctoritate instaurari petijt. Dilaudabat id studium abbas Theodoricus administrator Episcopus noster, tabulisque in hanc rem confectis, & Colonia festo D. Martini die consignatis, Fraternitatem sub patrocínio B. Virginis pristino flori restituit. Nunc hæresis, quia intra Comitatum Waldecensem locus est, omnia disjecit.

Reperiuntur & aliæ apud nos tabulæ, quibus Bernardus Comes Lippiensis, cognomento bellicosus, ejusque frater Simon Comes Lippiensis, haud multò post Paderbornensis Episcopus memorandus, Virginum Cœnobio, quod in urbe Lemgovienfi majores condiderant, omnia jura, & privilegia festo D. Barnabæ confirmavêre, bonaque Virginum nova donationis liberalitate auxêre. Sed & hoc Cœnobium Virginum cum cæteris in Comitatu Lippiensi absorbit hæresis.

Fraternitas B. Virginis in Cœnobio Flechtorpiensi à Theodorico Episcopo pristino vigori restituitur.

Privilegia Cœnobij Lemgovienfis à Comitibus Lippiensibus confirmantur.

Annus Christi 1463.

Pij II Pont. 6.

Friderici IV Cæsar. 24.

Theodorici Archiep. Administ. Paderb. ultimus.

Simonis Paderb. I.

*Trithem.
in Chron.
Sponhei:
Brusch. in
Episc. Pad.
Kerfenbrun
Catalog.
Episcoporum.
Westhov.
in Chron.
Tremon.
Gelen. lib. 3.
syn. de mon.
num.
Metrop.
Eccl.
Theodoro-
rici obi-
tus & elo-
gium.
Lib. de statu
Europa
cap. 39.*

*Theo-
phoria
Coloni-
ensis à
Theodo-
rico insti-
tuta.*

Sequitur annus Christi sexagesimus tertius supra quadringente-
simum & millesimum, quo Theodoricus Archiepiscopus Colonien-
sis, & Paderbornensis Ecclesiæ Administrator, festo Valentini Marty-
ris, XIII videlicet Februarij Zontij ad Rhenum excessit; sicuti hunc di-
em & annum obitus consignavit Trithemius, Gelenius, Bruschius,
Kerfenbrochius, auctor Chronici Tremoniensis, alijque. Gessit Epi-
scopatum Agrippinensem per XLIX, Paderbornensem per 47 septem
annos integros. Præful varia, ut narravimus, fortuna, & multis belli
tempestatibus jactatus, de quo hoc Æneæ Sylvij, post Pij II Pontificis
elogium; Theodoricus cum Bononiæ juri Pontificio operam daret, à
Joanne XXIII summo Pontifice Coloniensem Ecclesiam obtinuit, cui
jam per annos XVII non sine plebis ac nobilitatis magno favore præ-
fuit; qui etsi plurima pro defensione Ecclesiæ suæ vario eventu bella
gessit, in quibus modò strenui militis, modò fortissimi Ducis officii
um implevit; nunquam tamen domi aut sacerdotalia munia, aut ci-
vilem administrationem neglexit; corpore pulchro & supra commu-
nem staturam eminenti, animo magno & per liberali; cujus palatium
illustribus semper hospitibus patuit; quæ iisdem verbis transcripsit
Schedelius. Non eo facilè tum magnificentior inter Principes in Im-
perio, qui aliquando in comitia Principum ascendit, secumque ut
auctor Chronici Belgij retulit, viginti quinque Doctores deduxit,
quos omnes ingentis pretij, & unius coloris vestitu exornavit; præter
Comites, Barones, & militares viros, quos eodem cultu coloreque
vestium produxit. Par mensæ, ferculorumque splendor, quæ non
nisi argenteis lancibus inferebantur. Sed ea magnificentia & libera-
litate diœcesin Successori obæratam oppignoratamque reliquit,
belli Colonienfis fomitem. Inter pietatis ac religionis monumenta
posterorum etiam animis impressa, celebris est feria VI post octavam
paschatis Theophoria Colonienfis, & in hunc diem magno populo-
rum concursu frequentata, quam Theodoricus Archiepiscopus pri-
mum instituit, ad Hussitarum hæresin, quam prius oppugnârat, Chri-
stianorum precibus extinguendam; quo die simul divinum officium
de lancea & clavis, piâ vulnerum Christi memoria, ac veneratione
peragi voluit. Quemadmodum multa hujusmodi in synodis salu-
briter ab eo statuta reperiuntur. Nec ullum Archiepiscopi funus, uti
id auctor Chronici Tremoniensis describit, majori omnium ordi-
num comitatu Zontio deductum Coloniam, delatumque in Basili-
cam; ubi ante sacellum & corpora trium Regum sepulchrum ejus
honoratissimo inter alios Archiepiscopos loco conspicitur. Or.

Ortus erat ex antiqua & celebri Morsanorum Comitum familia ad Rhenum, quorum sedes & hæreditarium castrum in Oppido Mors, quod Reinbercæ cum explicato circum comitatu objacet. Stirpem hujus familiæ Hieronymus Henninges dedit in lucem. Clarus post majores suos Fridericus Comes Morsanus, qui circa annum 1400 vixit, genuitque ex Hochstratana conjugè Theodoricum archiepiscopum Coloniensem, Henricum Monasteriensem, & Walramum primum Trajectensem postulatam, post Monasteriensem Episcopos, ac Vincentium horum fratrem, à quo stirps propagata per Joannem Comitem; huic verò, quia nulla mascula proles superfuit, per Elizabetham filiam, Wilhelmo Comiti Weidano denuptam, Comitatus cessit Weidanis. Et hic ille Wilhelmus Comes, cujus frater Hermannus Coloniensis archiepiscopus, & Fridericus Monasteriensis Episcopus; quorum uterque ob Lutheranam hæresin à Pontifice, ut tempore memorabitur, exauctoratus. Sed & Wilhelmo Comiti Weidano nulla mascula proles relicta; eoque per filiam Annam, Wilhelmo Comiti Newenario datam in matrimonium, comitatus denovo Morsanus, in familiam Newenariorum Comitum transijt. Sed & horum Comitum familiâ haud multò post extinctâ, Comitatus in Auriacorum potestatem venit. Ita verò veteres ac nobiles illi Comites, postquam hæresin admisere, una secum familias suas, tot archiepiscopis & Episcopis illustres, sepulchro intulere. Nihil à Caroli M. ævo gloriosius, quàm Comitum & nobilium filios passim deligi archiepiscopos, Episcopos, & ex his dignitatum gradibus Electores & Imperij Principes conspici; donec tot per Saxoniam extinctis Episcopatibus, & ad Principum familias adaectis, nulli jam nobilium Comitumve familiæ ex his Episcopum ac Principem Imperij amplius per electionem sperare fas sit.

Theodoricæ
familiæ

Gerhardi
Hojani
Archiep.
Bremensis

Alter Metropolitanus, quem hic annus feria quarta Paschatis è vita mortalium extulit, fuit Gerhardus Comes Hojanus Bremensis archiepiscopus, vir, ut auctor Chronici Slavici perhibet, simplicis & candidæ indolis, pacisque per omnem vitam studiosissimus; qui nec turbis Osnabrugensibus, nec bello Monasteriensi, nec alijs, quæ Hojani Comites gessere, se miscuit. Tres tum simul Hojani Episcopi, Gerhardus Bremensis, Albertus Mindensis, & Ericus Osnabrugensis, parum frugi. Fraterne Gerhardus fuerit Erici & Alberti Episcopi, an patruus, incompertum habeo; quod à Reusnero & alijs in stirpe Hojanorum prætermisus.

Obitus
Gerhardi
Hojani
Archiep.
Bremensis

Admiratur Crantzius nihil quoque Gerhardum archiepiscopum tentasse in repetendo Delmenhorstio; id enim castrum in conspectu urbis Bremensis positum unâ cum oppido & toto dominio primum Bremensi Ecclesiæ 6000 marcis oppignorum, deinde ab Ottone Oldenburgensi Comite, postquam Nicolaus ejus filius Bremensis archiepiscopus delectus fuit, Bremensi Ecclesiæ transcriptum.

Sed

Sed neque post Balduinus, Nicolai successor; neque Gerhardus Ho-
 janus, qui Balduino subrogatus, nobile illud patrimonium Ecclesie
 sue, quod jam Oldenburgici Comites invaserant, & pro quo tum
 Gerhardus & Mauritius fratres Oldenburgici Comites decertabant
 armis, unquam repetere comperti sunt: seu id Caesaris auctoritate;
 seu inter partes transactum fuerit. Fatetur Crantzius in obscuro re-
 lictum. Sanè quæ Hammelmannus in hanc rem adfert, magnus Ol-
 denburgicorum patronus scriptor, non expediunt controver-
 siam.

Gerardo Canonicorum suffragiis subrogatur Henricus Comes Schwartzbergius,
 Gerardo archiepiscopo datus Successor Canonicorum suf-
 fragiis Henricus Comes Schwartzbergius, fulgentissimus ea tem-
 pestate Episcopus; quem mox ab electione quindecim Germanie
 Principes cum ingenti procerum & vasallorum multitudine in ur-
 bem & Basilicam introduxere, rarà profecto inaugurationis magni-
 ficentiâ. Tam spectatæ virtutis sub ingressum Episcopus; quem
 triennio ab hinc Monasteriensium quoque Episcopum in
 locum Henrici Morsani delectum memorabimus. Is
 exinde utrumque amplissimum Episcopatum
 admirabili prudentia, fortitudine &
 felicitate administravit.